

# Sinarë Hir Huk

---

## Yesu Nër Ğağek Ya Nare Vorot Bë Rëk Gevong Anon Vabuung Nam

**1** <sup>1</sup>O Teopilus\*! Ğağek sën sa kevu muğinsën lo, saga sa tatekin nğaa pin sën Yesu nevonğ los yi Ğağek sën nenër lo, <sup>2</sup>vu muğinsën rot beverup loğ buk sën yah meya yağek lo. Anon Vabuung tato huk vu yi lob nër tato vu sinarë sën ggooın sir rağ vorot lo ggovek log Anutu ko yi rağ yah yağek. <sup>3</sup>Mehö saga sën ko hil nivanë mediik in hil pin, loğ tato yi vu sinarë lo beron nğahisekë in bë dejak ni borot nabë nedo mala-tumsën lo. Denelë yi rangah los rangah yoh vu buk mehödahis luu, log nenër sën Anutu-yi-nyëğ anon jak lo degwa tato vu sir. <sup>4</sup>Lob medo negga nos ving sir loğ buk saga ti, lob mëm nër vu sir bë, “Ham su gwevu Yerusalem. Gağ ham medo gweğın nğaa sën Amağ nër bë rëk gevong vu ham lo. Sën senër vu ham wirek lo. <sup>5</sup>In Jon neripek alam rağ bël, rëk su buk hus ading rë gAnon Vabuung vongın jak na ham.”

<sup>6</sup>Loğ buk saga desupin sir rağ bedeloğ tepëk in yi bë, “Mehöböp, mağ buk yam ggovek bevongın gebër alam Israel hir nyëğ jak gehil nğo vongın gëğın hil gökin nah nabë wirek ma va?” <sup>7</sup>Rëk nër yah vu sir bë, “Su ham nğaa in bë ham rëk jak buk los ngebek saga ni rë, in Amağ yö tu ala mekwa vo meneggëp vu yi. <sup>8</sup>Rëk mu Anon Vabuung rëk nam jak na ham los bo niwëek vu ham, beham nanër sarëğ rangah vu Yerusalem, gevu distrik Yudea los distrik Samaria bena menoh vu dob pin.”

### Yesu Rağ Yah Yağek

*(Mk 16:19-20; Lk 24:50-53)*

<sup>9</sup>Yesu nër Ğağek sënë ggovek, gevare denemalajın yi gAnutu ko yi rağ yah yağek, lob beggob ggërin yi log su delë yi ggökin rë. <sup>10</sup>Log nahën vare malaj nesepa, lob pevis medelë mehö luu los tob veroo meris yam denare ving sir. <sup>11</sup>Lob luho denër bë, “Ham alam Galilea, ham malamin nelë yağek pangsën in va? Yesu sën vuu ham gerağ yah yağek lo rëk duk nom nabë sën ham nelë yi gerağ meyah agi!”

### Deggoin Mehöti Raḵ In Doḵ Nah Yudas Ben

<sup>12</sup>Lob sir vu ḵedu sĕn denenĕr arĕ nebĕ Ḷele-oliv\* lo medeyah medeya Yerusalem. Ḷedu Ḷele-oliv sĕnĕ neggĕp dus vu Yerusalem yĭḵ yoh vu sĕn horek nĕr bĕ mehōnon degee medena doḵ Buk-sewahsĕn-yi\* lo. <sup>13</sup>Bedetōḵ yah Yerusalem mederaḵ ya bej meya denedo. Alam sĕn lo sagi: Pita, geJon, geYakobus lu Andreas, gePilip ving Tomas, geBartolomai ving Matai, geYakobus ngwĕ sĕn Alpeus nalu, log Simon ngwĕ sĕn mehō neruuk alam Rom lo, log Yudas sĕn Yakobus ngwĕ nalu. <sup>14</sup>Alam pin sagi sĕn ayoj timu medenejom raḵ medenedo. Gavĕh la losho Maria sĕn Yesu ata ving Yesu ari lo pin dejom raḵ medenedo ving.

<sup>15</sup>Ggovek, loḵ buk ti lob Pita kedĭ nare loḵ ari lo pin malaj benĕr ḡaḡek ti vu sir. Gesir pin saga raḵ neggĕp alam nemadvahi-bevidek-ti (120). <sup>16</sup>Pita nĕr bĕ, “Ariḡ lo, ḡaḡek sĕn dekevu meneggĕp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo anon raḵ beyiḵ ggovek. Wirek Anon Vabuung vonḡ ḡaḡek verup Davit avi benĕr raḵ Yudas, mehō saga sĕn tato aggata vu alam bĕ denajom Yesu ahon lo, lob ḡaḡek wirek hen saga gwĕbeng anon raḵ ggovek ya. <sup>17</sup>In wirek Yesu ggooḡin Yudas raḵ menedo ving he beḵo huk sĕnĕ ving he. <sup>18</sup>Ham raḵ ni bĕ Yudas sĕn aḡi ḵo dob len ti raḵ monĕ hel ḵōḵ sĕn devo vu yi lo, lob ya mevĕs bahĕ tetap bahĕ pin keseh to meya. <sup>19</sup>Lob alam pin sĕn denedo Yerusalem lo, denḡo ḡaḡek saga mederaḵ ni, lom denenĕr dob saga loḵ ayej nebĕ Akeldama. Sĕnĕ nebĕ Dob-hel-ḵōḵ. <sup>20</sup>Log tum ḡaḡek neggĕp loḵ ḵapiya Saam sĕn denevonḡ raro raḵ wirek lo nebĕ:

‘Yi begganḡ yō medo menabumeng na,  
mehōti su doḵ medo!’

Log ḡaḡek ngwĕ nĕr ving nebĕ:

‘Mehō ngwĕ pevis medoḵ nah ben.’

<sup>21</sup>Om hil pevis maḡooḡin mehōti vuheng doḵ alam sĕn deneya ving hil los Mehōbōp Yesu raḵ buk pin sĕn hil nehāḵo loḵ lo. <sup>22</sup>Mehōti sĕn neya ving hil wirek geJon neripek alam lo, beyam verup loḵ buk sĕn Anutu ḵo Yesu vĕr in hil geḵo yi yah vavunĕ lo. Mehōnon sĕn delĕ sagi pin, og mĕm hil aḡooḡin ti jaḵ begeḵo huk geving he benanĕr ranḡah nabĕ Yesu kedĭ raḵ vu bedub yōnon.”

<sup>23</sup>Pita nĕr bĕ saga, lob deggooḡin mehō luu raḵ. Ngwĕ Yosep sĕn denenĕr yi nebĕ Barsabas garĕ ngwĕ nebĕ Yustus lo, log ngwĕ arĕ nebĕ Matias. <sup>24</sup>Lom dejom raḵ vu Mehōbōp bĕ, “Mehōbōp, ḡeraḵ alam pin ayoj ni, om mĕm nḡo ḡetato vu he nabĕ ḡehooḡin mehō luu sagi ngwĕ tena rak <sup>25</sup>in doḵ nah Yudas ben menatu sinarĕ nyĕdahis geving he. In Yudas vuu huk sagi ya geya nyĕḡ sĕn bĕ na lo.” <sup>26</sup>Lob dereḵo veri raḵ luho lob löö raḵ Matias, lom devonḡ yi tu sinarĕ ving sir nemadluho-bevidek-ti sagi lo.

### Anon Vabuung Luḵ Yam

**2** <sup>1</sup>Buk-supinsĕn-yi sĕn denenĕr bĕ Pentekos lo verup ggovek lob desupin sir loḵ begganḡ ti. <sup>2</sup>Lob pevis bededun ti yam ggĕp yaḡek, benesu nebĕ sang niwĕĕk, begeyeh nengaj rot.

<sup>3</sup>Lob delē ngāa nebē nengwah daggen netum, lob vepul dus dus beya meraḡ ya sir ti ti. <sup>4</sup>Lob Anon Vabuung loḡ yam ggërin ayoj pin, lob denër ayej aggagga yoh vu Anon Vabuung vonḡ verup avij.

<sup>5</sup>Lob alam Yuda ngāhi sën sir vu nyëḡ pin meyam denedo Yerusalem in kwaj nevo Anutu lo, <sup>6</sup>denḡo ngāa sën dedun raḡ, lob desupin sir ya, lom delëk in denḡo alam sënë denevengwëḡ loḡ ayej ti ti.

<sup>7</sup>Lob delëk bekwaj ya ngāhi medenër bē, “Alam sën agi yiḡ sir Galilea pin! <sup>8</sup>Rëḡ nebē va sën hil pin nehango bē denevengwëḡ loḡ hil ayed ti ti niröp-ë? <sup>9</sup>Hil Patia geMedia, gehil sën nado Mesopotamia, geYudea, geKapadosia, Pontus, gAsia\*. <sup>10</sup>GePrugia los Pampulia, Ejep ga, hil vahi vu Libua sën dus vu Kurene lo ga, hil alam vatëveḡ vu Rom ving. <sup>11</sup>Hil alam Yuda los alam-yu-ngwë sën deggërin sir medenesepa loḡ alam Yuda hir horek lo, gehil Krete los Arabia. Rëḡ hil pin nehango bē denenër ḡaḡek raḡ Anutu yi huk niwëëk loḡ hil ayed ti ti.

<sup>12</sup>Lob sir pin delëk gekwaj ya ngāhiseḡë. Geya denër vu sir nebē, “Ngāa sagi degwa nebē va?” <sup>13</sup>Rëḡ la denenër ḡaḡek pelësën nebē, “Denum bël mengëës pangësën beyuj vonḡ paya.”

### Pita Nër ḡaḡek Rangah

<sup>14</sup>Loḡ Pita losho sir nepadluho-bevidek-ti sënë kedi denare, lob tahi niwëëk genër rangah vu alam bē, “Ham Yuda los alam-yu-ngwë pin sën ham yam nedo Yerusalem agi! Ham gwebë nengamin vu sa ḡaḡek, beham jaḡ ngāa sagi ni! <sup>15</sup>Ham kuung bē alam sagi denum meyuj vonḡ paya, gaḡ ma! Yiḡ nahën 9 krök monbuk gemehöti su nenum bël mengëës monbuk rë. <sup>16</sup>Rëḡ mu mehö-nenër-ḡaḡek-rangahsën Yoel nër raḡ ngāa sënë wirek bē:

<sup>17</sup>‘Anutu nër bē, “Buk-tamusën dus jaḡ,

og sëḡ keḡeh sa Anon Vabuung jaḡ alam pin.

Geham nalumin maluh los avëh lo rëḡ denanër ḡaḡek rangah nabë alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën.

Log ham hur maḡëm rëḡ degelë ngāa aggagga nabë pesepsën, geham alam atov rëḡ degëp medegelë pesepsën.

<sup>18</sup>Kël! Vu buk saga rëḡ sa keḡeh sa Anon Vabuung jaḡ sa hur maluh los avëh,

lob rëḡ denanër ḡaḡek rangah nabë alam-denenër-ḡaḡek-rangahsën.

<sup>19</sup>Lob mëm sëḡ ḡevonḡ huk aggagga ḡëp yaḡek, gesëḡ ḡevonḡ ngāa böp böp ḡëp dob sënë:

Kök los nengwah genengwah aru.

<sup>20</sup>Log hes rëḡ malaḡenu doḡ,

gekwev mala köḡ jaḡ.

Govek log mëm Mehöböp yi buk natök nam.

Yi buk rëk böp los niwëek.

<sup>21</sup> Log alam sën detahi ya vu Mehöböp lo pin,  
og rëk Anutu geko sir nah vu yi.”’

<sup>22</sup> Om ham Israel! Ham gwengö gägek sagi! Sa bë nanër Yesu Nasaret vu ham: Ham ngö raq huk niwëek los ngaa böp sën Anutu vo loq mehö saga nema lo ni. Tato ngaa böp saga vu ham in bë ham jak ni nabë Anutu vonq yi yam. <sup>23</sup> Wirek Anutu yö kwa vo meduu ahon ggovek ya, log mëm tung mehö saga loq yök ham nemamin. Loq ham vonq loq ya alam-yu-ngwë sën denekeyëh horek lo nemaj, bedesis yi raq ya kelepeko\* mediik. <sup>24</sup> Rëk mu Anutu nër mekedi raq yah vu bedub meko yi vër vu nivanë nipaya pin sën diiksën-yi lo. In diiksën saga su yoh vu bë dahun mehö saga yönon rë. <sup>25</sup> In Davit nër gägek raq yi bë:

‘Sa nehalë Mehöböp nedo sa malaq yoh vu buk pin.

Nare ggëp sa nemaq vesa gengaa ti su rëk kepë sa rë.

<sup>26</sup> Om sën sa ahëg nivesa, log mëm sa hevong ayeq in sa kwaq vesa rot.  
Gesëk bo kwaq in hong bemedo,

<sup>27</sup> in su rëk gwevuu sa kenug bemedo Nyëg-diiksën-yi rë.

Log su rëk gwevuu hong mehö vabuung bepetar na rë.

<sup>28</sup> Gë tato aggata mala-tumsën-yi vu sa, om rëk gemedo geving sa,  
lom rëk sa kwaq vesa rot.’

<sup>29</sup> Arig lo, sa bë nanër niröp vu ham nabë hil mehö teta wirek hen Davit diik ggovek ya, bedelev. Geyi bedub nahën neggëp vu hil gwëbeng. <sup>30</sup> Rëk mu Davit yi mehö-nenër-gägek-rangahsën ti, log yö raq ni bë Anutu nër yönon venuh nebë, ‘Sëk gë tung hong mewis ti bemedo jak hong sëa natu mehö-los-bengö doq nah böm.’ <sup>31</sup> Wirek Davit lë ngaa sën Anutu rëk gevong lo, log nër raq Kerisi bë rëk kedi jak nah. Nër bë Anutu su rëk gwevuu yi bemedo Nyëg-diiksën-yi benavi petar na rë. <sup>32</sup> Yönon, Anutu nër beYesu saga kedi raq yah, behe pin halë ngaa sën agi ggovek ya om sën he nanër. <sup>33</sup> Gwëbeng raq yah vavunë ggovek beya nedo Anutu nema vesa, beko Anon Vabuung ggëp ama nema ggovek ya, yoh vu sën wirek Ama nër bë rëk bo vu yi lo. Lob ngaa sën ham lë los ham ngö gwëbeng lo tato bë vonq yam ggovek. <sup>34</sup> Davit su raq ya yaqek rë, rëk nër bë:

‘Mehöböp nër vu sa Mehöböp nebë,

“Gemedo sa nemaq vesa.

<sup>35</sup> Gevu tamusën og sëk gë tung alam sën denelë hong paya lo dedok na vaham gëbinë.”’

<sup>36</sup> Nebë sënë om hil Israel pin ajaq ni yönon nabë Yesu saga sën ham rekö yi raq ya kelepeko\* lo, saga Anutu tung yi netu hil Mehöböp los hil Kerisi.”

### Alam Ngahisekë Deggërin Sir Mederipek Bël

<sup>37</sup> Alam sënë denqo gägek saga lob gelu ayoj rot, lom denër vu Pita losho sinarë saga nebë, “O arig lo! He rëk gevong nabë va?”

<sup>38</sup>Loḵ Pita nēr yah vu sir bē, “Ham ti ti ngo gwërin ayomin geham jipek bël jaḵ Yesu Kerisi arë in dahun ham nḡaa nipaya pin na, lob mēm Anutu rëḵ gevong Anon Vabuung vu ham. <sup>39</sup>In wirek Anutu nēr bē gevong yi vu ham los nalumin, gevu alam pin sën nahën denedo ading in yi lo geving. Yönon! Rëḵ gevong vu alam pin sën hil Mehöböp Anutu tahi sir bē dena vu yi lo.” <sup>40</sup>Pita nēr ḡaḡek agga nḡahiseḵë hus ading rot vu sir, log nēr niwëëk bē, “Ham gweḡin ham! Ham kwehe ham vër in alam nij paya sën denedo dob-ë!” <sup>41</sup>Nebë saga, lob sir vahi dejom Pita yi ḡaḡek ahon medenevonḡ ving, lom deripek bël. Lob vu buk saga sir 3,000 derevuh ya ving Mehöböp yi hur medenedo. <sup>42</sup>Nijwëëk bē degenḡo alam sinarë hir ḡaḡek, lom detu degwa timu in dedoḵ vu sir, lob denedo revuh ti bedenegga Pasa gedenejom raḵ.

### Kerisi-yi-alam Mewis Hir Huk Nivesa

<sup>43</sup>Lom Anutu vonḡ balam sinarë devonḡ nḡaa böp nḡahiseḵë balam pin delë lob deggöneng.

<sup>44</sup>Lob alam pin sën ayoj neya timu vu Kerisi lo denedo revuh ti, log sir ti su ggulin yi nḡaa rë, gaḵ denevonḡ nḡaa pin tu sir pin hir nḡaa. <sup>45</sup>Devonḡ hir dob los hir ḵupeḵ in bē alam debaḡo, lob denëḵo monë raḵ medenevo ggelek sir pin in bē ti su jaḵ vu in nos lu nḡaa. <sup>46</sup>Sir pin ayoj timu gedeneya dub-vabuung-böp ḵatum ayo yoh vu buk, log denesupin sir loḵ hir begganḡ ti ti medenegga Pasa, log kwaj vesa medenevonḡ hir nos ggelek sir. <sup>47</sup>Denëḵo Anutu arë raḵ yoh vu buk, galam pin ayoj netee yi in sir. GeMehöböp nevonḡ balam deneggërin ayoj yah vu yi mederevuh yam ving sir sënë yoh vu buk.

### Mehö Vaha Nipaya Nivesa Raḵ

**3** <sup>1</sup>Buk ti lob Pita luho Jon deya dub-vabuung-böp raḵ 3 krök sheuksën in bē denajom jaḵ. In alam Yuda denevonḡ nebë sënë.

<sup>2</sup>Lob mehö vaha nipaya ti nedo, lob yi alam denevaḵu yi meyam denetunḡ menedo dus vu veluung avi sën denenër arë nebë Malanḡeri lo. Ata yö ḵo yi to los vaha nipaya, lom denevonḡ nebë saga yoh vu buk in bē ketaḡ los tahi monë lu nḡaa vu alam sën deneya dub-vabuung-böp ḵatum ayo lo. <sup>3</sup>Mehö saga lë Pita luho Jon geluho bē dedoḵ na dub-vabuung-böp, lob ketaḡ vu luho bē luho debo nḡaa vu yi. <sup>4</sup>Rëḵ Pita luho Jon degët yi niwëëk ata, log Pita nēr vu yi bē, “Ḡebarah malam jaḵ megwelë aluu rë!”

<sup>5</sup>Lob kwa vo bē maḵ luho rëḵ debo nḡaa vu yi, lom peggin mala yah vu luho. <sup>6</sup>Rëḵ Pita nēr bē, “Sehöḡ monë ma! Gaḵ mu sa bē doḵ vu hong nabë sënë: Sa nanër vu hong jaḵ Yesu Kerisi Nasaret arë nabë, ‘Kwedi jaḵ meḡena!’ ” <sup>7</sup>Lom jom loḵ nema vesa bedadii yi raḵ. Lob pevis bevaha los vaha pedus niwëëk loḵ, <sup>8</sup>gemëm kedi pevis mevare neya. Beloḵ ya dub-

vabuung-böp ҡatum ayo ving luho, genepisek menepesöng geneҗo Anutu arē raҗ.

<sup>9</sup>Lob alam pin delē bē ggee meneya geneҗo Anutu arē raҗ. <sup>10</sup>Lob deraҗ ni bē yiҗ mehö sēn nedo yoh vu buk loҗ dub-vabuung-böp veluung avi Malanҗeri, meneketaҗ los netahi monē lu nҗaa vu sir lo. Lob delē bē nivesa raҗ lom delēk anon bekwaj neketul loҗ.

### Pita Nēr Ғaҗek Ggēp Dub-vabuung-böp Ayo

<sup>11</sup>Mehö sēnē nahēn nekebi Pita lu Jon, lob alam deseröҗ meya detetup lööho loҗ dub nenga-gelusēn sēn denenēr bē Solomon yiҗ lo, lob delēk böpata rot. <sup>12</sup>Pita lē alam sаgi lob nēr Ғaҗek vu sir bē, “Ham alam Israel! Nebē va sēn ham ayomin ya nҗahiseҗē in nҗaa agi-ē? Ham su gwelē aluu! Maҗ ham kwamin nevo bē raҗ alu nҗo he niwēek ma maҗ alu nҗo vabuung om sēn alu hevong mehö aga benivesa raҗ meneya-ē? Gaҗ ma! <sup>13</sup>Abraham luho Isaak ving Yakop hir Anutu sēn, hil ҡenud lo hir Anutu lo, sēn ҡo yi hur Yesu arē raҗ nebē sēnē. Sēn yiҗ mehö saga sēn ham vo yi loҗ ya alam-begö-yi nemaj, geham lah yi vun ggēp Pilatus mala lo. Pilatus bē dēēin yi mena, rēҗ ma geham ruu demimin vu yi! <sup>14</sup>Ham ruu demimin vu mehö vabuung los yohvu saga, log ham tahi vu Pilatus bē dēēin mehöti sēn sis mehö la bedediik lo vēr vu ham. <sup>15</sup>Mehö mala-tumsēn degwa yi rēҗ ham sis yi bediik. Loҗ Anutu nēr mekedi raҗ yah vu bedub, behe halē bē nedo mala-tumsēn, besēn he nanēr ranҗah. <sup>16</sup>Galu ayomin neya timu vu yi, om sēn alu anēr arē, lob vong niwēek vu mehö sēnē besēn ham nelē yi beham raҗ ni lo. Yesu vong mehö sēnē nivesa raҗ raҗ ham pin malamin in alu ayomin neya timu vu yi. <sup>17</sup>Yönon, arig lo! Seraҗ ni bē ham los ham ggev su raҗ degwa ni rē, om sēn ham vong paya vu yi nebē sēnē. <sup>18</sup>Rēҗ wirek Anutu yö tateҗin Ғaҗek verup alam-denenēr-Ғaҗek-ranҗahsēn lo pin avij nebē yö yi Kerisi rēҗ nam begeҗo vanē. Lob vong Ғaҗek saga banon raҗ raҗ huk sēn ham vong lo.

<sup>19</sup>Om ham gwēr in ham nom vu Anutu in Anutu dahun ham nҗaa nipaya pin na, lob mēm Mehöböp rēҗ gevong beham nimin semē semē jaҗ. <sup>20</sup>Lob rēҗ gevong Yesu nom vu ham. Mehö saga sēn Anutu ggoin raҗ in bē geҗo hil nah lo.

<sup>21</sup>Log gwēbeng nedo yaҗek menegin buk sēn Anutu bē gevong nҗaa pin natu mewis lo. Nebē sēn nēr wirek verup alam-denenēr-Ғaҗek-ranҗahsēn vabuung lo avij lo.

<sup>22</sup>Moses nēr nebē, ‘Ham Mehöböp rēҗ gooin ham arimin ti begetung yi natu ham mehö-nanēr-Ғaҗek-ranҗahsēn ti nabē sa. Om ham gwēbē nengamin vu Ғaҗek sēn rēҗ nanēr vu ham lo. <sup>23</sup>Gaҗ nabē mehöti su genҗo mehö-nenēr-Ғaҗek-ranҗahsēn saga aye rē, og Anutu rēҗ gevong bemala nama, gesu rēҗ medo mala-tumsēn geving yi alam rē.’

<sup>24</sup>Log alam-denenēr-Ғaҗek-ranҗahsēn pin yiҗ denenēr Ғaҗek nebē saga. Samuel losho alam sēn deneverup ggökin yi medenenēr Ғaҗek ranҗah lo, sir pin denenēr Ғaҗek raҗ buk sēnē.

<sup>25</sup>Lob gwëbeng ham loḵ yah alam-denenër-ğäğek-rangahsën bej, begäğek sën Anutu losho hil ḵenud lo dejoo venuh wirek lo anon raḵ vu ham, in nër vu Abraham bë, ‘Hong mewis ti rëḵ natu mehö semusemu bedoḵ vu alam pin vu dob.’ <sup>26</sup>Yönon, Anutu kwa vo hil alam Yuda muğin, lob ggooin nalu Yesu raḵ bevong yam in bë gevong semusemu vu hil. Log semusemu sënë nebë hil pin ti ti ngo gevuu hil nipaya na bağërin hil nom vu yi.”

### Detunğ Pita Luho Jon Ya Ḷarabus

**4** <sup>1</sup>Pita luho Jon nahën denenër ğäğek vu alam, log alam-deneḵo-seriveng losho mehö sën neğin alam loḵ dub-vabuung-böp lo, galam Sadukai\* lo, bedeverup. <sup>2</sup>Ahëj sengën vu luho in luho denenër ğäğek rangah vu alam bë Yesu kedi raḵ yah vu bedub.

<sup>3</sup>Lob dejom luho ahon medetunğ luho ya denedo ḵarabus in sehuk luḵ, gemëm bë monbuk lom degevong ğäğek vu luho. <sup>4</sup>Rëḵ mu alam ngähiseḵë sën denğo luho hir ğäğek lo devong ving, bederevuh yam ving alam muğinsën besir 5,000 raḵ.

### Devong Ğäğek Vu Pita Lu Jon Raḵ Alam Ggev Malaj

<sup>5</sup>Heng to lob alam Yuda hir ggev losho alam teta, galam-horek-yi, desupin sir vu Yerusalem. <sup>6</sup>Alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp Anas, geKayapas luho mehöti arë nebë Jon, gAleksander, gAnas yi alam pin medesupin sir.

<sup>7</sup>Log devarah Pita luho Jon ya denare malaj gedeloḵ tepëḵ in luho bë, “Melu vonğ ngaa sagi raḵ re niwëëk-a? Ma re vonğ meluu yam-a?”

<sup>8</sup>Lob Anon Vabuung loḵ yam ggërin Pita ayo lom nër vu sir bë, “Ham ggev los alam teta vu Israel! <sup>9</sup>Gwëbeng ham maḵ bë doḵ tepëḵ in aluu in ngaa nivesa sën alu hevong vu mehö vaha nipaya-ë. Maḵ ham bë jaḵ mehö sën nivesa raḵ agi degwa ni? <sup>10</sup>Nabë nebë saga, og mëm alu hevongin bë ham jaḵ ni balam Israel pin dejaḵ ni geving nabë: Yesu Kerisi Nasaret niwëëk vonğ mehö sagi benivesa raḵ los dahis begwëbeng nare ham malamin. Ham sis mehö saga bediik raḵ kelepeḵo\*, rëḵ Anutu nër bekedi raḵ yah ggëp bedub. <sup>11</sup>Yönon!

‘Ham alam sën denelev begganğ lo nimin lëlin ğelöng ti sënë.

Rëḵ mu netu ğelöng niwëëk begganğ nyëketu yi.’

Og ğelöng saga yiḵ Yesu. <sup>12</sup>Su mehö ngwë yoh vu bë doḵ vu hil rë. In vu dob pin og Anutu su tato arë agga ngwë vu hil bë rëḵ geḵo hil nah vu yi rë.”

<sup>13</sup>Denğo bë Pita luho Jon denër rangah niwëëk, lob deranga nemaj in derañ ni bë luho su deluḵ dub rë, gaḵ luho alam meris mu. Lob kwaj ya ngahi, rëḵ derañ ni bë wirek luho deneya ving Yesu.

<sup>14</sup>Log mehö sënë nare ving luho gedelë bë navi nivesa raḵ yönon, lob su deyoh vu bë denanër ğäğek ti doḵ nah vu luho rë. <sup>15</sup>Lob alam ggev denër vu lööho bë lööho degeto dena dobnë rë.

Lob lööho to deya, log mēm yō yah desap sir raḵ medenēr bē, <sup>16</sup>“Rēḵ hil ḡevonḡ va vu mehō luu saga? Luho devonḡ nḡaa bōp sēnē balam vu Yerusalem pin deraḵ ni, om hil su ayoh vu bē rēḵ abun ḡaḡek saga rē. <sup>17</sup>Gaḵ ḡaḡek saga rēḵ na menoh vu alam pin, om hil nanēr in luho niwēek nabē luho su dena denanēr ḡaḡek jaḵ Yesu arē saga vu mehō la ḡokin.”

<sup>18</sup>Lob detahi luho yom bemēm denēr vu luho bē luho su na denanēr ḡaḡek jaḵ Yesu arē, beluho su detahu ḡaḡek sēnē vu alam. <sup>19</sup>Rēḵ Pita luho Jon denēr yah vu sir bē, “Nabē alu ḡevuu Mehōbōp yi ḡaḡek sēnē na galu sepa doḵ ham ḡaḡek, og maḵ Anutu rēḵ gelē aluu nivesa? Ham nḡo kwamin bo saga rē. <sup>20</sup>Alu su ayoh vu bē rēḵ ayemin nama rē. Gaḵ alu rēḵ nanēr ḡaḡek ranḡah jaḵ nḡaa pin sēn alu halē los hanḡo lo!”

<sup>21</sup>Lob ggev lo devonḡ ḡaḡek raḵ luho niwēek ggōkin, log mēm delēin luho beluho deya. Alam ggev deggōneng in alam, in sir pin deneḵo Anutu arē raḵ in nḡaa sēn luho devonḡ aḡi, lob su kwaj ḵo aggata ti in bē debo vanē vu luho rē. <sup>22</sup>Gemehō sēn luho devonḡ nḡaa bōp raḵ yi benivesa raḵ lo, yi ta mehōdahis luu gekesuu meya.

### **Kerisi Yi Alam Dejom Raḵ Bē Anutu Bo Niwēek Vu Sir Medenanēr ḡaḡek Ranḡah**

<sup>23</sup>Devonḡ luho ya, lob luho deyah medeya vu hir alam bedenēr alam-deneḵo-seriveng hir ggev los alam teta hir ḡaḡek pin vu sir. <sup>24</sup>Denḡo ggovek, log sir pin ayoj timu gedejom raḵ vu Anutu bē, “O Mehōbōp, nḡo ḡetunḡ dob los yaḡek los loo bengaa pin sēn denedo loḵ lo. <sup>25</sup>Wirek honḡ Anon Vabuung vonḡ ḡaḡek ti verup loḵ honḡ hur Davit avi, sēn he ḵenumin lo, nebē:

‘Nebē va sēn alam-yu-ngwē ahēj sengēn pangsen rot,  
gemehōnon la medo denevengwēnḡ yah nenga meris mu-e?’

<sup>26</sup> Alam-los-benḡōj vu dob sēnē pin kedi dero sir in degevonḡ beḡō,  
log alam bōp pin desupin sir medevengwēnḡ raḵ beḡō  
in bē dedahun Mehōbōp luho Mehō sēn ggōoin raḵ in bē geḵo hil  
nah lo na.’

<sup>27</sup>Yōnon rot, Herot\* luho Pontius Pilatus vīng alam-yu-ngwē, galam Israel, bedevengwēnḡ yah nenga nebē saga ggēp nyēḡ bōp Yerusalem in bē dedahun honḡ hur vabuung Yesu na. Mehō sēn wirek ḡehoo in yi raḵ lo. <sup>28</sup>Dejoo ḡaḡek revuh ti nebē saga in bē degevonḡ nḡaa sēn wirek ḡeduu ḡaḡek ahon niwēek bē rēḵ anon jaḵ lo. <sup>29</sup>Om Mehōbōp, nḡo kwam bo ḡaḡek maggin pin sēn bē degevonḡ-ē rē megedoḵ vu honḡ hur he, log gwevonḡ niwēek vu he in he nanēr honḡ ḡaḡek ranḡah, gehe su aḡōneng. <sup>30</sup>Ḡebēr nemam niwēek jaḵ begwevonḡ alam niraḵsēn nijvesa jaḵ, log gwevonḡ nḡaa bōp los huk aggagga jaḵ honḡ hur vabuung Yesu arē.”

<sup>31</sup>Nahēn denejom raḵ nebē sēnē, log begganḡ sēn desupin sir loḵ lo ggee bōpata gAnon Vabuung yam ggēr in ayoj, lob mēm denenēr Anutu yi ḡaḡek niwēek ata gesu deneggōneng rē.



### Kerisi-yi-alam Ayoj Timu

<sup>32</sup>Alam sĕn ayoj neya timu vu Yesu lo ahĕj los ayoj neya timu vu sir vewen vewen ving. Su mehōti lĕ yi ngāa ti benĕr bĕ, “Sagik sa ngāa!” rĕ, gaḵ hir ngāa pin saga sĕn tu sir pin hir ngāa.

<sup>33</sup>Lob sinarĕ nyĕdahis lo denenĕr gāḡek rangah bĕ Mehōbōp Yesu kedi raḵ ggōkin, lob hir gāḡek saga los niwĕĕk balam pin denĕḵo arĕj raḵ. <sup>34</sup>Sir ti su raḵ vu in nos los ngāa ti rĕ, in sir sĕn deyoh vu dob los begganḡ lo pin denevo vu alam vahi medenĕḵo monĕ raḵ. Denĕḵo monĕ raḵ, <sup>35</sup>lob devo vu sinarĕ nyĕdahis lo medenĕḡin, loḵ mĕm sinarĕ denevo ggelek alam sĕn deneraḵ vu in ngāa lo.

<sup>36</sup>Mehōti nedo, arĕ nebĕ Yosep, lob sinarĕ denĕr ggev ngwĕ raḵ yi nebĕ Barnabas. Arĕ sĕnĕ degwa nebĕ mehō nelev horek in alam. Yi Levi\* ti, geyi vu dob Kupros. <sup>37</sup>Lob yi dob len ti neggĕp Yerusalem, lob vonḡ bemehōti baḡo, lob ḵo monĕ saga beya mevo vu sinarĕ lo.

### Ananias Luho Sapira

**5** <sup>1</sup>Log mehō ngwĕ nedo arĕ nebĕ Ananias, gevenĕ arĕ nebĕ Sapira. Lob Ananias vonḡ yi dob len ti bemehō la debaḡo. <sup>2</sup>Rĕḵ luho venĕ devengwĕng loḵ ti, lom devun monĕ saga vewen betu luho yō hir ngāa. Log Ananias ḵo vewen beya mevo vu alam sinarĕ genĕr bĕ monĕ sĕn lo yik pin sĕnĕ.

<sup>3</sup>Loḵ Pita nĕr vu yi bĕ, “Ananias, Satan nare loḵ ayom beḡevun dob sagi yi monĕ vahi geḡetetuhin Anon Vabuung. <sup>4</sup>Wirek sĕn su debaḡo dob rĕ lo, og yik ngo hong ngāa! Log debaḡo om maḵ monĕ saga netu hong ngāa in bĕ gweḡin megwevonḡ noh vu kwam. Ma re nĕr vu hong bĕ gwevonḡ paya nabĕ sĕnĕ? Su ḡelah monĕ sĕnĕ vewen vun in mehōnon mu rĕ, gaḵ ḡelah vun in Anutu!”

<sup>5</sup>Ananias ngo gāḡek sagi, lob diik pevis beto neggĕp, lob alam sĕn vare denelĕ lo deggōneng bōpata rot.

<sup>6</sup>Lob alam maḡĕm kedi debom loḵ tob beya delev. <sup>7</sup>Ggovek gehes mala lōō ggovek ya, log Ananias venĕ verup yam begganḡ ayo, lob su raḵ ngāa sĕn tōḵ vu regga lo ni rĕ.

<sup>8</sup>Lom Pita loḵ tepĕḵ vu yi bĕ, “Maḵ yik melu ḵo monĕ yoh vu sĕn raḵ dob saga ma ma?”

Loḵ avĕh nĕr yah bĕ, “Ēĕ-ĕ! Yoh vu! Alu haḵo nebĕ saga!” <sup>9</sup>Rĕḵ Pita nĕr bĕ, “Melu reggam joo gāḡek revuh ti gemelu bĕ seggi Mehōbōp yi Anon Vabuung-a? Om gwengō! Alam sĕn delev reggam lo yom denare loḵ veluung avi, om rĕḵ debaḵu hong geving bona dedev!”

<sup>10</sup>Lob pevis bavĕh saga diik beto neggĕp loḵ Pita vaha, lob alam maḡĕm deloḵ yam begganḡ ayo medelĕ bĕ avĕh diik meneggĕp, lom devaḵu beya delev ving regga.

<sup>11</sup>Lom Kerisi-yi-alam pin ving alam pin sën denḡo ḡḡek agi deggöneng böpata rot.

### Nḡaa Böp Aggagga Verup

<sup>12</sup>Lob sinarē nyēdahis devonḡ nḡaa böp aggagga raḡ alam vahi besir pin denelē, lob mēm alam sën denesepa loḡ Yesu lo pin ayoj timu gedenesupin sir loḡ dub-vabuung-böp nenga-gelusën sën denenēr bē Solomon yiya lo.

<sup>13</sup>Lob alam vu Yerusalem pin deḡo arēj raḡ, rēḡ deggöneng gesu desupin sir ya ving sir rē. <sup>14</sup>Rēḡ alam maluh los avēh nḡahiseḡē ayoj ya timu vu Mehöböp bederevuh yam ving yi alam, bedetu yu böpata raḡ.

<sup>15</sup>Lob tum denevaḡu alam nijraḡsën meyam debē neggēp loḡ ḡanyē los bēk loḡ aggata, lob denebē sir ti ti ya ya in bē Pita geto mena, og hes gelu ḡenu na mejaḡ sir. <sup>16</sup>Galam vu nyēḡ pin sën denedo dus vu Yerusalem lo denesupin sir yam. Denēḡo alam nijraḡsën ving alam sën memö nipaya ḡwanḡ ya sir lo, lob alam saga pin nijvesa raḡ yah ḡḡökin.

### Angēr Ḳo Sinarē Lo Vēr In Ḳarabus

<sup>17</sup>Nebē saga lob alam-deneḡo-seriveng hir ggev böp losho yi alam Sadukai\* pin denelē Yesu yi alam paya, <sup>18</sup>om deḡoo ḡḡek lob kedi deḡom sinarē nyēdahis lo ahon bedetunḡ sir luḡ ya ḡarabus. <sup>19</sup>Rēḡ Mehöböp yi angēr yam tahinin repinḡ in sir buk vuheng, log ḡo sir to meyah dobnē genēr bē, <sup>20</sup>“Ham na bare dub-vabuung-böp ḡatum ayo beham tateḡin ḡḡek vu alam pin nabē degevonḡ nabē sēnē in denatu mewis medemedo malaj-tumsën.”

<sup>21</sup>Denḡo ḡḡek saga, log monbuk anon lob deyah dub-vabuung-böp bedetateḡin ḡḡek vu alam. Getum alam-deneḡo-seriveng hir ggev böp losho yi alam ya medo denesupin kaunsor pin yam. Log denēr ḡḡek ya begganḡ ḡarabus bē degeḡo sinarē nam.

<sup>22</sup>Lob hir hur deloḡ ya begganḡ ḡarabus, rēḡ sinarē su denedo rē. <sup>23</sup>Lob yah denēr vu sir bē, “He halē begganḡ ḡarabus yi repinḡ rēḡ desis loḡ beniwēēk ḡahēvavu denare medeneḡin. Lob he tahinin, rēḡ he su atōḡ raḡ mehōti genedo begganḡ ayo rē.”

<sup>24</sup>Lob hir ggev sën neḡin alam loḡ dub-vabuung-böp lo losho alam-deneḡo-seriveng hir ggev denḡo ḡḡek saga, lob kwaj ya nḡahiseḡē bedenesero degwa. <sup>25</sup>Loḡ mehōti ya verup vu sir benēr bē, “Alam sën ham tunḡ sir ya ḡarabus lo denare dub-vabuung-böp ḡatum ayo medenetateḡin ḡḡek vu alam.” <sup>26</sup>Lob hir ggev sën neḡin alam loḡ dub-vabuung-böp lo, losho ahēvavu la, ya deḡo sir. Rēḡ su desis sir gederot rē gema. In deneggöneng in alam bē rēḡ detengwa sir jaḡ ḡelönḡ.

### Sinarē Su Deneggöneng In Kaunsor Rē, Gedenenēr ḡḡek Ranḡah

<sup>27</sup>Deḡo sir yam medevarah sir nare vuheng loḡ kaunsor lo malaj, galam-deneḡo-seriveng hir ggev böp nēr vu sir bē, <sup>28</sup>“He nēr niwēēk

ata vu ham bē ham su na nanēr bengō saga rangāh vu alam, rēk ham nevonḡ in va? Ham nenēr ḡāḡek saga ya meyoḥ vu Yerusalem pin beham vonḡin bē gweko ḡāḡek jaḡ nom he nabē he sis mehō saga mediḡ!”<sup>29</sup> Rēk Pita losho sinarē saga denēr yah vu sir bē, “He bē sepa doḡ Anutu yi ḡāḡek namuḡin, gemehōnon hir ḡāḡek ḡēp tamusēn!<sup>30</sup> Ham vonḡ paya vu Yesu beham sis yi raḡ ḡelepeko\*, rēk hil ḡenuḡ hir Anutu nēr mekedi raḡ yah.<sup>31</sup> Anutu ḡo yi raḡ yah vavunē betunḡ yi nedo nema vesa. Lob tu ala in ḡeḡo hil nah vu Anutu, gevonḡin ḡērīn hil Israel ayod ḡekevoh hil nḡaa nipaya na.<sup>32</sup> He halē nḡaa pin saga, om sēn he nanēr rangāh gAnon Vabuunḡ sēn Anutu vonḡ vu alam sēn nengaj yes vu yi ḡāḡek lo tateḡin ḡāḡek sagi ving.”

### Gamaliel Nēr Bē Alam Kaunsor Denahubin Sinarē

<sup>33</sup> Kaunsor lo denḡo yi ḡāḡek saga lob ahēj sengēn panḡsēn rot gedevonḡin bē dengis sinarē pin saga medenadiiḡ.<sup>34</sup> Rēk kaunsor ti arē nebē Gamaliel kedi nare. Yi Parisai\* ti, geyi tatovaha horek yi los bengō. Alam pin ahēj neving yi rot los denēko yi raḡ. Lob kedi menēr vu sir bē degevonḡ sinarē geto dena dobnē teka rē, lob to deya.

<sup>35</sup> Log nēr vu kaunsor pin bē, “Ham alam Israel! Bē ham gwevonḡ nḡaa ti vu alam sēnē, og maḡ ham nḡo kwamin bo nivesa rē.<sup>36</sup> Ham raḡ ni bē wirek mehōti arē nebē Tiudas kedi benēr bē, ‘Sa, sa mehō los niḡ wēēk bōpata!’ Lob alam raḡ negḡēp alam mehōdahis ti (400) yah detamuin yi. Rēk desis yi bediḡ, log alam sēn denetamuin yi lo deveya beya depalēt loḡ geyi huk vēs bemala maya verōḡ yi.<sup>37</sup> Log tum buk sēn kiap bōp nekevu mehōnon arēj lo lob Yudas vu Galilea kedi raḡ beko alam vahi yah detamuin yi. Rēk desis yi ving bediḡ, log alam pin sēn denetamuin yi lo deketēḡin sir bemaya.<sup>38</sup> Om sēn sa bē nanēr vu ham nabē ham ḡōneng in alam saga, geham naḡōōḡ gedemedo rē. Nabē yō denevonḡ huk yoh vu mehōnon kwaj, og rēk noh paya bebēs.<sup>39</sup> Gaḡ nabē degwa negḡēp vu Anutu yōnon, og ham su yoh vu bē rēk kwepē sir rē, om ham gweḡin ham in ham su nḡis begō vu Anutu!”

### Sinarē Kwaj Vesa In Devonḡ Nimumsēn Vu Sir In Yesu Arē

<sup>40</sup> Lob devonḡ ving Gamaliel yi ḡāḡek saga, gedetahi sinarē pin loḡ yah bedeveek sir, log denēr niwēēk vu sir bē su denanēr Yesu bengō rangāh log delēēin sir medeya.

<sup>41</sup> Lob mēm devuu kaunsor ya geto deyah dobnē, lob kwaj vesa rot in Anutu ḡo sir raḡ belē sir bē deyoh vu bē alam degevonḡ benij namum in Yesu arē.<sup>42</sup> Lob medo denetateḡin ḡāḡek rangāh loḡ dub-vabuunḡ-bōp ḡeloḡ begganḡ la yoh vu buk pin. Beyō medo denenēr Yesu Kerisi bengō rangāh gaḡ su denevuu rē.

### Deggooin Alam Nemadvahi-bevidek-luu Raḵ In Dedoḵ Vu SinarĒ Lo

**6** <sup>1</sup>Nahub geYesu yi hur ngahisekĕ raḵ, lob sir vahi sĕn denevengwĕng Grik ayej lo ahĕj sengĕn vu vahi sĕn denevengwĕng alam Yuda ayej<sup>a</sup> lo. Ahĕj sengĕn raḵ degwa nebĕ sĕnĕ: Alam sĕn denevengwĕng Grik ayej lo denenĕr bĕ, “Ham nevo nos ggelek alam yoh vu buk pin log ham su nevo vu he hĕmin avĕh alov lo rĕ.”

<sup>2</sup>Lob hurmaluh nemadluho-bevidek-luu muḡinsĕn desupin Yesu yi hur lo pin yam medenĕr vu sir bĕ, “Bĕ he ḡevuu Anutu yi ḡaḡek na gehe bo nos gelek, og su yoh vu rĕ! <sup>3</sup>Arig lo! Ham ngo ḡooin ham alam nemadvahi-bevidek-luu jaḵ rĕ. Sir sĕn alam nijvesa gAnon Vabuung nedo loḵ sir niwĕĕk lo, gesir sĕn los kwaj lo. Lob mĕm hil ḡevonḡ medegeḡin huk sagi. <sup>4</sup>Gaḵ heḵ ngo rĕḵ medo in najom jaḵ noh vu buk pin los tateḵin Anutu yi ḡaḡek mu.”

<sup>5</sup>Alam pin ahĕj ving ḡaḡek saga, lob deggooin Stepan, sĕn mehĕ yĕ nevonḡ ving niwĕĕk ata gAnon Vabuung nedo niwĕĕk ving yi lo. Log deggooin Pilip luho Prokorus ga, Nikanor luho Timon, geParmenas, geNikolas vu Antiok. Wirek yi alam-yu-ngwĕ ti rĕḵ ggĕrin yi beloḵ ya metu alam Yuda ti. <sup>6</sup>Devarah alam saga loḵ sinarĕ malaj, log dejom raḵ gedebĕ nemaj raḵ sir.

<sup>7</sup>Log Anutu yi ḡaḡek ya meyoh vu nyĕḡ pin, balam ngahisekĕ detu Yesu yi hur vu Yerusalem. Galam-deneḵo-seriveng vahi ayoj neya timu vu yi ving.

### Alam Yuda Devonḡ ḡaḡek Vu Stepan

<sup>8</sup>Anutu vonḡ semusemu los niwĕĕk bĕpata vu Stepan, lob nevonḡ ngaa bĕp aggagga balam denelĕ. <sup>9</sup>Rĕḵ alam vahi kedi desis beḡo raḵ ḡaḡek yah vu Stepan. Alam sagi vu Kurene los Aleksandria, gedenenĕr hir dub-supinsĕn-yi saga nebĕ alam sĕn devo sir vĕr in mehĕ ngwĕ nemaj ggovek lo hir hir. Gesir vahi vu Kilisia los Asia\* ving. <sup>10</sup>Rĕḵ su deyoh vu bĕ dekeyĕh Stepan yi ḡaḡek rĕ, in Anon Vabuung yĕ vo kwa nivesa vu yi.

<sup>11</sup>Lom devo monĕ vu mehĕ la in bĕ denanĕr ḡaḡek kuungsĕn jaḵ Stepan nabĕ, “He hanḡo bĕ nenĕr ḡaḡek pelĕsĕn raḵ Moses lu Anutu!” <sup>12</sup>Alam saga devonḡ balam teta los alam-horek-yi galam pin ahĕj sengĕn vu raḵ saga, lob mĕm sir yĕ depesonḡ medejom Stepan ahon bedĕḵo ya nare kaunsor mala.

<sup>13</sup>Log devarah mehĕ la in bĕ denanĕr ḡaḡek kuungsĕn jaḵ yi lom denĕr bĕ, “Mehĕ saga nenĕr ḡaḡek nipaya raḵ dub-vabuung-bĕp sĕnĕ, gerak

<sup>a</sup> 6:1 Vu nyĕ dahis og alam Yuda denevengwĕng Hibru ayej lob Anutu yi ḵapiya muḡeng negḡep loḵ Hibru ayej. Rĕḵ verup loḵ Yesu yi buk og ayej Hibru sĕnĕ pekwe yi bedenĕnĕr arĕ nebĕ Aram. Aram og dus vu Hibru ayej rĕḵ yĕohu teka.

Moses yi horek. <sup>14</sup>He hangö mehö saga nêr bê, ‘Yesu Nasaret saga rêk kevoh dub-vabuung-böp sênê gepekwê gâgek wirek hen sên Moses vonğ vu hil lo benatu agga ngwê jaç.’”

<sup>15</sup>Lob kaunsor pin detung malaj raç Stepan niwëek ata, lom delê mala niçapiik raç nebê angêr ti.

### Stepan Tatekin Gâgek Vu Kaunsor Lo

**7** <sup>1</sup>Lob alam-deneço-seriveng hir ggev böp loç tepêk bê, “Gâgek sagi yönon-a?”

Lob Stepan nêr yah bê, <sup>2</sup>“O arig lo, amağ lo! Ham gwengö rê! Wirek hil dobahê Abraham nahên nedo Mesopotamia gesu ya Haran rê, lob vu buk saga niwëek ala Anutu tøk vu yi. <sup>3</sup>Lom nêr vu yi bê, ‘Gwevuu hong dob los hong alam na geğena nyêg len ti sên sêk tato vu hong.’

<sup>4</sup>Lob Abraham vuu Kaldia hir dob geya nedo Haran. Denedo saga bama diik ggovek, loç mêm Anutu vonğ yi yam nedo nyêg sên gwëbeng hil nado loç agi. <sup>5</sup>Rêk Anutu su vo dob sênê len mahen teka vu Abraham in bê yö geğin menatu yi ngaa niröp rê, gema. Rêk Anutu nêr bê tamusên og rêk bo dob sagi vu yi benajom ahon, in natu yi mewis lo pin hir dob geving. Rêk mu, loç buk sên Anutu nêr gâgek vu yi agi, og Abraham nalu ma. <sup>6</sup>Log Anutu nêr ving bê, ‘Hong mewis rêk na demedo alam-yu-ngwê hir dob. Lob rêk denatu alam-yu-ngwê saga hir hur bededeğinengin sir jaç huk karabus noh vu ta jaç gëp alam mehödahis ti (400). <sup>7</sup>Rêk mu tamusên, og sêk gevonğ nyêvewen vu alam-yu-ngwê saga sên rêk dedeğinengin hong mewis raç maggin böp lo. Loç mêm rêk degevuuy nyêg sagi na, gedenam denajom jaç vu sa gëp sagi.’

<sup>8</sup>Lob Anutu joo gâgek vu Abraham bê gerah\* nalu maluh lo navij. Lob nahub rê loç Abraham ço nalu Isaak, lob neggëp rot beyah verup loç buk sên netu nemadvahi-bevidek-löö sên ata ço yi lo, lob ama rah\* navi. Log Isaak vonğ nebê sênê vu nalu Yakop ving, geYakop vonğ vu hil degwa nemadluho-bevidek-luu nebê saga ving. <sup>9</sup>Rêk hil degwa lo saga denelê arij Yosep paya, lom devo yi vu alam-yu-ngwê bedebağo yi. Bedeço medeya Ejep betu Ejep ti yi ngaa meris. Rêk Anutu nedo ving yi, <sup>10</sup>meloç vu yi, beço yi vër vu ngaa nipaya pin sên değinengin yi lo. Vonğ semusemu los kwa böpata vu yi loç Ejep hir mehö-los-bengö Parao mala belê. Lob tum Parao tung yi tu ggev yusekê vu Ejep beneğin Parao yi begganğ lu ngaa pin.

<sup>11</sup>Lob nahub rêk meyip böpata neggëp dob Ejep los Kanaan pin, lob maggin böpata tøk vu sir, behil kenud lo su deyoh vu bê denatøk vu nos rê. <sup>12</sup>Rêk Yakop ngo bê nos nedo Ejep, lob vonğ hil kenud lo deya nos beron muğinsên. <sup>13</sup>Ggovek ya loç sirek deyah netu beron luu, lob mêm Yosep nêr yi rangah vu ari lo bê, ‘Ham arimin sa Yosep.’ Lob mêm Parao raç ni bê Yosep yi alam sir. <sup>14</sup>Lob Yosep vonğ gâgek yah in ama Yakop

losho yi alam pin bedeyam vu yi. Sir yoh vu dahis löö benemadluho menemadvahi (75). <sup>15</sup>Lob Yakop luḵ meya nedo Ejep bediik, log hil ḵenud lo denedo bedediik ving. <sup>16</sup>Lob deḵo navij yom Sekem beyah debē loḵ waak sēn wirek Abraham baḡo vu alam Hamor raḵ monē betu yi waak bedub lo.

<sup>17</sup>Lom buk sēn bē Anutu gevongŋŋaa sēn wirek nēr vu Abraham bē rēḵ gevongŋ lo neggovek in bē natōḵ nam rangah, lob alam Israel deverōng bedeggēr in nyēḡ Ejep. <sup>18</sup>Beggovek, loḵ Ejep hir mehō-los-bengō mewis ti verup, lob su raḵ Yosep yi huk nivesa sēn nevongŋ lo ni rē. <sup>19</sup>Om sēn nevongŋ rii raḵ hil alam, genevongŋ huk ḵarabus vu hil ḵenud lo. Geniwēēk rot bē dejuuk naluj maluh niḵōḵ lo na demedo dobnē medenadiik.

<sup>20</sup>Loḵ nahub rē, loḵ Moses ata ḵo yi loḵ buk saga. Lob Anutu ro hurmahen saga nivesa bemalanḡeri rot. Lob ata lu ama deḡin yi loḵ begganḡ ayo yoh vu kwev löö. <sup>21</sup>Loḵ mēm ya debē yi loḵ bēl nenga, loḵ tum Parao nalu avēh ḵo yi ya meneḡin nebē sēn yō nalu.

<sup>22</sup>Lob Moses luḵ dub ving Ejep hurmahen bedenetahu yi loḵ alam Ejep hir ḡaḡek los kwa pin, lom tum netu mehō los kwa-sevērinsēn-yi genevongŋ huk los niwēēk ving. <sup>23</sup>Ggovek geMoses yi ta tu mehōdahis luu raḵ, lob kwa vo bē na gelē yi alam Israel. <sup>24</sup>Lom tōḵ raḵ Ejep ti genevasap Israel ti, lob loḵ vu Israel ti sagi bevongŋ nyēvewen loḵ yah nipaya saga vu besis Ejep ti saga mediik. <sup>25</sup>Moses kuung bē rēḵ yi alam kwaj bo yi nabē Anutu vongŋ yi yam in bē doḵ vu sir. Rēḵ ma gesu kwaj nevo nebē saga rē.

<sup>26</sup>Loḵ heng to lob Moses yah verup betōḵ vu Israel luu geluho denesis sir. Lob vongŋ in bē gevongŋ beluho ayoj nakul gebeḡō ḡep, om nēr bē, ‘Alam-a! Melu arimin ham lo! Rēḵ nebē va sēn melu nevongŋ paya vu ham-ē?’ <sup>27</sup>Rēḵ mehō sēn vongŋ paya vu ari lo ruuk Moses yah genēr bē, ‘Re nēr vu hongŋ bē ḡenatu he ggev los mehō sēn ḡebo nyēvewen vu he?’ <sup>28</sup>Maḵ bē ḡengis sa nabē sēn ḡesis Ejep ti bediik veseveng lo?’ <sup>29</sup>Nēr bē saga lob Moses ggōneng beveya meya pevis. Beya nedo alam Median hir nyēḡ. Lob mēm rēḵ ḵo nalu maluh luu vu sagu.

<sup>30</sup>Log ta mehōdahis luu ggovek ya, loḵ mēm angēr ti tato yi vu yi neggēp nyēḡ-yumeris dus vu ḵedu Sinai. Angēr los nengwah daggen loḵ nare ḵele teka niggin ggin. <sup>31</sup>Lob Moses lē lob kwa ya ngahiseḵē in ngaa sēn tōḵ vu yi. Lob ya dus in bē gelē nivesa, lob Mehōbōp aye nēr bē, <sup>32</sup>‘Sa Anutu sēn ḵenum lo hir Anutu sa. Sa Abraham luho Isaak geYakop hir Anutu sa.’ Lob Moses lēk beggōneng bē su gelē.

<sup>33</sup>Lob Anutu nēr vu yi bē, ‘Ḡenaḵah suu vēr in vaham. In nyēḡ sēn ḡenare loḵ aga og nyēḡ vabuung. <sup>34</sup>Sa halē huk nipaya los maggin pin sēn dedeḡinengin raḵ sa alam vu Ejep, lob gwēbeng seluḵ yam in bē sa ḵevelekin sir los ḡaḵo sir vēr vu ngaa maggin. Om kwedi jaḵ! Sa bē ḡevongŋ hongŋ meḡenah Ejep.’ <sup>35</sup>Yiḵ Moses saga sēn wirek deruu demij

vu yi gedenër bē, ‘Re tung hong bē ghenatu ggev böp los mehō sēn gēbo nyēvewen vu he?’ lo. Rēk Anutu vonḡ yi yah in bē natu hir ggev los kevelekin sir vēr, om sēn vonḡ bangēr sēnē tōk vu yi loḡ kele mahen teka sēn lo in bē bo niwēek vu yi.

<sup>36</sup>Log yik Moses saga sēn vonḡ nḡaa böp aggagga vu sir vu Ejep, loḡ ḡo sir vēr beli sir beya deyoh Loo-ḡoḡ vuheng meya deḡo loḡ nyēḡ-yumeris yoh vu ta mehōdahis luu.

<sup>37</sup>Log yik Moses saga sēn nēr vu alam Israel bē, ‘Anutu rēk gevong ham ti natu mehō-nanēr-ḡaḡek-rangahsēn nabē sa.’

<sup>38</sup>Log desupin sir ḡḡep nyēḡ-yumeris, lob yik Moses saga sēn ya nedo ḡedu Sinai ving angēr bevengwēng ving yi lo. Log Moses nedo ving hil ḡenud lo, lob ḡo Anutu yi ḡaḡek mala-tumsēn-yi bevong vu hil, <sup>39</sup>rēk hil ḡenud lo nij lēlin yi gedekeyēh aye bederuuk yi gekwaj vo bē denah Ejep.

<sup>40</sup>Lom denēr vu Aaron bē, ‘ḡesemu he anutu la in degeli he na. In Moses sēn ḡo he vu Ejep meyam lo maḡ ya tena? He duḡin!’ <sup>41</sup>Lom mēm desemu burmakau nalu maluh ti ḡenu raḡ goor betu anutu-kuungsēn gedenetung seriveng vu. Log ahēj nivesa in nḡaa sēn yō desemu raḡ nemaj agi. <sup>42</sup>Rēk Anutu ruu demi vu sir in denejom raḡ los ayej loḡ hes los kwev gebetuheng pin sēn denedo yaḡek babu lo, yoh vu sēn alam-denenēr-ḡaḡek-rangahsēn dekevu meneggēp loḡ Anutu-yi-ḡapiya lo bē:

‘Ham alam Israel, wirek ham nedo ta mehōdahis luu vu  
nyēḡ-yumeris,  
lom ham sis burmakau los sipsip beham vesi netu seriveng.  
Maḡ saga ham vonḡ vu sa? Ma!

<sup>43</sup>Ham vaḡu anutu-kuungsēn Moloḡ yi dub sēl  
ving anutu-kuungsēn Rompa yi betuheng ḡenu.  
Ham semu nḡaa ḡenu pin saga in bē ham najom jaḡ vu los ḡweḡo  
arēj jaḡ,  
om sēḡ ḡevong nyēvewen vu ham,  
besēḡ ḡevong beham kwesuu nyēḡ böp Babulon\*  
mena medo ḡarabus vu nyēḡ adingnē.’

<sup>44</sup>Wirek hil ḡenud denedo nyēḡ-yumeris, lob hir dub sēl nedo. Saga sēn Anutu yi dub sēl getato bē nedo ving sir, lob desemu yoh vu sēn Anutu nēr tato vu Moses bē gevong lo.

<sup>45</sup>Ggovek loḡ hil ḡenud lo deyam ving Yosua in bē deḡeḡo alam-yungwē hir dob, lob Anutu loḡ vu sir bekevoh alam saga in sir. Vu buk saga deḡo dub sēl sēn amaj vo vu sir lo sepa, beyam detung nedo rot Beverup loḡ Davit yi buk.

<sup>46</sup>Loḡ mēm Anutu nelē Davit nivesa, lom Davit jom raḡ vu bē rēḡ dev dub ti vu Yakop yi Anutu. <sup>47</sup>Rēk ma geneggēp rot bemēm nalu Solomon rēḡ lev. <sup>48</sup>Rēk mu Mehō-ḡayeheng Anutu su nedo loḡ dub sēn mehōnon denelev raḡ yō nemaj lo rē. In mehō nenēr-ḡaḡek-rangahsēn nēr bē:



49 ‘Mehöböp nēr bē sēnē:

“Yağek netu sa sēa sēn sa nado raḡ,

gedob saga netu ngadoheng sēn sa nehebē vahaḡ raḡ lo.

Om re yoh vu bē dev dub ti vu sa in bē sa sewah dok-a?”

50 Ma ham kuung bē sa nemaḡ su tunḡ nḡaa pin sēnē rē?”

51 Ham alam ayomin niwēek. Geham ayomin los nengamin dahis. Ham neruuk Anon Vabuung yoh vu buk pin nebē sēn ham ḡenumin lo deneruuk wirek lo.

52 Mehö-nenēr-ḡaḡek-ranḡahsēn ti tena sēn ham ḡenumin lo su denevonḡ paya vu yi rē? Ma! Desis alam sēn denenēr ḡaḡek ranḡah bē mehö yohvu Yesu rēḡ nam lo bedediik. Lob yi saga yam, rēḡ ham tato yi vu alam-beḡö-yi medesis yi bediik. 53 Angēr denevo Anutu yi horek vu ham rēḡ ham su nesepa loḡ rē.”

### Detengwa Stepan Raḡ Ḡelöng Mediik

54 Denḡo ḡaḡek sagi, lob ḡaḡek sagi gelu ayoj rot. Lom deneköo nyēj, gahēj sengēn böpata rot vu Stepan. 55 Rēḡ Anon Vabuung ḡḡerin Stepan ayo, lob varah mala raḡ yaḡek niwēek ata benelē Anutu niḡapiik, log lē bē Yesu nare Anutu nema vesa. 56 Lob tahi bē, “Om ham gwenḡo rē! Sa halē bē yaḡek tateḡin yi, log Mehönon Nalu nare loḡ Anutu nema vesa!”

57 Lob dereseeh rur raḡ gedemir nengaj, log sir pin kedi deserög meya dejom Stepan ahon, 58 gederot yi medeḡo medeya Yerusalem ḡatum degwa dobnē, log mēm detengwa yi raḡ ḡelöng bediik. Lob alam sēn denēr ḡaḡek kuungsēn raḡ yi lo dekah hir tob muḡin bedetunḡ menedo loḡ mehö maḡēm ti arē nebē Saulus vaha bemedo neḡin, 59 log mēm ya detengwa Stepan raḡ ḡelöng. Nahēn denesis yi raḡ ḡelöng, log pevis mejom raḡ bē, “Mehöböp Yesu! Gweḡo sanoḡ nök vu hong!”

60 Lom tunḡ lus luḡ getahi bē, “Mehöböp, su ḡebo doḡ nah hir nḡaa nipaya sēnē!” Log diik ya.

### Saulus Nevonḡ Paya Vu Kerisi-yi-alam

**8** 1 Saulus vo ḡadu loḡ sir in desis Stepan mediik. Lob vu buk saga alam dekedī in bē debo maggin böpata rot vu Kerisi-yi-alam vu Yerusalem medebasap sir. Lob Kerisi-yi-alam pin deveya medeketēḡin sir medeya distrik Yudea lu distrik Samaria gesinarē nyēdahis mu yō nahēn denedo nyēḡ böp Yerusalem. 2 Galam vahi sēn denesepa loḡ Anutu yi ḡaḡek medenero lo, sēn mēm delev Stepan gedesu böpata rot in yi.

3 Log Saulus mala nesepa bē kevoḡ Yesu yi alam benama na verök yi, lob nesepa loḡ begḡanḡ pin beneloḡ ya beneḡo maluh gavēh ving, benedadii sir ya ḡarabus.

### Denēr Bengö Nivesa Vu Samaria

4 Lob Kerisi-yi-alam sēn deveya medeya jeggīn jeggīn lo denēḡo loḡ rot beya denenēr Bengö Nivesa yoh vu nyēḡ. 5 Pilip luḡ meya nyēḡ böp ti vu



distrik Samaria, lob nēr Kerisi vu sir. <sup>6</sup> Alam ngahisekë denġo yi ġaġek los delē nġaa bōp sēn nevonġ lo, lom debē nengaj vu yi pangśen. <sup>7</sup> In denelē gememō nipaya sēn negwanġ ya alam ngahisekë ayoj lo denġeek geto deya in sir. Log alam ngahisekë seķej neselōnġin, gevahaj nipaya, og nijvesa neraķ. <sup>8</sup> Lom mēm alam ayoj tee yi rot vu nyġġ saga.

<sup>9</sup> Lob mehōti arē nebē Simon nedo saga, beyi mehō nerob alam los nevonġ yesek lu nġaa aggagga, menevonġ balam Samaria\* kwaj neya ngahi in yi gedener bē yi mehō bōp ti. <sup>10</sup> Lob alam ggev los alam meris pin nijwġek bē degenġo yi ġaġek, lob denenēr bē, “Mehō saga ķo Anutu niwġek bōpata yōnon!” <sup>11</sup> Nijwġek in bē degenġo yi ġaġek in nerob alam buk ngahisekë los nevonġ yesek medenelē yi nġaa bōp nebē sēnē, lob kwaj neya ngahisekë.

<sup>12</sup> Loķ tum mēm Pilip nēr Bengō Nivesa raķ Anutu-yi-nyġġ los nēr Yesu Kerisi bengō ranġah, lom maluh los avġh pin devonġ ving bederipek bġl. <sup>13</sup> GeSimon vonġ ving nebē saga ving beripek bġl, lob tum nesepa Pilip beya ving yi. Nelē nġaa bōp aggagga ngahisekë sēn Pilip nevonġ lo, lob kwa neya ngahisekë.

<sup>14</sup> Log tum alam sinarē sēn nahēn denedo Yerusalem lo denġo bē alam Samaria\* deķo Anutu yi ġaġek raķ, lom devonġ Pita lu Jon deya vu sir. <sup>15</sup> Luho deluķ meya deto, lom dejom raķ vu Anutu in bē gevonġ Anon Vabuung vu alam sēn denevonġ ving lo. <sup>16</sup> In Anon Vabuung su loķ yam ġġerin ayoj rē, geyō nahēn. Gaķ yīķ deripek bġl raķ Yesu arē mu. <sup>17</sup> Om luho debē nemaj raķ sir, lom mēm Anon Vabuung loķ yam ġġerin ayoj.

<sup>18</sup> Lob Simon lē bē sinarē luho debē nemaj raķ sir bAnon Vabuung loķ yam ġġerin ayoj, lom ķo monē ya vu luho <sup>19</sup> genēr bē, “Melu bo niwġek saga vu sa geving, in nabē sa ġebē nemaġ jaķ mehōti, og Anon Vabuung doķ nam ġerin yi.” <sup>20</sup> Rġķ Pita nēr vu yi bē, “Hōm monē mala nama na verōķ yi, behonġ geving! In ġekuung bē ġeyoh vu bē ġebaġo Nġaa sēn Anutu vonġ nyēmasēn vu hil lo jaķ monē! <sup>21</sup> Su rġķ ġedoķ vu he in huk sēnē geving rē, in Anutu lē bē ayom nipaya. <sup>22</sup> Om ġġwġerin ayom begweruu demim vu kwam nipaya saga, ġġenajom jaķ vu Mehōbōp in kevoh honġ nġaa nipaya sēn negġep loķ ayom aga na. <sup>23</sup> Sa halē bē ayom sis yi pangśen, ġġnġaa nipaya loķ nare ayom bejom honġ ahon.”

<sup>24</sup> Lom Simon negġoneng genēr yah vu luho bē, “Om maam melu nġo najom jaķ vu Mehōbōp in mēm doķ vu sa ġġnġaa sēn melu nēr lo ti su natōķ vu sa!”

<sup>25</sup> Lob sinarē luho saga denēr Yesu ranġah bedevonġ Mehōbōp yi ġaġek yoh vu alam, log mēm luho deyah Yerusalem. Lob luho yah denēr Bengō Nivesa ranġah vu begġanġ-bu ngahisekë vu distrik Samaria ġġep aggata.

### **Pilip Nēr Bengō Nivesa Ranġah Vu Etiopia Ti**

<sup>26</sup> Log Mehōbōp yi anġēr ti nēr vu Pilip bē, “Kwedi ġena los ahē sēn aggata nevuū Yerusalem geya nehōō ayo Gasa. Aggata sēn neyoh ya nyġġ-yumeris lo.”

<sup>27</sup>Lob Pilip kedi raḵ meya. Loḵ mehō nyëḡ ngwë ti vu Etiopia neyoh aggata saga meneya. Etiopia hir avëh-los-bengö Kandase yi hur böp yi, beneḡin yi monë los yi ḵupeḵ nivesa vesa pin. Mehō sënë ya mejom raḵ vu Anutu ggëp Yerusalem geyom to aggata meneyah. <sup>28</sup>Medo netevin mehō-nenër-ḡaḡek-ranḡahsën Yesaya yi ḵapiya raḵ yi karis meyom to aggata vuheng in bë nah mena yi nyëḡ. <sup>29</sup>Lob Anon Vabuung nër vu Pilip bë, “Ġena dus vu karis saga meḡena geving!”

<sup>30</sup>Lob Pilip serög meya dus vu, lob nḡo bë mehō saga netevin mehō-nenër-ḡaḡek-ranḡahsën Yesaya yi ḡaḡek, lob loḵ tepëḵ in yi bë, “Maḵ ḡaḡek sën ḡenër aga, maḵ ḡeraḵ degwa ni ma ma?”

<sup>31</sup>Loḵ mehō saga nër yah vu Pilip bë, “Bë mehōti su tateḵin vu sa rë, og sëḵ jaḵ degwa ni nabë va?” Lob nër vu Pilip bë, “Ġejaḵ nam vavunë balu ajaḵ karis mana!”

<sup>32</sup>Ḡaḡek sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya bemehō-ë netevin lo sënë:

“Deli yi yam nebë sën deneli sipsip yam in bë dengis menadiiḵ, gesu nevwengwëḡ rë.

Nebë sën denekeping sipsip nalu niviiis, rëḵ su nesu rë.

<sup>33</sup>Devonḡ nimumsën rot vu yi, rëḵ mehōti su kedi raḵ meloḵ vu yi menër yi ḡaḡek mero rë gema.

Ma rëḵ yi mewis tena in hil nanër rë?

In desis yi mediik pevis bemala ma gesu nedo dob rë.”

<sup>34</sup>Lom avëh-los-bengö yi hur sënë nër vu Pilip bë, “Ġetateḵin vu sa rë! Mehō-nenër-ḡaḡek-ranḡahsën nër ḡaḡek sagi raḵ re? Yö nër raḵ yi, ma nër raḵ mehō ngwë?”

<sup>35</sup>Lob Pilip tateḵin Anutu yi ḡaḡek dus ti saga genër Yesu yi Bengö Nivesa degwa tato vu yi. <sup>36</sup>Ggovek geluho medo denetetuu aggata medeneya beya deto bël ti, lob mehō saga nër bë, “Gwelë! Bël neggëp! Yoh vu bë ḡejipek sa ma ma?”

<sup>37</sup>[Loḵ Pilip nër yah vu yi bë, “Bë ḡevonḡ ving anon loḵ ayom, og mëm!” Rëḵ bë, “Sa hevongḡ ving Yesu Kerisi bë Anutu nalu yi!”] <sup>38</sup>Lob mëm nër bë karis bare, log luhoho medeluḵ ya bël, bemëm Pilip daḡoo yi luḵ ya bël.

<sup>39</sup>Log luho deraḵ yom roneḵ, lob Mehöböp yi Anon Vabuung ḵo Pilip ya, gemehö sënë su lë yi ggökin rë, rëḵ mu kwa vesa rot mesepa yi aggata beya. <sup>40</sup>Gaḵ Pilip, og Anon Vabuung ḵo yi metök ya Asotus pevis, lob ya meyoh vu nyëḡ böp pin menër Bengö Nivesa ranḡah. Beya rot beya metök ya Sisarea.

### Saulus Gḡerin Yi Tu Kerisi Yi Mehö

(Sn 22:4-16; 26:9-18)

**9** <sup>1</sup>Log Saulus nahën nenër ḡaḡek los niwëëk bë gevongḡ paya vu Mehöböp yi hur bengis sir medenadiiḵ. Lob ya vu alam-deneḵo-

seriveng hir ggev böp, <sup>2</sup>benër vu yi bë kevu काफीya noh vu alam Yuda hir dub-supinsën-yi pin sën denedo Damaskus lo bebo vu yi. Lob ggev böp kevu gägek lo काफीya saga nebë, “Nabë Saulus sënë natök vu maluh ma avëh la gedenesepa lo Yesu yi aggata, og gägek ma genaduu sir megeko sir nam Yerusalem.”

<sup>3</sup>Log Saulus losho ahëvavu la deya raq beya deverup dus vu Damaskus, lob pevis bengaa ti vër vu yağek nebë davës beluq yam jëh raq sir. <sup>4</sup>Lob Saulus vës betetolin beya neggëp dob, log ngo gägek ti yam vu vavunë bë, “Saulus, Saulus! Gëvo vanë vu sa in va?” <sup>5</sup>Rëk Saulus nër yah bë, “Mehöböp, hong re?” Rëk gägek lo yom ggökin bë, “Sa Yesu sën genevong vanë vu sa lo. <sup>6</sup>Rëk mu kwedi jak megena nyëg böp sagu, genahub rëk mëm mehöti rëk nanër ngaa sën gwevong lo tato vu hong!” <sup>7</sup>Galam sën deneya ving Saulus lo denare rëk denelëk besu deyoh vu bë debengwëng rë. Log dengo gägek saga dedun rëk su delë bë mehöti nedo rë.

<sup>8</sup>Loq mëm Saulus kedi nare bemala netum rëk nahën mala nepengipin rot, lom maam dejom loq nema bedeli yi ya nyëg böp Damaskus. <sup>9</sup>Benedo buk löö, rëk mu yö nahën mala kenod rot, log su negga nos los nenum bël rë.

<sup>10</sup>Loq Anutu yi hur maluh ti nedo Damaskus arë nebë Ananias. Lob Mehöböp tato yi vu belë nebë pesepsën, genër vu yi bë, “Ananias!” Rëk bë, “Mehöböp, sa nado-ë!” <sup>11</sup>Lob Mehöböp nër vu yi bë, “Kwedi gena aggata ti sën denenër arë nebë Aggata Niröp agu. Gena Yudas yi begganq lob mëm gedok tepëk in Tarsus ti sën denenër arë nebë Saulus. Mehö sagi medo nejom raq <sup>12</sup>genelë ngaa nebë pesepsën bë mehöti arë nebë Ananias nelok ya begganq ayo mebë nema raq yi in bë gevong bemala natum megelë nyëg gökin.” <sup>13</sup>Rëk Ananias nër yah vu bë, “Mehöböp, sa hangö alam ngahisekë denenër mehö saga bë nevong huk agga nipaya rot vu hong alam vabuung pin vu Yerusalem, <sup>14</sup>lob ko gägek vu alam-deneko-seriveng hir ggev in bë naduu alam sën ayej nelok hong vu agi, in bë dena qarabus.” <sup>15</sup>Rëk Mehöböp nër yah vu bë, “Gena! Mehö saga og sa hur ti. Sehooin yi raq ggovek ya in geko sa bengög bena nanër vu alam-yu-ngwë losho hir alam-los-bengöj, gevu alam Israel geving. <sup>16</sup>Log sengo rëk tato nivanë aggagga pin sën rëk natök vu yi jak sën nanër sarëg rangah lo vu yi.”

<sup>17</sup>Lob Ananias ya raq. Ya verup beloq ya Yudas yi begganq ayo log pevis mebë nema raq Saulus genër vu bë, “Arig Saulus! Mehöböp Yesu sën tök vu hong loq aggata lo vong sa beseyam in bë malam natum gökin nah, gemëm Anon Vabuung dok nam gërin ayom.” <sup>18</sup>Ngaa sën ggërin Saulus mala lo ni nebë gël niqepis mekehe ya pevis, log mala tum ggökin gemëm kedi beripek bël.

<sup>19</sup>Log mëm Saulus gga nos bemëm niwëek loq yah, benedo buk vahi ving Yesu yi hur vu nyëg böp Damaskus.

### Saulus Nër Bengö Nivesa Vu Alam Damaskus

<sup>20</sup>Log pevis meya meyoh vu alam Yuda hir dub-supinsën-yi ggëp nyëg böp Damaskus benër Yesu yi gägek rangah nebë, “Mehö saga yi Mehöböp Nalu!” <sup>21</sup>Alam pin denço yi gägek lob delëk pangsën bekenuj ya gedelok tepëk vu sir bë, “Mehö saga maḥ sën yik nevonḡ paya vu alam sën ayej nelok Yesu arë vu Yerusalem lo! Maḥ yik yi saga sën gwëbeng verup agi in naduu sir sënë megeḳo nah vu alam-deneḳo-seriveng hir ggev-ë?” <sup>22</sup>Rëḳ Saulus kedi menër gägek los niwëëk ata, lob alam Yuda sën denedo vu Damaskus lo denço yi gägek, lom kwaj ya ngahi in tato vu sir yönon bë Yesu yi mehö sën Anutu ggooin yi raḳ netu Kerisi.

### Alam Yuda Desis Begö Vu Saulus Lom Veya Meya

<sup>23</sup>Buk ngahiseḳë ya ggovek ya lob alam Yuda vu nyëg böp Damaskus dejoo gägek in bë dengis Saulus menadiik. <sup>24</sup>Rëḳ ngo hir gägek saga bë vare deneḡin yi loḳ aggata avi pin yoh vu buk los rangah in bë dengis yi benadiik. <sup>25</sup>Rëḳ alam sën denço yi gägek medenesepa loḳ lo deḳo yi buk medetunḡ loḳ ḳadaḳaad medevonḡ ggök ya ḳatum ḡelönḡ yu vavunë vu nyëg böp saga nenga, medesejun aggis in yi geluḳ ya dobnë beya.

### Saulus Yah Nedo Yerusalem

<sup>26</sup>Saulus yah meya betök yah Yerusalem, lom vonḡin bë losho Yesu yi hur demedo jevuh ti, rëḳ deneggöneng in yi, in kwaj nevo bë su Yesu yi hur maluh yi yönon rë. <sup>27</sup>Rëḳ Barnabas ḳo Saulus beya vu sinarë nyëdahis lo, getateḳin bë Saulus lë Mehöböp ggëp aggata benër gägek vu yi om sën ggërin yi menenër Yesu arë rangah los niwëëk vu nyëg böp Damaskus rot. <sup>28</sup>Ggovek lom mëm Saulus nedo ving sir medenesepa sir ggëp Yerusalem. Vonḡ huk niwëëk benër Mehöböp arë rangah gesu ggöneng rë. <sup>29</sup>Nër gägek raḳ Yesu vu alam Yuda sën denevengwëḡ Grik ayej lo ving, lob losho denemehoo sir in gägek saga, lom desero aggata in bë dengis yi benadiik. <sup>30</sup>Rëḳ Kerisi-yi-alam vahi denço, lob deḳo yi bedeluḳ medeya Sisarea, bedevonḡ ya Tarsus. <sup>31</sup>Nebë saga lom mëm Kerisi-yi-alam pin vu distrik Yudea los Galilea geSamaria denedo nivesa gemaggin su netök vu sir ggökin rë. Yesu yi huk saga niwëëk raḳ, lob yi alam pin deneggöneng in Mehöböp gedeneḳo arë raḳ, log Anon Vabuung vo niwëëk vu sir lob alam medo deneyam vu sir bengahijseḳë loḳ.

### Pita Vonḡ Ainius Benivesa Raḳ

<sup>32</sup>Lob Pita ya meyoh vu nyëg pin beya meto Luda benedo ving Anutu-yi-alam ggëp sagu. <sup>33</sup>Lob töḳ vu Luda ti arë nebë Ainius. Seḳë pin selönḡin beneggëp loḳ begganḡ ayo yoh vu ta nemadvahi-bevidek-löö. <sup>34</sup>Lob Pita nër vu yi bë, “Ainius! Yesu Kerisi vonḡ benim vesa raḳ. Om kwedi gebahinin honḡ ḳanyë!” Lob Ainius kedi raḳ pevis.

<sup>35</sup>Lob alam Luda los Saron pin delē yi, lob mēm deggërin sir yom vu Mehöböp.

### Pita Ggee Vu Tabita Bevesa Loḵ Yah

<sup>36</sup>Yesu yi hur avëh ti nedo Yopa arë nebë Tabita. Sën Grik ayej nenër nebë Dorkas lo. Lob nevong nivesa beneloḵ vu alam sën deneraḵ vu in ngaa lo yoh vu buk pin. <sup>37</sup>Lob loḵ buk saga niraḵ lob diiḵ. Lob deripek yi gedebë raḵ ya neggëp begganḵ ayo vavunë ti.

<sup>38</sup>Lob Yopa neggëp dus vu Luda, gehur maluh denḡo bë Pita nedo Luda, lob pevis medevong mehö luu deḡo dik ya vu yi bë, “Ġenam vu he pevis, gesu ġenaköpek!”

<sup>39</sup>Lob Pita ngö ġaḡek meya ving luho medeyah deverup lob deḡo yi ya begganḵ ayo vavunë. Lob avëh alov pin ya detetup loḵ yi gevare denesu medenetato tob los röpröp pin sën Dorkas semu vu sir loḵ buk sën yö nahën nedo mala vesa lo. <sup>40</sup>Rëḵ Pita ruuk alam pin saga to deyah dobnë, log yun lus log jom raḵ. Log mēm peggirin mala ya vu heljeng genër bë, “Tabita, kwedi jaḵ!” Lob avëh mala tum belë Pita gekedi nedo. <sup>41</sup>Pita jom loḵ Tabita nema beloḵ vu bekedi raḵ, log tahi Anutu-yi-alam los avëh alov saga deyam betato Dorkas vu sir bë vesa loḵ yah. <sup>42</sup>Ġaḡek saga yoh vu alam Yopa pin medenḡo, lob sir ngahiseḡë ayoj neya timu vu Mehöböp.

<sup>43</sup>Lob Pita nedo buk ngahiseḡë ggëp Yopa. Nedo ving Simon sën mehö nesemu ḡabi lu ngaa raḵ reggu navi lo.

### Angër Töḵ Vu Kornelius Menër Ġaḡek Vu Yi

**10** <sup>1</sup>Rom ti nedo Sisarea arë nebë Kornelius. Alam-beḡö-yi vu Itali hir kapten ti meneḡin alam mehödahis nemadvahi (100). <sup>2</sup>Log losho yi alam pin sën denedo loḵ ti lo deneggöneng in Anutu medeneḡo arë raḵ. Nevo monë ngahiseḡë in bë doḡ vu alam Yuda sën deneraḵ vu in ngaa lo, geyö nejom raḵ vu Anutu yoh vu buk pin.

<sup>3</sup>Lob buk ti loḵ 3 krök seuksën, lob lë ngaa ti nebë pesepsën meneggëp rangah rot. Lë bë Mehöböp yi angër ti loḵ ya begganḵ ayo vu yi benër bë, “Kornelius!” <sup>4</sup>Lob Kornelius ḡenu verup begët yi, loḵ nër bë, “Mehöböp! Bë va?” Rëḵ angër nër yah vu Kornelius bë, “Anutu lë hong jomraḡsën gelë bë ġeneloḵ vu alam sën deneraḵ vu in ngaa lo, log lë bë yoh vu, lob kwa nevo menedo. <sup>5</sup>Om gwevong mehö la dena Yopa bena denatöḵ jaḵ Simon sën denenër arë ngwë nebë Pita lo bedegeḡo nom. <sup>6</sup>Mehö saga nedo loḵ Simon ngwë sën yi mehö nesemu reggu navi lo yi begganḵ, dus vu loo nenga.” <sup>7</sup>Angër nër ġaḡek nebë saga vu Kornelius ggovek log ya raḵ, log Kornelius tahi yi hur luu ving mehö-beḡö-yi ti. Mehö-beḡö-yi saga yi mehö-jomraḡsën-yi ving. <sup>8</sup>Lob Kornelius nër ġaḡek saga pin mero vu lööho, log mēm vong lööho ya Yopa.

### Pita Lë Nġaa Nebë Pesepsën

<sup>9</sup>Lööho deya beya deneggëp aggata. Genyëg heng gelööho deya medeya dus raḵ vu nyëg böp Yopa log hes vuheng raḵ. Log Pita raḵ ya Simon yi begganġ yu-tamanġsën vavunë in bë najom jaḵ. <sup>10</sup>Lob diiḵahë, lob kwa vo bë ga nos rëḵ nahën deneyeh, lob lë nġaa ti nebë pesepsën yam vu yi. <sup>11</sup>Lë yaġek tateḵin log nġaa ti luḵ meyam dob nebë sën denejom loḵ tob nyëḵetu lubeluu lo, geböpata rot. <sup>12</sup>Lob reggu aggagga pin loḵ nedo. Nġaa pin sën denevëëng, genġaa pin sën vare deneya los deneggevek dob lo.

<sup>13</sup>Lob ġaġek ti yam vu Pita ving bë, “Pita, kwedi ġengis reggu beġegwa!”

<sup>14</sup>Lob Pita nër bë, “Ma rot, Mehöböp! Sa su rëḵ ġa rë! Saḵ su naha nġaa nebë sënë rë. In he horek nenërin bë nipaya besu yohvu rë.” <sup>15</sup>Rëḵ ġaġek saga yom vu yi netu beron luu nebë, “Nġaa sën Anutu nër bë yohvu, saga su ġenanër nabë su yohvu rë!” <sup>16</sup>Nġaa pin sën agi tōḵ vu Pita beron löö, log pevis betob sën yah meya vavunë.

<sup>17</sup>Pita nahën kwa neya nġahi bë, “Nġaa sën sa halë agi degwa nebë va?” log alam Rom sën Kornelius vonġ sir yam lo deverup. Lööho deloḵ tepëḵ in Simon sën mehö nesemu reggu navi lo yi begganġ, lob mëm verup denare loḵ veluung avi.

<sup>18</sup>Log detahi medeloḵ tepëḵ bë, “Simon sën arë ngwë nebë Pita lo nedo sënë ma ma?” <sup>19</sup>Rëḵ Pita nahën kwa nevo nġaa sën lë nebë pesepsën lo, loḵ Anon Vabuung nër vu yi bë, “Gwenġo? Mehö löö denesero hong! <sup>20</sup>Om kwedi ġeduk meġena vu sir beham na. Su kwam na nġahi. Senġo hevong sir medeyam.” <sup>21</sup>Lob Pita luḵ ya vu alam saga benër bë, “Mehö sën ham nesero lo, yiḵ sa sënë. Ma ham yam in-a?”

<sup>22</sup>Loḵ denër bë, “Kornelius, sën alam-begö-yi hir kapten lo vonġ he yam. Mehö yohvu sën neggöneng in Anutu geneḵo arë raḵ, galam Yuda pin denër bë yi mehö nivesa. Lob Anutu yi angër ti to menër vu yi bë gevong he nam in hong behil anah yi begganġ in bë genġo hong ġaġek.”

<sup>23</sup>Lom Pita nër bedeloḵ ya begganġ ayo, bevo nos vu sir medegga gedegġëp. Log monbuk lob kedi meya ving sir, lob Kerisi-yi-alam la vu Yopa desepa sir medeya ving.

### Pita Ya Kornelius Yi Begganġ

<sup>24</sup>Ya degġëp buk ti vu aggata, loḵ mëm detōḵ ya Sisarea geKornelius medo neġin sir. Tahu yi alam loشو yi mehö la ggovek bedesupin sir benedo denëġin sir. <sup>25</sup>Pita to meloḵ ya begganġ ayo, lob Kornelius to meya vu bepetev menegġëp loḵ Pita vaha in bë ġeḵo arë jaḵ. <sup>26</sup>Rëḵ Pita jom loḵ nema mekedi nare genër vu bë, “Kwedi jaḵ! Sa, og sa mehönon meris mu!” <sup>27</sup>Lob luho devengwëng gedeyah begganġ ayo vu alam nġahiseḵë sën desupin sir medenedo lo.

<sup>28</sup>Lob Pita nër vu sir bë, “Ham nġo raḵ ni bë horek niwëëk ata nërin he alam Yuda bë he su ayoh vu bë ana medo geving alam-yu-ngwë, ma

ana vatëveḵ vu sir rē. Rēḵ Anutu tato vu sa nebē sa su nanēr mehōti nabē nipaya ma su mehō yohvu rē. <sup>29</sup>Om sēn sa su ḵeyēh ḡāḡek rē. Gaḵ ham kwetaḡ sa lom seyam pevis. Rēḵ sa bē ḡaṅḡo nirōp nabē ham tahi sa in va?”

<sup>30</sup>Lob Kornelius nēr bē, “Ŋāaa sēnē tōḵ vu sa bebuk lōō ruu ya ḡgovek ya. Sa medo najom raḵ loḵ sa begganḡ ayo raḵ 3 krōk sehuksēn lob pevis besa halē mehōti nare geyi tob veroo beniḵapiik. <sup>31</sup>Lob nēr vu sa bē, ‘Kornelius, Anutu ṅḡo honḡ jomraḵsēn ḡgovek gemedo mekwa nevo monē lu ṅāaa pin sēn ḡenevonḡ in bē doḵ vu alam sēn deneraḵ vu in ṅāaa lo. <sup>32</sup>Om ḡwevonḡ mehō la dena Yopa bena denanēr Simon sēn denenēr arē ngwē nebē Pita lo. Mehō saga nedo loḵ Simon ngwē sēn mehō nesemu reggu navi lo yi begganḡ dus vu loo nenga.’ <sup>33</sup>Om sēn sa hevonḡ mehō la deyōk in honḡ. Lob ḡevonḡ nivesa beḡeyam, om sēn ḡwēbeng he pin ayam nado loḵ Anutu mala agi in bē he ḡaṅḡo ḡāḡek sēn Mehōbōp vonḡ vu honḡ in bē ḡenanēr vu he lo.”

### **Pita Nēr ḡāḡek ḡḡēp Kornelius Yi Begganḡ**

<sup>34</sup>Lom mēm Pita nēr bē, “Yōnon rot, ḡwēbeng seraḵ ni bē Anutu su kwa ya vu mehō los arē ma alam vahi mu rē. <sup>35</sup>Gaḵ kwa nevo alam vu nyēḡ pin bē: Nabē sir ti ḡōneng in yi beḡevonḡ ṅāaa nohvu, og nelē yi nivesa.

<sup>36</sup>Yōnon, Anutu vonḡ yi ḡāḡek vu he Israel, bevonḡ Yesu Kerisi yi Bengō Nivesa vu he. Bengō Nivesa sēn nēr ḡāḡek mamer vu he bē Yesu Kerisi tu alam pin hir Mehōbōp. <sup>37</sup>In ham ṅḡo raḵ ṅāaa sēn Yesu Nasaret nevonḡ lo ni vorot. Wirek Jon nēr ḡāḡek bēl-ripeksēn-yi ranḡah, lob vu buk saḡi Yesu verup ḡḡēp Galilea, lob bengō ya meyoh vu nyēḡ pin vu distrik Yudea. <sup>38</sup>Gemaḵ ham raḵ ni bē Anutu ḡgōoin yi raḵ bevonḡ Anon Vabuung los niwēēk vu yi, lob ya meyoh vu nyēḡ pin beloḵ vu mehōnon. Anutu nevo niwēēk vu yi, lob vonḡ alam sēn Satan nevonḡ paya vu sir lo benijvesa neraḵ. <sup>39</sup>Gehe sēnē halē yi wirek, lob sēn he nanēr ḡāḡek ranḡah raḵ ṅāaa pin sēn nevonḡ vu Yerusalem los nyēḡ pin vu distrik Yudea lo. Gesēn derekō yi raḵ ḵelepeḵo\* gedesis mediik lo. <sup>40</sup>Rēḵ buk netu lōō lob Anutu nēr bekedi raḵ yah, log tato yi ranḡah. <sup>41</sup>Su tato yi balam Yuda pin delē rē. Gaḵ yiḵ yō tato yi vu he sēn wirek Anutu ḡgōoin he raḵ in bē he nanēr yi ḡāḡek ranḡah lo. Kedi raḵ yah vu bedub, lob he ha los anum ving yi. <sup>42</sup>Log nēr vu he bē he nanēr yi ḡāḡek pin ranḡah vu mehōnon nabē Anutu ḡgōoin yi raḵ in bē ḡeṅḡo alam-malaj-vesa los alam-diiḵsēn pin hir ḡāḡek. <sup>43</sup>Alam-denenēr-ḡāḡek-ranḡahsēn pin denēr yi ḡāḡek ranḡah nebē: Anutu nekevoh alam pin sēn ayoj neya timu vu Yesu lo hir ṅāaa nipaya ya raḵ Yesu arē los niwēēk.”

### **Alam-yu-ngwē Deḵo Anon Vabuung**

<sup>44</sup>Pita nahēn nenēr ḡāḡek saga, log Anon Vabuung yam raḵ ya alam pin sēn denḡo yi ḡāḡek agi lo. <sup>45</sup>Alam Yuda sēn ayoj neya timu vu Yesu



wirek gedeyam ving Pita lo, delëk anon rot in denelë bë Anutu keseh Anon Vabuung raḡ alam-yu-ngwë ving. <sup>46</sup>Denḡo sir gedenenër ayej aggagga bedeneḡo Mehöböp arë raḡ, lob Pita nër bë, <sup>47</sup>“Alam sënë deḡo Anon Vabuung nebë hil, om re rëḡ nanërin bël-ripeksën-yi in sir-a?”

<sup>48</sup>Lob nër vu alam sën deyam ving yi lo bë dejipek sir jaḡ Yesu Kerisi arë. Lob tum deketaḡ vu Pita bë medo buk la geving sir rë.

### Pita Tateḡin Kornelius Yi Ġaḡek Vu Kerisi-yi-alam Gḡöp Yerusalem

**11** <sup>1</sup>Sinarë nyëdahis losho arij lo sën denedo yoh vu distrik Yudea pin lo denḡo Ġaḡek bë alam-yu-ngwë deḡo Anutu yi Ġaḡek ggovek ya ving. <sup>2</sup>Log Pita raḡ meyah Yerusalem, lob alam Yuda sën denesepa loḡ Yesu lo denër yi, in nijwëëk bë degerah\* alam sën deneggërin sir yah vu Yesu lo navij pin nabë sën sir Yuda lo. <sup>3</sup>Gedenër yi bë, “Ġeraḡ ya alam sën su derah\* navij rë lo hir begganḡ geḡewa nos ving sir!” <sup>4</sup>Rëḡ Pita tateḡin nḡaa pin sën tōḡ vu yi lo vu sir bë, <sup>5</sup>“Sa nado nyëḡ böp Yopa, besa medo najom raḡ loḡ hes vuheng, lob sa halë nḡaa ti nebë pesepsën. Sa halë nḡaa böpata nebë sën denejom loḡ tob nyëḡetu lubeluu, beluḡ vu yaḡek meyam to nedo dob dus vu sa. <sup>6</sup>Lob sa hetunḡ malaḡ raḡ tob saga ayo peggo rot, lob sa halë bë reggu aggagga pin sën denedo dob lo denedo loḡ. Reggu pin sën vare neya los neggevek dob lo, gesën nevëëng vavunë lo. <sup>7</sup>Lob sa hanḡo Ġaḡek ti yam vu sa bë, ‘Pita, kwedi ḡengis reggu beḡegwa!’ <sup>8</sup>Rëḡ senër bë, ‘Mehöböp, ma rot! Saḡ su naha nḡaa nebë sënë rë! In he horek nenërin bë nipaya gesu yohvu rë. <sup>9</sup>Lob Ġaḡek sën yam vu yaḡek lo nër vu sa netu beron luu nebë, ‘Nḡaa sën Anutu nër bë yohvu lo, og su ḡenanër saga nabë su yohvu rë!’ <sup>10</sup>Lob nḡaa pin saga yam netu beron löö, log yah beya yaḡek ggökin.

<sup>11</sup>Log mehöti nedo Sisarea bevong mehö löö deyam in sa lob pevis belööhö verup denare loḡ begganḡ sën sa nado loḡ lo veluung avi. <sup>12</sup>Lob Anon Vabuung nër vu sa bë, ‘Gena geving sir. Su kwam na nḡahi!’ Lob arig lo nemadvahi-bevidek-ti sënë deya ving sa behe ya malok ya Kornelius yi begganḡ. <sup>13</sup>Lob Kornelius nër vu he bë lë angër ti genare loḡ yi begganḡ ayo benër vu yi bë, ‘Gwevong mehö la dena Yopa bena denanër Simon sën arë ngwë nebë Pita lo nam. <sup>14</sup>Og rëḡ nanër Ġaḡek la vu hong, lob Anutu rëḡ geḡo hong los hong alam pin nom vu yi jaḡ Ġaḡek saga.’

<sup>15</sup>Lob sa nahën nanër Ġaḡek vu sir, lob Anon Vabuung loḡ yam ggërin ayoj nebë sën loḡ yam ggërin hil muḡinsën lo. <sup>16</sup>Lob sa kwaḡ vo Mehöböp yi Ġaḡek ggökin, sën nër bë, ‘Jon neripek alam raḡ bël mu, gaḡ Anon Vabuung rëḡ doḡ nam ḡërin ham.’ <sup>17</sup>Wirek hil ayod ya vu Mehöböp Yesu Kerisi, lob Anutu vong Anon Vabuung vu hil, lob yiḡ vong Anon Vabuung vu sir nebë saga. Nebë saga lob sa su nebë re in bë seḡërin Anutu rë?”

<sup>18</sup>Denḡo Pita yi Ġaḡek saga, lob devuu hir Ġaḡek sagi ya gedëḡo Anutu arë raḡ bedenër bë, “Oo maḡ Anutu yoh vu bë ḡërin alam-yu-ngwë ayoj nah vu yi geving in demedo malaj-tumsën.”



### Kerisi-yi-alam Vu Antiok Deḡo Huk Raḡ Muḡinsĕn

<sup>19</sup>Desis Stepan gḡovek loḡ mĕm maggin bōpata tōḡ vu Kerisi-yi-alam, lob deveya medeya beya depalĕt loḡ bedeya Ponisia los Kupros gAntiok. Rĕḡ su denĕr Bengō Nivesa vu alam-yu-ngwĕ rĕ. Gaḡ yō ya denenĕr vu alam Yuda mu. <sup>20</sup>Loḡ sir la vu dob Kupros, gevahi vu Kurene, deya nyĕḡ bōp Antiok bedenĕr ḡaḡek vu alam Grik ving. Denenĕr Mehōbōp Yesu yi Bengō Nivesa rangah vu sir, <sup>21</sup>lob Mehōbōp loḡ vu sir balam Grik nḡahiseḡĕ devonḡ ving medegḡĕrin sir yah vu yi.

<sup>22</sup>Lob Kerisi-yi-alam vu Yerusalem denḡo ḡaḡek sagi, lob devonḡ Barnabas ya Antiok. <sup>23</sup>Ya metōḡ ya vu sir lob lĕ bĕ Anutu vonḡ semusemu benedo ving sir, lob ahĕ nivesa. Lom mĕm lev horek loḡ sir pin bĕ degurek Mehōbōp babu bekwaj bo yi timu noh vu buk pin. <sup>24</sup>Barnabas yi mehō nivesa gAnon Vabuung pup ayo, bevonḡ ving niwĕĕk ata.

Lob alam yu bōpata degḡĕrin sir medeloḡ yam ving Mehōbōp yi alam. <sup>25</sup>Lob mĕm Barnabas ya Tarsus in bĕ sero Saulus. <sup>26</sup>Lob tōḡ raḡ yi beḡo beyah Antiok, beluho denedo ving alam vu Antiok yoh vu ta ti, beluho detahu alam nḡahiseḡĕ loḡ Anutu yi ḡaḡek. Lob mĕm yikĕ alam Antiok saga detahi ggev raḡ Mehōbōp yi hur muḡinsĕn nebĕ Kerisi-yi-alam.

<sup>27</sup>Luhu nahĕn denedo saga lob alam-denenĕr-ḡaḡek-rangahsĕn vahi vu Yerusalem deluḡ medeya Antiok, <sup>28</sup>lob sir ti arĕ nebĕ Agabus kedi nare, log Anon Vabuung nĕr ḡaḡek rangah verup avi bĕ meyip bōpata rĕḡ natōḡ vu dob pin. Lob yi ḡaḡek saga anon raḡ loḡ mehō-los-bengō Klaudius yi buk. <sup>29</sup>Lob Yesu yi alam vu Antiok dejoo ḡaḡek venuh bĕ degevonḡ monĕ noh vu nemaj na vu arij lo vu distrik Yudea in doḡ vu sir. Denevonḡ yoh vu sir ti ti, gesu denegḡulin rĕ. <sup>30</sup>Lob devo monĕ saga vu Barnabas lu Saulus beluho deḡo yah vu alam ggev vu Yerusalem.

### Herot\* Sis Yakobus Mediikḡ Geduu Pita Ya Ḳarabus

**12** <sup>1</sup>Loḡ buk saga mehō-los-bengō Herot\* jom Kerisi-yi-alam vahi ahon in bĕ ngis sir. <sup>2</sup>Lom nĕr vu yi alam-begō-yi bedeketōv Jon ari Yakobus kwa raḡ paĕp bediikḡ. <sup>3</sup>Lob lĕ bĕ alam Yuda ahĕj ving huk nipaya saga, lob nĕr vu yi ahĕvavu bedetunḡ Pita luḡ ya ḡarabus ving. Jom yi ahon loḡ Buk-gḡōksĕn-yi\* yi buk ti, <sup>4</sup>betunḡ yi loḡ ya nedo ḡarabus, in kwa nevo bĕ Buk-gḡōksĕn-yi\* yi buk pin govek na log mĕm geḡo menam bare alam Yuda malaj. Nebĕ saga log tato alam-begō-yi lubeluu lubeluu yoh vu yu lubeluu in degeḡin Pita medepekwĕ sir in.

<sup>5</sup>Lob medo denegĕn Pita loḡ ḡarabus, rĕḡ Anutu-yi-alam medo denejom raḡ in yi los ayoj dahis vu Anutu buk gerangah.

### Angĕr Ti Ḳo Pita Vĕr In Ḳarabus

<sup>6</sup>Deduu Pita raḡ sĕng bōp luu benedo ḡarabus gemĕm Herot\* vonḡin bĕ geḡo yi nam ḡaḡek monbuk. Alam-begō-yi luu denare veluung avi

bedeneġin, log deduu luu nemaj vetii Pita nema vahi vahi geneggëp loḵ luho vuheng atov bebuk vuheng raḵ.

<sup>7</sup>Loḵ Mehöböp yi angër ti verup beniḵapiik jëh raḵ begganġ ḵarabus saga ayo. Lob angër sis Pita kweben genër vu yi bë, “Kwedi jaḵ pevis!” Lob sêng luho vepul in Pita nema beto nedo. <sup>8</sup>Log angër nër vu yi bë, “Gwevëh hong ḵabi los gwetung hong suu nah!”

Pita vonġ nebë saga, lob angër nër ggökin bë, “Ġejöp hong röpröp-ayööng-yi nah geġetamuin sa!”

<sup>9</sup>Lob Pita vuu begganġ ḵarabus ayo getamuin yi beya, rëḵ mu su raḵ nġaa sën angër vonġ vu yi agi ni bë yönon rë, gaḵ kuung bë maḵ neggëp melë pesepešen mu. <sup>10</sup>Luhu deya, beya dekesuu alam-begö-yi la ggovek ya, geluho ya deverup dekesuu la ving gedetöḵ ya repinġ aën sën deduḵ nah dobnë lo, lob repinġ saga yö tahinin yi in luho geluho to deya dobnë beya deyoh ya aggata ti. Log pevis bangër mehor bevuu Pita geya.

<sup>11</sup>Loḵ mëm Pita ḵenu loḵ yah lob nër bë, “O gwëbeng mëm seraḵ ni rot bë Mehöböp vonġ yi angër yam ḵo sa vër loḵ Herot\* nema, geloḵ nġaa pin sën alam Yuda kwaj nevo bë degevonġ vu sa lo.” <sup>12</sup>Pita kwa vo nebë saga ggovek, log mëm ya meya Jon sën denenër arë ngwë nebë Markus lo ata Maria yi begganġ. Alam nġahiseḵë desupin sir raḵ begganġ saga bemedo denejom raḵ. <sup>13</sup>Log Pita ya verup nare dobnë gepepa raḵ repinġ, lob hur avëh ti arë nebë Roda ya in bë tahinin. <sup>14</sup>Lob nġo Pita aye bearaḵ ni lob kwa vesa rot beḵenu pesöng ya, lom kwa virek gesu tahinin repinġ rë, gaḵ serög meyah begganġ ayo benër vu sir bë, “Pita verup nare loḵ veluung avi!” <sup>15</sup>Rëḵ denër vu bë, “O! Maḵ ġenepesep!” Rëḵ pasang nër niwëëḵ bë, “Ma! Verup nare yönon rot!” Loḵ denër bë, “Om maḵ sagaḵ ḵenu!” <sup>16</sup>Rëḵ Pita vare nepepa raḵ repinġ benare rot, loḵ mëm detahinin gedelë yi, lob delëḵ meḵenuj ya.

<sup>17</sup>Loḵ Pita vonġ nema bë ayej nama, log mëm turin ġaġek pin sën Mehöböp ḵo yi vër in begganġ ḵarabus beto meyom dob lo vu sir. Log nër ving bë, “Ham na nanër ġaġek sënë vu Mehöböp ari Yakobus losho hil arid sën Kerisi-yi-alam lo.” Log Pita to meyah dobnë, beya nyëġ ngwë.

<sup>18</sup>Log mëm ranġah raḵ behes mala töḵ lob alam-begö-yi delëḵ anon beyö deneloḵ tepëḵ vu sir medenenër bë, “Pita ya tena?” <sup>19</sup>Lob Herot\* vonġ yi alam-begö-yi ya denesero Pita, rëḵ ma gesu detöḵ vu yi rë. Lom mëm Herot\* loḵ tepëḵ in alam-begö-yi lubeluu sën denegġin Pita buk lo rot. Rëḵ ma lob nër bedesis sir medediik, log tum Herot\* vuu distrik Yudea geluḵ meya nedo nyëġ böp Sisarea.

### Herot\* Diik Ya

<sup>20</sup>Log Herot\* ahë sengën böpata vu alam Ture los Sidon, lob desupin sir in bë dena vu yi. Lob desemu ġaġek vu Blastus sën neġin yi begganġ los ḵupeḵ lo ggovek rë bë rëḵ doḵ vu sir, loḵ mëm desu vu mehö-los-bengö

Herot\* bë semu gägek saga gedemedo. Nij wëek bë gevong nabë saga in denebaço nos loç yi dob, gaç nabë nama, og rëk degeço nos vu tena?

<sup>21</sup>Lob Herot\* ggoin buk ti raç, lob vuneç raç alam-los-bengöj hir tob vuneçsën, geraç nedo alam-los-bengöj hir sëa benër gägek vu sir. <sup>22</sup>Lob alam saga detahi bedeko yi raç bë, “Aye nebë anutu ti nevengwëng! Gaç mehönong og su denenër gägek nebë sagu rë!” <sup>23</sup>Rëk Herot\* su dahun arë vu sir genër bë degeço Anutu soçek arë jaç rë, om Mehöböp yi angër vong bebebën gga ahë pevis mediik.

<sup>24</sup>Log Mehöböp yi gägek niwëek raç meyoh vu nyëg pin. <sup>25</sup>Lob Barnabas luho Saulus devong hir huk vu Yerusalem beggovek ya, log mëm luho deyah medeya Antiok. Luho deço Jon sën arë ngwë nebë Markus lo sepa, meya ving luho.

### Devong Barnabas Luho Saulus Deya Huk Sinarë Nyëmuçsën

**13** <sup>1</sup>Kerisi-yi-alam vu Antiok hir alam-denenër-gägek-rangahsën la, getatovaha la, medenedo. Sir sën arëj agi: Barnabas, geSimeon sën denenër arë ngwë nebë Veriik lo, geLusius vu Kurene ga, Manain sën luho mehö-los-bengö Herot\* derig loç ti lo ga, Saulus. <sup>2</sup>Denedo loç buk ti lob sir sën Kerisi-yi-alam agi ayej ggërin nos medenedo, gemedo denejom raç vu Mehöböp. Lob Anon Vabuung nër vu sir bë, “Ham göoin Barnabas luho Saulus jaç in huk sën sa tato luho in bë luho degevang lo.” <sup>3</sup>Lob ayej ggërin nos gedenejom raç ggökin, gemëm debë nemaj raç luho gedevong luho ya.

### Luho Denër Bengö Nivesa Ggëp Kupros

<sup>4</sup>Anon Vabuung vong luho ya, lob luho deluç medeya Selusia mederaç yaç vu saga bedeggök loo medeya Kupros. <sup>5</sup>Luho detoç ya Salamis, lob luho denër Anutu yi gägek loç alam Yuda hir dub-supinsën-yi la. Jon sën arë ngwë nebë Markus lo neya ving luho beneloç vu luho. <sup>6</sup>Lob lööho detetuu aggata medeya deyoh vu dob Kupros vahi sagu, belööho detoç ya Papos. Lob lööho detoç raç Yuda ti arë nebë Bar-Yesu. Yi mehö nerob alam los nevong yesek lu ngaa aggagga, rëk nenër yi bë yi mehö-nenër-gägek-rangahsën ti. <sup>7</sup>Mehö-nenër-gägek-kuungsën sënë nevong huk vu kiap böp arë nebë Sergius Paulus, mehö kwa böp. Lob Sergius sënë tahi Barnabas luho Saulus deya vu yi in bë luho denanër Anutu yi gägek begengö. <sup>8</sup>Rëk mehö nerob alam Bar-Yesu sën denenër arë loç Grik ayej nebë Elumas lo, nevong in bë gërin luho gekiap su gërin yi besepa doç Yesu. <sup>9</sup>Rëk Anon Vabuung loç ya meggërin Saulus sën denenër arë ngwë nebë Paulus lo ayo, lob tung mala raç Elumas niwëek genër bë, <sup>10</sup>“Satan nalu hong! Genevong ayam vu gägek anon pin! Gägek kuungsën pin los gägek nipaya saga pup ayom ya! Genevong paya vu Mehöböp yi aggata nivesa pin! Maç su kwam nevo bë gwevu na rë? <sup>11</sup>Om gwengö!

Gwëbeng Mehöböp nema vongin ngis hong bemalam gemir. Su rëk gwelë nyëg rë gerëk gemedo nabë saga noh vu buk ngahi rot!” Paulus nër bë sagi, log pevis bElumas mala raru loḵ, log ketul loḵ beya nesero mehönön sën denajom doḵ nema bedetato aggata vu yi lo. <sup>12</sup>Kiap böp lë ngaa saga, lob vong v ing. In lëk anon meranḡa nema in Mehöböp yi ḡaḡek.

### Luhö Devong Huk Gḡep Antiok Ngwë Vu Distrik Pisidia

<sup>13</sup>Paulus losho alam sën desepa yi lo devuu Papos, log yaḡ ḵo sir ya Perga gḡep distrik Pampulia, rëḵ Jon sën arë ngwë nebë Markus lo vuu sir geyah meya Yerusalem. <sup>14</sup>Gesir vu Perga beya detoḵ ya Antiok vu distrik Pisidia. Log Buk-sewahsën-yi\* lob deloḵ ya dub-supinsën-yi beto denedo ving alam Yuda. <sup>15</sup>Alam ggev detevin Moses yi horek los alamenenër-ḡaḡek-ranḡahsën hir ḡaḡek vu alam ggovek ya, log mëm denër vu Paulus losho alam sën desepa yi lo bë, “Arig lo, nabë ham ḡaḡek la negḡep in bë bo niwëëk doḵ alam ayoj, og ham nanër nam.”

<sup>16</sup>Lob Paulus kedi nare mevong nema raḵ bë ayej nama, log mëm nër bë, “Ham alam Israel sagi, geham alam-yu-ngwë sën ham nehöneng in Anutu meneḵo yi raḵ lo, ham gwengö rë! <sup>17</sup>Hil Israel hil ḵenud lo denedo nebë alam-yu-ngwë loḵ dob Ejep wirek, loḵ mëm Anutu ggooïn sir raḵ bevong bengahijsekë loḵ, loḵ tum ḵo sir vër in nyëg saga raḵ niwëëk. <sup>18</sup>Lob jom yi ahon loḵ nyëg-yumeris geneḡin sir yoh vu ta mehödahis luu. <sup>19</sup>Tum vu Kanaan lob Anutu kevoh alam yu nemadvahi-bevidek-luu ya, log vo hir dob vu alam Israel. <sup>20</sup>Lob dejom dob sënë ahon medenedo loḵ yoh vu ta 450. Log ggooïn alam ggev raḵ in bë degeḡin sir. Rot Beverup loḵ mehö-nenër-ḡaḡek-ranḡahsën Samuel yi buk.

<sup>21</sup>Lob vu buk saga denesu vu Anutu bë gevong mehö-los-bengö ti in geḡin sir, lob Anutu vong Saulus sën Kis nalu lo vu sir. Yi degwa vu Benyamin, lob tu mehö-los-bengö menedo yoh vu ta mehödahis luu. <sup>22</sup>Rëḵ mëm Anutu ruuk yi ya getung Davit netu hir mehö-los-bengö loḵ yah ben. Tateḵin Davit vu sir bë, ‘Sehooïn Yese nalu Davit raḵ ggovek. Sahëḡ ving yi vorot, in rëḵ tamuïn sa ḡaḡek.’ <sup>23</sup>Anutu vong yoh vu sën nër wirek bë rëḵ gevong lo, lob anon raḵ. Vong Davit\* yi mewis ti sën Yesu verup vu Israel in bë geḵo hil vër in hil ngaa nipaya nyëvewen. <sup>24</sup>Yesu yö nahën, log Jon muḡin benër ḡaḡek ranḡah vu alam Israel pin bë degërin sir vu hir ngaa nipaya gedejipek bël. <sup>25</sup>Lob dus raḵ in bë Jon yi huk govek na, lob nër bë, ‘Ham kuung bë sa re? Sa su mehö sën ham neḡin lo rë. Om ham gwengö rë! Mehöti sën rëḵ tamuïn sa menam, og sa su mehö nig vesa yohvu in bë sa natu yi hur ti meḵevelekin vaha suu rë.’

<sup>26</sup>Arig lo, ham sën Abraham yi mewis ham, geham alam-yu-ngwë vahi sën ham nehöneng in Anutu lo, og Anutu vong ḡaḡek sënë yam vu hil pin in bë geḵo hil vër in hil ngaa nipaya nyëvewen. <sup>27</sup>Alam sën denedo Yerusalem losho hir alam ggev lo su deraḵ Yesu sagi ni nivesa rë, gesu

detōk raḵ alam-denenēr-ḡaḡek-ranḡahsēn hir ḡaḡek sēn denenēr loḵ Buk-sewahsēn-yi\* pin lo degwa rē. Om deĵoo yi ḡaḡek bē nadiiḵ, lom ḡaḡek sēn alam-denenēr-ḡaḡek-ranḡahsēn denenēr wirek lo anon raḵ. <sup>28</sup>Su delē bē vonḡ nḡaa ti paya in bē dengis yi rē, rēḵ detahi niwēēk vu Pilatus bē ngis yi menadiiḵ. <sup>29</sup>Devonḡ yoh vu nḡaa pin sēn alam-denenēr-ḡaḡek-ranḡahsēn dekevu wirek menegḡēp loḵ Anutu-yi-ḵapiya lo, banon raḵ ggovek ya. Log deḡo yi vēr vu ḵelepeḡo\* beya debē yi ya bedub. <sup>30</sup>Rēḵ Anutu vonḡ bekedī raḵ yah vu bedub ggōkin. <sup>31</sup>Kedi raḵ vu bedub, lob tato yi vu alam sēn denesepa yi vu Galilea wirek gederāḵ medeya Yerusalem ving yi lo. Lob gwēbeng alam saga sēn medo denenēr yi ḡaḡek ranḡah vu mehōnon.

<sup>32</sup>Lob he yam in bē nanēr yi Bengō Nivesa vu ham nabē nḡaa sagi sēn wirek Anutu nēr vu hil ḵenud lo bē rēḵ gevonḡ lo, <sup>33</sup>saga gwēbeng Anutu vonḡ banon raḵ vu hir mewis lo sēn hil agi ggovek ya. Saga nebē vonḡ meYesu kedi raḵ yoh vu ḡaḡek sēn negḡēp loḵ Saam netu luu lo bē:

‘Sa naluḡ honḡ. Sa haḡo honḡ gwēbeng!’

<sup>34</sup>Log nēr wirek bē rēḵ gevonḡ bekedī jaḵ nah vu bedub, gesu yoh vu bē rēḵ ḡēp mepetar na rē, in Anutu nēr bē:

‘Sēḵ gevonḡ nḡaa nivesa vesa pin sēn wirek senēr bē sēḵ gevonḡ vu Davit lo vu ham yōnon.’

<sup>35</sup>Log tateḵin ḡaḡek sēnē raḵ ḡaḡek ngwē sēn nebē:

‘Su rēḵ gwevu honḡ mehō vabuung mepetar na rē.’

<sup>36</sup>Hil araḵ ni bē Davit nedo dob, lob nevonḡ huk yoh vu Anutu kwa beberup loḵ buk sēn diiḵ lo. Lob delev yi beya negḡēp ving ama lo bu lo bemēm petar ya yōnon. <sup>37</sup>Gaḵ mehō sēn Anutu vonḡ mekedī raḵ lo, og saga su petar ya rē. <sup>38</sup>Om arig lo, sa bē ham jaḵ ni, om sēn he nanēr ḡaḡek ranḡah vu ham bē: Mehō saga sēn yoh vu bē kevoh ham nḡaa nipaya na. <sup>39</sup>Moses yi horek og su yoh vu bē rēḵ kevoh ham nḡaa nipaya na genanēr nabē ham alam yohvu rē. Rēḵ mehō saga sēn mēm yoh vu bē kevoh alam pin sēn ayoj na timu vu yi lo hir nḡaa nipaya pin na, genanēr sir nabē sir alam yohvu. <sup>40</sup>Nebē saga, om ham gweḡin ham! In nḡaa sēn alam-denenēr-ḡaḡek-ranḡahsēn denenēr wirek lo su natōḵ vu ham. Sēn nebē:

<sup>41</sup>‘Ham sēn nenēr ḡaḡek pelēsēn, ham gwelē!

Ham kwamin na nḡahi, beham malamin nama!

In sa hevonḡ huk ti loḵ ham buk sēn ham nedo-ē,

rēḵ mu nabē mehōti nanēr sagi vu ham,

og ham su rēḵ gwevonḡ geving yi ḡaḡek rē!’ ”

<sup>42</sup>Ggovek log Paulus luho Barnabas bē geto denah dobnē, lob alam saga denēr vu luho bē luho nom denanēr ḡaḡek sagi doḵ Buk-sewahsēn-yi\* ngwē tamusēn gök nahin. <sup>43</sup>Log deketēḵin sir, loḵ alam Yuda nḡahiseḡē loشو alam-yu-ngwē sēn degḡērīn ayoj medenejom raḵ ving

alam Yuda lo deya vu Paulus luho Barnabas, lob luho delev horek loḵ sir bē nij wēēk bedegevonḡ geving Anutu yi semusemu sēn nevonḡ vu sir lo.

<sup>44</sup>Log Buk-sewahsēn-yi\* ngwēgu, lob alam vu nyēḡ saga pin yam desupin sir in bē degengō Anutu yi ḡāḡek. <sup>45</sup>Rēḵ alam Yuda delē alam nḡahiseḵē yam denedo, lob ayoj sis yi vu luho gedemehoo Paulus yi ḡāḡek pin bedenēr ḡāḡek nipaya raḵ. <sup>46</sup>Nebē saga lom Paulus lu Barnabas denēr yah niwēēk ata bē, “Yōnon! Huk neggēp vu aluu bē alu ḡaḵo Anutu yi ḡāḡek sēnē nam vu ham namuḡin. Rēḵ ma geham ruu demimin vu, lob saga tato bē ham su yoh vu bē rēḵ medo malamin-tumsēn degwata rē. Om ham gwengō rē! Alu rēḵ peggirin he nah benanēr vu alam-yu-ngwē sēnē. <sup>47</sup>In Mehōbōp nēr vu he bē:

‘Sa hevongḡ hongḡ in ḡenatu alam-yu-ngwē hir ranḡah,  
meḡedokḡ vu sir noh vu dob pin meḡweḵo sir nom vu sa.’”

<sup>48</sup>Alam-yu-ngwē saga denḡo yi ḡāḡek, lob ahēj nivesa rot in Mehōbōp yi ḡāḡek, galam pin sēn Anutu yō ggooin sir raḵ bē demedo malaj-tumsēn degwata los degwata lo devonḡ ving. <sup>49</sup>Lob Mehōbōp yi ḡāḡek saga ya meyoḡ vu nyēḡ saga pin. <sup>50</sup>Rēḵ alam Yuda deloḵ avēh los arēj sēn denejom raḵ ving sir lo la ahēj, gedeloḵ ggev maluh vu nyēḡ sagu la ahēj ving bē nij tebō in Paulus lu Barnabas gedegetii luho na in hir nyēḡ.

<sup>51</sup>Lob luho detetēhin kebus in vahaj in bē tato hir huk nipaya sēn rēḵ ḡēp degwata vu sir lo vu sir, log luho deya Ikonium. <sup>52</sup>Lob sir sēn denḡo Yesu yi ḡāḡek ḡḡēp Antiok medevonḡ ving lo, ahēj nivesa rot gemēm Anon Vabuung luḵ yam ḡērin ayoj.

### Paulus Luho Barnabas Devonḡ Huk Vu Ikonium

**14** <sup>1</sup>Vu Ikonium og luho devonḡ nebē sēn Antiok lo. Luho deloḵ ya alam Yuda hir dub-supinsēn-yi bedenēr Bengō Nivesa ranḡah. Luho denēr nivesa, lob alam Yuda los alam Grik yu böpata devonḡ ving. <sup>2</sup>Rēḵ alam Yuda vahi su devonḡ ving rē, lob deloḵ alam dahis ahēj bedenēr ḡāḡek nipaya raḵ Kerisi-yi-alam. <sup>3</sup>Paulus luho Barnabas denedo buk nḡahi vu Ikonium gesu deneggōneng rē. Ḡaḵ luho nijwēēk medenēr Mehōbōp yi ḡāḡek ranḡah, lob Mehōbōp vonḡ niwēēk loḵ luho nemaj, beluho devonḡ nḡaa böp böp los huk aggagga in bē tato vu alam nabē ḡāḡek semusemu sēn denenēr lo yōnon. <sup>4</sup>Rēḵ alam nyēḡ saga devasuh sir ya yu luu. Vahi deḡadu alam Yuda gevahi deḡadu sinarē luho.

<sup>5</sup>Lob alam dahis ving alam Yuda medekedi ving hir alam ggev in bē degevonḡ paya vu Barnabas luho Paulus. Devonḡ in bē dengis luho jaḵ ḡelōnḡ beluho denadiiḵ. <sup>6</sup>Rēḵ luho denḡo, lob deveya medeya distrik ngwē arē nebē Lukaonia medeya Lustra los Derbe los begganḡ-bu sēn denedo dus vu nyēḡ böp luu saga. <sup>7</sup>Bemēm luho denēr Bengō Nivesa ranḡah vu alam begganḡ-bu pin saga.

### Paulus Luho Barnabas Devonḡ Huk Vu Lustra

<sup>8</sup>Lob mehōti nedo Lustra, su neggee meneya rē, in ata ḵo yi to los vaha nipaya. <sup>9</sup>Mehō sēnē nengō Paulus nenēr ḡāḡek, lob Paulus ḡēt yi niwēēk

gerak ni bë ayo neya timu beyoh vu bë nivesa jaḵ. <sup>10</sup>Lob nēr ya niwëëk bë, “Kwedi jaḵ beḡebare!” Lob mehō sēnē kedi raḵ pevis beggee meneya.

<sup>11</sup>Lob alam ngāhiseḵē delē ngāa sēn Paulus vonḡ aḡi, lob detahi loḵ ayej Lukaonia nebē, “Anutu luu depōō mehōnon raḵ bedeluḵ yam vu hill!” <sup>12</sup>Bedenēr Barnabas bë hir anutu-kuungsēn Seyus, log Paulus nenēr ḡaḡek, om denēr yi bë hir anutu-kuungsēn Hermes. <sup>13</sup>Anutu-kuungsēn Seyus yi dub ti nedo ya los nyëḡ böp sagu nenga, lob Seyus yi mehō-neḵo-seriveng vunēḵ vu burmakau nalu maluh la raḵ sesik beḵo meyam aggata avi in bë loḡo alam saga dengis bedebesi seriveng vu luho. <sup>14</sup>Loḵ sinarē Barnabas lu Paulus denḡo ḡaḡek sēnē, lob luho ayoj maggin rot bedekweḵ hir röpröp, geluho deserōḡ bedeya deloḵ ya alam vuheng atov bedetahi bë, <sup>15</sup>“Alam-e! Ham nevonḡin bë gwevonḡ va? Aluu mehōnon meris mu nebē ham! Alu bë nanēr Bengō Nivesa vu ham in ham gwevuu ham ngāa kuungsēn saga na geham peḡḡirin ham nom vu Anutu sēn mala-tumsēn degwa. Sēn tunḡ dob los yaḡek geloo los ngāa pin sēn nedo loḵ lo. <sup>16</sup>Yōnon, wirek Anutu lē mehōnon mu, gedevonḡ ngāa pin yoh vu yō kwaj. <sup>17</sup>Rēḵ su vun yi rot in bë ham duḡin yi rē. Gaḵ nevonḡ ngāa nivesa vesa vu ham mehōnon. Nevonḡ hob neto vu ham, los nevonḡ beham nos anon neloḵ loḵ yi buk niröp. Nevonḡ nos vu ham nebē saga, lob vonḡ beham kwamin vesa.” <sup>18</sup>Luho devonḡ ḡaḡek saḡi bedenare saheng saheng rot in bë degēr in alam saga besu debesi seriveng vu luho.

### Detengwa Paulus Raḵ ḡelōḡ

<sup>19</sup>Loḵ alam Yuda vu Antiok los Ikonium deyam, lom deloḵ alam saga ahēj, lob ahēj sengēn bedetengwa Paulus raḵ ḡelōḡ. Dekuung bë diiḵ ya, lom dedadii to meya dobnē. <sup>20</sup>Lom alam sēn denevonḡ ving lo yam detetup yi, rēḵ kedi raḵ beyah meya begganḡ. Log monbuk lom luho Barnabas kedi deya Derbe.

<sup>21</sup>Luho denēr Bengō Nivesa ranḡah vu nyëḡ sagu, lob alam ngāhiseḵē detu Yesu yi hur. Saga ggovek loḵ luho deyah Lustra los Ikonium, medetōḵ yah Antiok vu distrik Pisidia ggōkin, <sup>22</sup>bedevo niwëëk loḵ Kerisi-yi-alam ayoj medeḡadu sir, log luho delev horek vu sir bë, “Ham ngo ayomin na timu vu Kerisi niwëëk bemedo. Hil bë adoḵ na Anutu-yi-nyëḡ, rēḵ mu hil ḡaḵo maggin namuḡin rē.”

<sup>23</sup>Lob luho deggooin alam la raḵ yoh vu begganḡ-bu pin saga in denatu ggev medeḡeḡin Kerisi-yi-alam, log ayej ggēr in nos gedejom raḵ in sir medetunḡ sir loḵ ya Mehōböp sēn ayoj neya timu vu yi ggovek lo nema in bë ḡeḡin sir.

### Paulus Luho Barnabas Deyah Antiok Ngwē Sēn Neggēp Suria Lo

<sup>24</sup>Ggovek ya saga log luho deyoḡ ya distrik Pisidia medetōḵ yah distrik Pampulia, <sup>25</sup>lob luho denēr Anutu yi ḡaḡek ranḡah ggēp Perga. Ggovek,



log luho deluḵ medeya Atalia. <sup>26</sup>Loḵ tum luho deraḵ yaḡ vu Atalia, bedeyah medeya Antiok. Yiḵ Antiok saga sĕn wirek alam detunḡ luho loḵ Anutu nema in bĕ geḡin luho geluho na degevonḡ yi huk sĕn luho denevonḡ rot begwĕbeng agi. <sup>27</sup>Log luho detoḵ yah Antiok lom mĕm desupin Kerisi-yi-alam pin, log luho deturin nḡaa pin sĕn Anutu nevonḡ vu luho lo ranḡah, gedeneḡ bĕ Anutu tateḵin aggata vu alam-yu-ngwĕ bedeyoh vu bĕ ayoj na timu vu Yesu geving. <sup>28</sup>Lob luho denedo buk nḡahiseḵĕ ving Kerisi-yi-alam sagu.

### Kerisi-yi-alam Hir Supinsĕn Gḡĕp Yerusalem

**15** <sup>1</sup>Lob Kerisi-yi-alam la vu Yuda deluḵ medeya Antiok bedenĕr ḡaḡek vu arij lo bĕ, “Nabĕ ham su sepa doḵ Moses yi horek begwerah\* navimin rĕ, og Anutu su rĕḵ geḵo ham nah rĕ!” <sup>2</sup>Denĕr nebĕ sĕnĕ, lob Paulus lu Barnabas ahĕj sengĕn rot vu sir bedevo ḡaḡek raḵ sir rot. Lob Kerisi-yi-alam deggoin Paulus lu Barnabas raḵ, galam la ving, in bĕ deḵaḵ medena Yerusalem bedebengwĕnḡ ḵaḵ ḡaḡek rahsĕn\* navij geving sinarĕ nyĕdahis losho alam ggev.

<sup>3</sup>Devonḡ sir ya, lob ya deyoh aggata sĕn neyoh ya dob Ponisia lu Samaria lo, bedenĕr bengö vu Kerisi-yi-alam vu begganḡ-bu mahen mahen pin loḵ distrik luu saga bĕ alam dahis degḡĕrin ayoj yah vu Anutu. Lob arij lo ahĕj nivesa in.

<sup>4</sup>Lob ya detoḵ ya Yerusalem, lob Kerisi-yi-alam losho sinarĕ, galam ggev, deḵo sir raḵ. Lob Paulus lu Barnabas denĕr nḡaa pin sĕn Anutu vonḡ vu luho lo vu sir. <sup>5</sup>Rĕḵ alam Parisai\* la sĕn ayoj neya timu vu Yesu lo dekedi medenĕr yah bĕ, “Ham gwerah\* navij, geham nanĕr vu sir nabĕ desepa doḵ Moses yi Horek geving, og mĕm!”

<sup>6</sup>Nebĕ saga lob sinarĕ nyĕdahis losho alam ggev desupin sir in bĕ debengwĕnḡ ḵaḵ medegero. <sup>7</sup>Medo denesap sir raḵ ḡaḡek hus adingseḵĕ, loḵ mĕm Pita kedi menĕr bĕ, “Arig lo! Ham raḵ ni bĕ wirek Anutu vo huk ggelek hil, log ggoin sa raḵ in bĕ sa nanĕr Bengö Nivesa vu alam dahis in degenḡo bedegevonḡ geving. <sup>8</sup>Anutu raḵ mehōnon pin ayoj ni, lob vo Anon Vabuung vu sir, nebĕ sĕn vo vu hil lo, in bĕ tato nabĕ nelĕ sir nivesa. <sup>9</sup>Su vonḡ huk ti vu hil gevonḡ huk agga ngwĕ vu sir rĕ. Gaḵ ayoj ya timu vu yi lob yiḵ saga vonḡ bayoj niveseek raḵ. <sup>10</sup>Ma ham bĕ seggi Anutu in va? Sĕn ham bĕ gwebĕ nḡaa maggin saga ḵaḵ Kerisi-yi-alam kwaj-ĕ! Gaḵ yiḵ hil los hil ḵenud lo su ayoh vu bĕ ḵerĕ horek sagi geving rĕ. <sup>11</sup>Gaḵ hil nehevonḡ ving bĕ Anutu neḵo hil yah vu yi raḵ Mehōbōp Yesu yi semusemu, lob yiḵ neḵo alam saga yah nebĕ saga ving.” <sup>12</sup>Pita nĕr bĕ sĕnĕ, lob alam supinsĕn pin ayej ma, gedebĕ nengaj in Barnabas luho Paulus hir ḡaḡek sĕn luho deneturin nḡaa bōp aggagga pin bĕ Anutu vo niwĕĕk vu luho beluho devonḡ vu alam-yu-ngwĕ lo.

<sup>13</sup>Luhu denĕr ggovek log Yakobus kedi menĕr bĕ, “Arig lo, ham gwengö sa ḡaḡek rĕ! <sup>14</sup>Simon nĕr vu ham bĕ Anutu yam vu alam-yu-ngwĕ



muğinsën nebë sënë in gooin sir vahi jaḵ bedenatu yi alam. <sup>15</sup>Lob alam-denenër-ğägek-ranğahsën yiḵ denër ğägek timu nebë sënë. Sën neggëp loḵ Anutu-yi-ḵapiya nebë:

<sup>16</sup> ‘Nahub rëḵ sëḵ nam,

lob Davit yi dub sën tamanğ meto nedo lo, saga sëḵ dev jaḵ nah gökin.

Yi nğaa pin sën petar ya lo, saga sëḵ bo mewis doḵ nah, berëḵ medo nabë sën muğinsën.

<sup>17-18</sup> In mehönon vahi rëḵ desero Mehöböp.

Alam-yu-ngwë sën sengo hooiin sir raḵ in bë denatu sa nğaa lo pin.

Mehöböp sën vonğ beğägek agi töḵ yam ranğah wirek lo, lob nër nebë sënë vu hil.’ ”

<sup>19</sup>Log nër ving bë, “Om sa kwağ nevo bë hil su abo horek nğahiseḵë medëginengin alam-yu-ngwë sën deneggërin sir medeyam vu Anutu lo.

<sup>20</sup>Ğaḵ mëm hil ḵevu ḵapiya ti na vu sir nabë su dega reggu sën alam denetunğ netu seriveng vu anutu-kuungsën lo, gesu degevonğ baggëb, log su dega reggu sën alam deneseyu kwaj medenediik lo, besu dega reggu nij ḵöḵ. <sup>21</sup>Ğaḵ hil nğo araḵ ni bë mehönon denedo yoh vu nyëğ pin medenër Moses yi horek loḵ dub-supinsën-yi yoh vu Buk-sewahsën-yi\* pin rot Beverup gwëbeng.

### Dekevu Ḵapiya Ya Vu Alam-yu-ngwë Sën Denevonğ Ving Lo

<sup>22</sup>Lob sinarë losho alam ggev geKerisi-yi-alam pin dejoo ğägek, log deggoin hir mehö luu raḵ in bë luho dena Antiok geving Paulus lu Barnabas. Deggoin Yudas sën arë ngwë nebë Barsabas geSilas, sën luho detu Kerisi-yi-alam hir ggev lo. <sup>23</sup>Lom dekevu ḵapiya bedevo loḵ luho nemaj. Dekevu nebë:

He sinarë los alam ggev sën ham arimin lo he.

He ḵevu ḵapiya dus ti sagi yök vu he arimin lo ham sën ham alam-yu-ngwë vu Antiok los Suria, geKilisia.

<sup>24</sup>He hanğo bë he alam la deyök bedenër horek nğahiseḵë vu ham bedevonğ ham ayomin maggin raḵ geham kwamin neketul loḵ. Rëḵ he su anër vu sir bë degevonğ nabë saga rë. <sup>25</sup>He hanğo ğägek sagi, lob mëm he ayomin timu, gehe joo ğägek ggovek gemëm he hooiin arimin luu sënë raḵ behevonğ luho deneyök vu ham ving he arimin luu sën he ahëmin ving luho pangësën lo, Barnabas lu Paulus. <sup>26</sup>Luhu su deneggöneng in navij bë rëḵ malaj nama jaḵ sën denëḵo hil Mehöböp Yesu Kerisi arë raḵ agi rë. <sup>27</sup>Nebë sënë, lob he hevonğ Yudas lu Silas deyök ving luho in bë mëm luho denanër ğägek sagi jaḵ avij geving vu ham. <sup>28</sup>Anon Vabuung nër vu he, behe joo ğägek bë he su ğetunğ horek nğahiseḵë bedëginengin ham. Ğaḵ yiḵ horek

sagi sën mëm ham sepa doḵ. <sup>29</sup>Ham su gwa reggu sën alam denesis in bē degetunḡ seriveng vu anutu-kuungsën lo, geham su gwa reggu nij ḵōḵ, geham su gwa reggu sën deneseyu kwaj medenediik lo, geham su gwevonḡ baggëb. Nabë ham gweḡin ham besu gwevonḡ nḡaa pin sagi rë, og rëḵ nivesa rot.

Gaḡek ggovek saga.

Anutu geving ham begeving he.

<sup>30</sup>Ggovek, log mëm Kerisi-yi-alam devonḡ sir medeluk medeya Antiok, bedesupin Kerisi-yi-alam pin ggëp sagu, log devo ḵapiya vu sir. <sup>31</sup>Detevin ḵapiya, lob kwaj vesa in gaḡek nivesa sën neggëp loḵ ḵapiya lo vo niwëëk vu sir. <sup>32</sup>Lob alam-denenër-gaḡek-ranḡahsën luu sën Yudas lu Silas lo, denër gaḡek nḡahiseḵë vu sir, bedevo niwëëk vu sir bedeḡadu sir ving. <sup>33</sup>Luhu denedo hus ading teka ggëp Antiok ggovek, loḵ tum arij lo pin devonḡ luho yah los gaḡek nahub, beluhu deyah medeya vu alam sën devonḡ luho ya lo. <sup>34</sup>[Rëḵ Silas yō vonḡ yoh vu kwa menedo Antiok.] <sup>35</sup>Log Paulus lu Barnabas denedo Antiok, belosho alam vahi denetahu mehōnon medenenër Mehōböp yi Bengō Nivesa ranḡah vu sir.

#### Paulus Luhu Barnabas Devasuh Sir

<sup>36</sup>Buk la ya ggovek loḵ Paulus nër vu Barnabas bē, “Alu anah mana ḡalë arid lo vu nyëḡ pin rë, sën wirek alu anër Mehōböp yi gaḡek vu sir lo. In alu ajaḵ ni nabë denedo nivesa ma ma!”

<sup>37</sup>Lob Barnabas bē geḵo Jon na geving luho. Jon sën arë ngwë nebë Markus lo. <sup>38</sup>Rëḵ Paulus nër bē, “Mehō sagi sën wirek vuu aluu ggëp Pampulia gesu yam huk ving aluu rë lo, om alu su ḡaḵo yi na geving!” <sup>39</sup>Lob luho denër sir rot, lom devasuh sir beBarnabas ḵo Markus beluhu deraḵ yaḡ bedeya Kupros. <sup>40</sup>Log Silas ya ving Paulus geKerisi-yi-alam deketaḡ vu Mehōböp bē yi semusemu medo geving luho, log devonḡ luho ya. <sup>41</sup>Luhu ya deḵo loḵ distrik Suria los Kilisia, beluhu devo niwëëk loḵ Kerisi-yi-alam vu sagu ayoj.

#### Timoti Ya Ving Paulus Luhu Silas

**16** <sup>1</sup>Ggovek log Paulus luho Silas ya deverup Derbe medeya Lustra ving. Lob Yesu yi hur ti nedo sagu arë nebë Timoti. Yuda avëh ti sën ayo neya timu vu Yesu lo nalu yi, gamaḵ Grik ti. <sup>2</sup>Lob Kerisi-yi-alam vu Lustra los Ikonium denenër Timoti bē mehō nivesa. <sup>3</sup>Paulus ahë ving Timoti bē na geving yi, lob ḵo yi merah\* navi. In kwa vo bē alam Yuda sën denedo agu, lob vonḡ nebë sënë in deraḵ ni bē Timoti ama Grik, om rëḵ dejuuk yi.

<sup>4</sup>Lob detetuu aggata medeya deyoh vu begganḡ-bu nḡahiseḵë, lob denevonḡ gaḡek sën sinarë los ggev dejuo vu Yerusalem lo vu Kerisi-yi-alam pin gedenër vu sir bē desepa doḵ. <sup>5</sup>Lob mëm Kerisi-yi-alam

devong ving niwëek ata, log alam deneloḵ yam ving sir yoh vu buk, besir ngahiseḵë neraḵ.

### Paulus Lë Alam Masedonia Ti Loḵ Pesepsën

<sup>6</sup>Devongin bë dena distrik Asia\* rëḵ Anon Vabuung nërin sir bë su dena denaner Anutu yi gägek vu alam Asia\*. Lom verup detetuu aggata meya deḵo loḵ distrik Prugia los Galata. <sup>7</sup>Lob ya deverup loḵ distrik Musia hir den atov, lom kwaj nevo bë dedoḵ na distrik Bitunia, rëḵ Yesu yi Anon Vabuung nërin sir. <sup>8</sup>Lob deyoh ya Musia hir den atov meya deto Troas. <sup>9</sup>Lob Paulus lë ngaa nebë pesepsën loḵ buk, geMasedonia ti nare getahi ya vu yi bë, “Gëgök loo meḡenam distrik Masedonia meḡedoḵ vu he!” <sup>10</sup>Paulus lë ngaa saga ggovek, log he pevis benesero yaḡ in bë ajaḵ mana loo vahi distrik Masedonia, in he raḵ ni bë Anutu tahi he in bë he na nanër Bengö Nivesa vu alam sagu.

### Ludia Gḡerin Yi Tu Kerisi Yi Hur Avëh Ti

<sup>11</sup>Lob he raḵ yaḡ vu Troas besesor maya Samotrakia. Log monbuk lob he ya verup Neapolis, <sup>12</sup>baya verup Pilipi sën alam Rom yam denedo loḵ benyëḡ böpata kesuu begganḡ-bu pin vu distrik Masedonia lo. Lob he nado buk la vu nyëḡ saga. <sup>13</sup>Log Buk-sewahsën-yi\* lob he heto mayoh bël nenga sën neggëp dus vu begganḡ agi aggata avi, behe ya matōḵ vu nyëḡ len teka sën alam Yuda denesupin sir medenejom raḵ loḵ lo. Lob he tōḵ raḵ avëh la gedesupin sir medenedo bël saga nenga, lob he heto nado ving sir manër gägek rangah vu sir.

<sup>14</sup>Lob Tuatira avëh ti arë nebë Ludia ngo he gägek sagi. Avëh sënë nevonḡ huk monë yi raḵ tob mala saḡap, geyö nejom raḵ vu Anutu yoh vu buk. Nengo Paulus yi gägek lob Mehöböp ggërin ayo gebë nenga in. <sup>15</sup>Lob losho yi alam deripek bël ggovek loḵ nër bë, “Bë ham gwelë nabë sayoḡ neya timu vu Mehöböp yonon, og ham doḵ nam medo sa begganḡ.” Jij he niwëek ata nebë sënë, lob he su ayoh vu bë ḵeyëh aye rë.

### Paulus Luho Silas Deya Ḷarabus Pilipi

<sup>16</sup>Buk ngwë lob tum he tetuu aggata maya nyëḡ jomraḵsën-yi, loḵ hur avëh ti tōḵ vu he loḵ aggata. Mehöti baḡo avëh sënë tu yi ngaa meris, lob yi avëh sënë yutōḵsën benenër gägek vunsën rangah. Lom avëh sagi ala neḵo monë böpata raḵ yi huk yutōḵsën sënë. <sup>17</sup>Lob avëh sagi sepa he los Paulus metahi bë, “Anutu vavunë yi alam sënë yonon rot! Denenër aggata sën Anutu geḵo mehönon nah lo tato vu hil!” <sup>18</sup>Avëh sënë nevonḡ nebë sënë raḵ buk, lob Paulus ni tebö raḵ, lom ggërin menër vu memö nipaya bë, “Senër raḵ Yesu Kerisi arë niwëek vu hong bë gedëëin avëh sënë geḡena!” Lob pevis bememö lëëin avëh geto meya.

<sup>19</sup>Lom avëh sagi ala lo pin delë bë hir baḡosën degwa to meya, lob dejom Paulus luho Silas ahon mededadii luho ya telig vu alam ggev.

<sup>20</sup>Deḱo luho ya vu kiap log denēr bē, “Alam Yuda luu sēnē deyam in bē degevonḡ bebegō berup doḱ hil nyēḡ. <sup>21</sup>In denenēr bē hil sepa doḱ horek agga ti sēn hil alam Rom hil su ayoh vu bē ḡevonḡ ma sepa doḱ rē lo.” <sup>22</sup>Lob alam pin deloḱ vu sir medenēr ḡaḡek raḱ luho ving. Lob kiap kah luho hir tob ya in luho, log nēr bedeveek luho raḱ beggi. <sup>23</sup>Deveek luho rot ggovek, log detunḡ luho loḱ ya ḱarabus gedenēr niwēek vu mehō neḡin begganḡ ḱarabus bē geḡin luho nivesa. <sup>24</sup>Mehō saga ngo ḡaḡek niwēek sēnē, lob tunḡ luho loḱ ya begganḡ ḱarabus ayo peggo, gedevingin luho vahaj ahon raḱ ngadoheng.

<sup>25</sup>Log buk vuheng raḱ lob Paulus lu Silas medo denejom raḱ los denevonḡ raro vu Anutu, galam ḱarabus pin medo denenḡo luho. <sup>26</sup>Lob pevis bejemapi ggee bōpata beggee raḱ begganḡ ḱarabus los mudeng pin, lob repinḡ pin tahinin avuti, gesēng puh in alam ḱarabus pin. <sup>27</sup>Lob mehō neḡin ḱarabus kedi melē bē repinḡ pin tahinin, lom kuung bē alam ḱarabus to deya pin, lom tur yi paēp-yu-anil in bē yō tetev yi benadiik. <sup>28</sup>Rēḱ Paulus tahi niwēek ya vu bē, “Su ḡebasap hong! In he pin nado!”

<sup>29</sup>Log mehō neḡin ḱarabus tahi bedeḱo ram yam. Log serōḡ meluḱ ya ḱarabus ayo, rēḱ neggōneng rot genelēk, lob petev meneggēp loḱ Paulus lu Silas vahaj. <sup>30</sup>Log li luho to meyah dobnē genēr bē, “Mehō bōp luho! Sa ḡevonḡ nabē va in Anutu geḱo sa nah vu yi?”

<sup>31</sup>Lob luho denēr vu yi bē, “Ayom na timu vu Mehōbōp Yesu, og rēḱ Anutu geḱo hong los hong alam geving nah vu yi.” <sup>32</sup>Lob mēm luho detateḱin Mehōbōp yi ḡaḡek ranḡah vu losho yi alam sēn deneggēp loḱ yi begganḡ lo. <sup>33</sup>Lob buk vuheng raḱ rēḱ ḱo luho beya meripek beggi niben. Lom pevis belosho yi alam pin deripek bēl loḱ yik buk saga. <sup>34</sup>Log ḱo luho loḱ yah yi begganḡ ayo bevo nos vu luho, log losho yi alam ayoj tee yi in ayoj ya timu vu Anutu.

<sup>35</sup>Log heng to, lob kiap devonḡ ahēvavu la ya medenēr bē, “Ham gweḱo mehō luu saga vēr in ḱarabus bedenah bej!” <sup>36</sup>Lob mehō neḡin ḱarabus yah menēr ḡaḡek sēnē vu Paulus bē, “Kiap devonḡ ḡaḡek yam bē melu nah. Om melu dēein begganḡ ḱarabus na gemelu na los ḡaḡek nahub.” <sup>37</sup>Rēḱ Paulus nēr vu sir bē, “Aluu alam Rom, rēḱ alu su hevonḡ nḡaa nipaya ti in bē degetunḡ aluu duḱ na ḱarabus rē. Gaḱ yō desis aluu meris mu raḱ alam pin malaj gedetunḡ aluu yam ḱarabus. Log gwēbeng maḱ bē degetii aluu vunsēn geto mena? Ma rot! Yō denam medegeli aluu geto menah dobnē.”

<sup>38</sup>Lob ahēvavu deḱo ḡaḡek sēnē meyah denēr vu kiap lo, lob kiap denḡo bē luho alam Rom yōnon, lom deggōneng rot. <sup>39</sup>Lob ya denēr ḡaḡek nahub los kwaj paya vu luho gedeli luho to deyah dobnē. Log denēr vu luho bē luho degevuū nyēḡ sēnē gedena. <sup>40</sup>Lob luho to deya in begganḡ ḱarabus, geto deyah Ludia yi begganḡ, bedelē Kerisi-yi-alam bedenēr ḡaḡek vahi vu sir in bē bo niwēek doḱ ayoj. Log luho deya.

### Alam Tesalonika Devonġin Bĕ Dengis Paulus Luho Silas

**17** <sup>1</sup>Luhu deya raḡ meya deverup Ampipolis, lob luho dekesuu nyĕġ sagi geya deverup Apolonia, bedekesuu geya deverup Tesalonika. Sĕn alam Yuda hir dub-supinsĕn-yi ti nedo lo. <sup>2</sup>Lob Paulus vonġ ggōkin yah nebĕ sĕn nevonġ yoh vu nyĕġ lo. Loḡ ya dub-supinsĕn-yi ving alam Yuda loḡ Buk-sewahsĕn-yi\* metateḡin Anutu-yi-ḡapiya yoh vu soda lōō vu sir. <sup>3</sup>Nĕr Anutu yi ḡaġek degwa tato getateḡin vu sir bĕ Anutu yō joo ḡaġek ggovek ya bĕ Kerisi duḡ nam dob begeḡo ḡerus menadiḡ, gekedi jaḡ nah gökin. Log nĕr bĕ, “Yesu sĕn senĕr bengō vu ham lo, saga Mehō sĕn Anutu ggoin raḡ in bĕ geḡo hil nah lo.”

<sup>4</sup>Lob sir sĕn denġo yi ḡaġek lo la degġerin sir medeseпа luho Silas. Galam Grik la sĕn denejom raḡ vu Anutu lo yu böpata detamuin luho. Lob avĕh los bengōj-ggoreksĕn nġahiseḡĕ devonġ nebĕ sĕnĕ ving. <sup>5</sup>Rĕḡ alam Yuda ayoj sis yi rot in alam deneseпа Paulus luho Silas, lob debaġo alam sĕn nijpaya beyuj-lul-ḡōḡ lo la ggĕp telig, gedesupin mehōnon nġahiseḡĕ rot beya deloḡ alam begganġ saga ahĕj, bahĕj sengĕn raḡ bededun böpata verup. Ya degġerin Yason yi begganġ medesero Paulus luho Silas in bĕ degeḡo luho geto dena dobnĕ vu alam. <sup>6</sup>Rĕḡ su detōḡ vu luho rĕ, lob dedadii Yason losho Kerisi-yi-alam vahi to deya dobnĕ bedēḡo sir ya denare loḡ kaunsor malaj, log detahi böpata bĕ, “Alam sĕn deneloḡ alam ahĕj yoh vu nyĕġ pin bĕ degevonġ paya lo, sĕn gwĕbeng deverup vu hil-ĕ. <sup>7</sup>Lob Yason sĕnĕ ḡo sir loḡ ya yi begganġ. Alam saga sĕn denekeyĕh alam Rom hir mehō-los-bengō Sisar\* yi horek, gedenenĕr bĕ mehō-los-bengō ngwĕ nedo arĕ nebĕ Yesu.” <sup>8</sup>Kaunsor losho alam pin denġo ḡaġek sĕnĕ lob newaj raḡ. <sup>9</sup>Lob denĕr beYason losho yi alam debaġo sir, gedenenĕr vu sir bĕ degeġin Paulus luho Silas nivesa in su degevonġ bebeġō berup. Log delĕin sir medeya.

### Paulus Luho Silas Devonġ Huk Vu Beroya

<sup>10</sup>Loḡ pevis beKerisi-yi-alam devonġ Paulus lu Silas deya Beroya loḡ buk. Luhu ya deverup Beroya, lob luho deloḡ ya alam Yuda hir dub-supinsĕn-yi ayo. <sup>11</sup>Lob alam Yuda sĕn denedo Beroya agu sir alam nijvesa rot kesuu alam Yuda vu Tesalonika. In deḡo Anutu yi ḡaġek raḡ mahĕj ving. Detevin Anutu-yi-ḡapiya yoh vu buk in bĕ dejaḡ ni nabĕ luho denenĕr ḡaġek anon ma ma. <sup>12</sup>Lob alam Yuda nġahiseḡĕ losho alam Grik los bengōj-ggoreksĕn vahi ayoj ya timu vu Yesu. Sir maluh gavĕh.

<sup>13</sup>Ggovek loḡ alam Yuda vu Tesalonika denġo Paulus bengō bĕ nenĕr Anutu yi ḡaġek ggĕp Beroya. Lob deya nyĕġ sagu, medetetuhin alam sagu in bĕ ahĕj sengĕn jaḡ vu Paulus losho alam sĕn deneseпа yi lo.

<sup>14</sup>Lob Kerisi-yi-alam depevis medevonġ Paulus ya loonĕ, geSilas lu Timoti denedo Beroya. <sup>15</sup>Lob alam sĕn deḡo Paulus ya aggata lo deli ya meto

Atens gedeneyah, lom deko gagek meyah dener vu Silas lu Timoti be luho dena vu Paulus pevis.

### Paulus Ner Gagek Ggep Atens

<sup>16</sup>Paulus medo negin luho ggep Atens, lok le alam nyeg saku be denesepa lok hir anutu-kuungsën ngahiseke rot, lob ayo maggin rot. <sup>17</sup>Lob lok ya dub-supinsën-yi belosho alam Yuda denesap sir rak gagek. Log nevengweng ving alam-yu-ngwe sën denejom rak ving alam Yuda lo ving. Log neya telig yoh vu buk menenër gagek vu alam pin sën yam denedo lo.

<sup>18</sup>Lob losho alam los kwaj böp la vu Epikurius hir dub, gela vu Stoik hir dub bedemehoo sir, lob dener be, “Mehö gagek jeggim jeggim saga be naner gagek re?” Lob sir la dener be, “Maak be naner alam nyeg la hir anutu!” Ner be sene in Paulus ner gagek rak Yesu los kediraksën.

<sup>19</sup>Lom deko Paulus ya hir begganng kaunsor ggep Kedu Ares medelok tepék in yi be, “Yoh vu be he gango gagek mewis sën genenër agi lo degwa? <sup>20</sup>He hangö hong gagek rek yö agga ti, om he hevongin be gango gagek saki los degwa!” <sup>21</sup>In yik alam Atens sogek ving alam nyeg ngwe sën yam denedo Atens lo pin su kwaj nevo ngaa ngwe re. Gak denedo in be degenng gagek mewis medebengweng jak mu.

<sup>22</sup>Lob Paulus nare lok kaunsor vu Kedu Ares vuheng atov genër be, “Ham alam Atens! Seraak ham nimir be ham kwamin vo anutu pin menegin sir nivesa. <sup>23</sup>Lob sa hako lok nyeg mehalë ham jepö sën ham netung in be ham najom jak vu sir lo. Lom sa halë jepö ti geham kwevu gagek rak neggëp nebë ‘Anutu sën hil dugin lo yiyi’. Om anutu sën ham dugin rek ham nejom rak meris mu vu yi lo, sën gwëbeng sa be naner yi gagek vu ham.

<sup>24</sup>Anutu sën tung dob los ngaa aggagga pin sën denedo lok lo, og Anutu saga sën yi Mehöböp sën tu yagek los dob ala. Rek su nedo lok dub sën mehönön denelev rak nemaj lo re. <sup>25</sup>Mehönön su deyoh vu be dedok vu yi re, in su neraak vu in ngaa ti re. Gak yö vong bemehönön denedo vesaj bemedo malaj netum, gevo ngaa nivesa vesa pin vu sir. <sup>26</sup>Lob vong bemehönön pin depum rak degwa timu bedeyoh vu nyeg pin vu dob, geyö tung hir buk los den atov pin vorot. <sup>27</sup>Nevong ngaa nebë saga in be mehönön pin kwaj bo Anutu gep ayoj. Genabë desero yi, og rek denatok jak yi, in su nedo ading in hil re. <sup>28</sup>Gak hil nado vesad gemedo nahee los nehevong hil ngaa pin degwa rak yi timu. Nebë sën ham alam kwaj böp la denenër be, ‘Hil degwa yi yönön!’ lo. <sup>29</sup>Om nabë hil degwa Anutu, og hil su kwad bo nabë Anutu ni nebë ngaa sën mehönön denesemu rak goor ma seriva ma gelong lo re. <sup>30</sup>Wirek sën mehönön dugin Anutu lo, og Anutu yö le ggovek ya rek su kevoh sir ya re. Rek gwëbeng og ner niwëek vu mehönön pin vu dob be degerin sir. <sup>31</sup>Log yö ggöoin buk ti rak vorot

in bë genço mehönön pin hir gägek mebo nyëvewen vu sir niröp. Lob yö ggooin mehöti raç in huk sagi, gevong yi mekedi raç yah vu bedub in bë tato vu hil nabë yiç mehö lo sagi.”

<sup>32</sup>Alam lo denço gägek bë alam-diiksën dekedi jaç nah vu bedub, lob vahi denöp raç yi, rëç vahi denër bë, “Nahub rëç gënanër gägek sënë gökin nah vu he behe gango!” <sup>33</sup>Denër ggovek log Paulus vuu sir geto meya. <sup>34</sup>Rëç mu alam ti ti deggërin sir bayoj ya timu vu Yesu medetamuin Paulus medeya. Ti arë nebë Dionusius sën kaunsor Kedu Ares ti, lob avëh ti arë nebë Damaris, galam la ving.

### Paulus Vong Huk Ggëp Korint

**18** <sup>1</sup>Paulus nedo Atens ggovek log ya Korint. <sup>2</sup>Lob töç vu Yuda ti arë nebë Akwila geyi nyëç Pontus. Luho venë Priskila yö söb devuu Itali gedeyam Korint, in alam Rom hir mehö-los-bengö Klaudius yö tii alam Yuda pin bë degevuu Rom gedena. Lob Paulus ya vu luho <sup>3</sup>in yiç lööho hir huk timu, om nedo ving luho bemedo denesemu sël begganç-yi.

<sup>4</sup>Lob Paulus neya Yuda hir dub-supinsën-yi pin menenër vu alam Yuda los alam Grik bë ayoy na timu vu Yesu. <sup>5</sup>Loç Silas luho Timoti vu Masedonia medeto, lom mëm Paulus nenër gägek yoh vu buk pin vu alam. Nër gägek niwëëk vu alam Yuda bë Yesu yiç yi Mehö sën Anutu ggooin raç in bë geço hil nah lo. <sup>6</sup>Rëç dekeyëh yi gägek gedenër pelë raç yi, lob Paulus tetëhin kebus to in yi tob log nër vu sir bë, “Bë ham malamin nama, og yö degwa vu ham, su sa ngaa rë. Gesa naya in sena vu alam-yu-ngwë.” <sup>7</sup>Lob lëëin dub-supinsën-yi geto meya meraç ya alam-yu-ngwë ti arë nebë Titius Yustus yi begganç benedo ving yi. Mehö sënë yi mehö nejom raç vu Anutu, lob yi begganç nedo dus vu Yuda hir dub-supinsën-yi. <sup>8</sup>Yuda hir dub-supinsën-yi ala arë nebë Krispus, lob losho yi alam deggërin sir bayoj ya timu vu Mehöböp. Galam Korint ngahisekë denço Paulus aye medevong ving bederipek bël.

<sup>9</sup>Log buk ti lob Paulus lë ngaa ti nebë pesepsën geMehöböp nër vu yi bë, “Su gëgöneng! Gaç hongëç gënanër gägek rangah! Su gënajom hongë ahon! <sup>10</sup>Sa nado ving hongë, om mehöti su rëç ngis hongë rë, in alam ngahisekë vu nyëç böp sënë rëç denatu salam.”

<sup>11</sup>Lom mëm Paulus nedo Korint metatekin Anutu yi gägek vu sir yoh vu ta ti, gekwev nemadvahi-mevidek-ti. <sup>12</sup>Rëç nahub geGalio tu alam Akaya hir kiap böp, lob loç buk saga alam Yuda denër gägek revuh ti gedeko Paulus ya gägek ggëp begganç-gägek-yi, <sup>13</sup>gedenër gägek tetuhinsën raç yi bë, “Mehö sagi netahu alam bë denajom jaç vu Anutu og desepa doç aggata ngwë medekeyëh he horek.”

<sup>14</sup>Lob Paulus bë nanër gägek nah, rëç Galio nër vu alam Yuda muçin bë, “Ham alam Yuda, nabë gägek nipaya soçek ma, ngaa nipaya ti neggëp vu mehö sënë yönön, og yoh vu bë mëm sa gango ham los ham gägek.



<sup>15</sup> Gaḵ nabë ham yam loḵ tepëḵ in sa in ḡaḡek meris meris ma, raḵ ham ngo ham degwa la, ma raḵ ham alam Yuda ngo ham horek, og maam nöḵ gëp! Ham ngo semu! Sa niḡ lël bë sa su ḡango ḡaḡek in nḡaa nabë sënë!”

<sup>16</sup> Log tii sir to deyah dobnë.

<sup>17</sup> Nebë saga, lob tum alam Yuda deggërin yah beyö dejom hir dub-supinsën-yi ala ti arë nebë Sostenes ahon, bedeveek yi loḵ beggangḡ-ḡaḡek-yi mala. Rëḵ Galio su nër ḡaḡek ti raḵ sir rë.

### Paulus Yah Antiok Vu Suria

<sup>18</sup> Paulus nedo Korint hus ading teka ving rë, loḵ jom Kerisi-yi-alam nemaj gerak ya yaḡ in na distrik Suria. Lob Priskila luho regga Akwila deya ving yi. Lööho detöḵ ya Senkria, lob mëm Paulus keping yu viis in buk yah verup loḵ buk sën aye ggërin yi neggëp Anutu mala wirek lo bë su rëḵ keping yu rë lo. <sup>19</sup> Log ya deverup Epesus lob vuu luho medenedo nyëḡ sënë, geyö ti luḵ ya dub-supinsën-yi ayo menër ḡaḡek vu alam Yuda. <sup>20</sup> Lob alam saga denër vu yi bë medo buk la geving sir rë, rëḵ su sepa loḵ ayej rë. <sup>21</sup> Gaḵ jom nemaj gesemu ḡaḡek vu sir bë, “Nabë Anutu su nanërin sa rë, og sëḵ nom berup vu ham buk ngwë gökin.” Log raḵ ya yaḡ ti ggëp Epesus meya. <sup>22</sup> Yaḡ ya meya nedo Sisarea, lob Paulus raḵ ya Yerusalem bejom Kerisi-yi-alam nemaj, log mëm luḵ meyah Antiok.

### Paulus Neḵo Loḵ Nyëḡ Netu Beron Löö

<sup>23</sup> Paulus ya nedo buk la ggovek, log kedi raḵ vu Antiok meyah beya meyoh vu distrik Galata los Prugia hir nyëḡ mahen mahen pin meya nevo gadu loḵ Kerisi-yi-alam pin ayoj.

### Apolos Nër Yesu Bengö Rangah

<sup>24</sup> Lob Yuda ti vu Aleksandria yam nedo Epesus, arë nebë Apolos. Sën yi mehö-vengwängsën-yi, geyö raḵ Anutu-yi-ḵapiya ni nivesa rot. <sup>25</sup> Detahu yi loḵ Mehöböḵ yi aggata yö wirek vorot, gaḵ Yesu og su raḵ ni rë. Rëḵ ayo niwëëḵ in bë nanër bengö rangah, lob nër niröp rot vu sir. Gaḵ mëm Jon og mëm lë yi buk sën neripek alam raḵ bëḷ lo raḵ mala, <sup>26</sup> om mëm mehö saga nër los ayo niwëëḵ ata loḵ alam Yuda hir dub-supinsën-yi. Loḵ mëm Priskila luho Akwila denḡo yi lob mëm deḡo yi ya vu luho beluho denër Kerisi yi aggata tato niröp rot vu yi.

<sup>27</sup> Lob nahub gApolos kwa vo bë na Akaya, lob Kerisi-yi-alam vu Epesus deyoḡek in aye bë gevong nabë sënë, lom dekevu ḵapiya vu Yesu yi hur vu Akaya bë degeḡo yi jaḵ. Apolos töḵ ya Akaya lob Anutu vong semusemu vu yi beloḵ vu alam sën ayoj neya timu vu Yesu lo niwëëḵ rot. <sup>28</sup> In niwëëḵ rot benër yah bedahun alam Yuda hir ḡaḡek raḵ alam pin malaj, getato vu sir bë Anutu-yi-ḵapiya nër meneggëp rangah nebë Yesu yik yi Mehö sën Anutu ggooḡin raḵ in bë geḡo hil nah lo.



### Paulus Vong Huk Vu Epesus

**19** <sup>1</sup>Apolos nahën nedo Korint, gePaulus yoh ya distrik Asia\* vuheng atov metok ya Epesus, lob tok rak Kerisi-yi-alam la ggëp sagu. <sup>2</sup>Lob lok tepëk in sir bë, “Sën ham ayomin ya timu vu Yesu lo, lob mak Anon Vabuung lok yam ggërin ham ayomin ving-a?” Lok denër yah vu bë, “Ma! Mehöti su nër Anon Vabuung ti bengö mehe hangö rë.” <sup>3</sup>Lob Paulus lok tepëk yah ggökin bë, “Log deripek ham rak bël nebë tena?” Lom denër yah vu bë, “Deripek he nebë sën Jon neripek alam lo.”

<sup>4</sup>Lom Paulus nër yah bë, “Wirek Jon nër vu alam bë degërin ayoj bedejipek bël, log nër vu sir ving bë nahub rëk ayoj na timu vu mehö sën rëk tamuïn yi menam lo. Mehö sagi arë nebë Yesu.” <sup>5</sup>Dengö Paulus yi gägek saga lob denër meripek sir rak Mehöböp Yesu arë. <sup>6</sup>Lob Paulus bë nema rak sir, lob pevis bAnon Vabuung lok yam ggërin ayoj medenër alam nyëg ngwë ayej aggagga, bedenënër gägek nebë alam-denenër-gägek-rangahsën. <sup>7</sup>Sir yoh vu nemadluho bemaç videk luu.

<sup>8</sup>Log Paulus lok ya alam Yuda hir dub-supinsën-yi betatekin Anutu-yi-nyëg degwa rangah vu sir bejij sir yoh vu kwev löö. <sup>9</sup>Rëk alam la ayoj niwëëk rot gesu denevong ving rë. Gedenenër gägek nipaya rak Mehöböp yi aggata rak alam malaj. Lob tum Paulus kehe yi in sir geya, lob ço alam sën denesepa lok yi gägek lo rak menenër gägek vu sir yoh vu buk pin ggëp Turanus yi dub-tatekinsën-gägek-yi. <sup>10</sup>Bevong nebë sënë yoh vu ta luu, lob alam Yuda los Grik pin sën denedo Asia\* lo dengö Mehöböp yi gägek.

### Gägek Rak Siva Nalu Maluh Lo

<sup>11</sup>Anutu vong ngaa böp böp lok Paulus nema, <sup>12</sup>lob tum alam deneko agesip los tob la sën Paulus navi neraç lo beya denetung rak alam nijraksën, lob hir niraksën nemaya. Gememö to deneya in sir la ving.

<sup>13</sup>Log alam Yuda sën denevengev rak tupaak medeneko lok nyëg pin in bë degetii memö na in alam gedegeko monë jaç lo la denër Mehöböp Yesu arë gedeneseggi in bë degetii memö na in alam. Bedenenër bë, “Ham gwevong noh vu sayeg in sa nanër vu hong rak Yesu arë sën Paulus nër gägek rak yi lo!”

<sup>14</sup>Lob alam Yuda hir alam-deneko-seriveng hir ggev ti arë nebë Siva, lob nalu lo nemadvahi-bevidek-luu denevong huk nebë sënë. <sup>15</sup>Rëk memö nër yah vu sir bë, “Yesu saga seraç ni. Geseraç Paulus ni ving. Gaç mu ham re lo?” <sup>16</sup>Lob mehö sën memö negwang ya yi lo, pesong ggök sir gesis sir pin bekweek hej tob bedeko nipaya rot, bedepiv kök medeveya meto deyah dobnë los ahëj töksën. <sup>17</sup>Ggovek rëk alam Yuda los Grik pin sën denedo Epesus deraç ngaa sënë ni, lob sir pin deggöneng böpata gedeko Mehöböp Yesu arë rak. <sup>18</sup>Log alam sën ayoj neya timu vu Yesu

lo vahi deyam ving medenēr sën denetunġ bu raġ nġaa pin lo ranġah gedevuu ya. <sup>19</sup>Galam nġahi sën denevonġ parahek los naböö lu nġaa lo desupin hir ħapiya parahek los naböö yi gedevesi raġ ya nengwah raġ alam pin malaj. Lob detevin ħapiya sënē yi monē sën denebaġo raġ lo, lob yoh vu monē ġahis 50,000. <sup>20</sup>Lob Mehöböp yi huk niwëēk raġ nebē sënē genetato yi niwëēk bē yi böpata bekesuu.

### Alam Dahis Depemëġin Kerisi-yi-alam

<sup>21</sup>Paulus lē nġaa pin saga ggovek, log kwa vo bē na distrik Masedonia los Akaya loġ mēm nah mena Yerusalem. Nēr bē, “Sena sagu govek rē, loġ sena ġalē Rom geving.” <sup>22</sup>Lob vonġ yi mehö luu sën deneloġ vu yi lo demuġin medeya distrik Masedonia, Timoti lu Erastus. GePaulus yō ti nahēn nedo ġġep distrik Asia\*.

<sup>23</sup>Lob loġ buk saga, alam demehoo sir in Yesu yi aggata gebē dengis sir raġ degwa nebē sënē: <sup>24</sup>Mehöti arē nebē Demetrius nedo belosho yi hur nġahiseġē denesemu nġaa raġ seriva. Denesemu anutu-avēh-kuungsën Artemis yi dub ħenu mahen mahen raġ seriva in alam debaġo. <sup>25</sup>Lob Demetrius sënē supin yi hur pin ving alam sën yik denevonġ huk nebē aġi genēr vu sir bē, “Alam-e! Ham nġo raġ ni bē hil nehaġo monē nivesa raġ hil huk seriva sënē. <sup>26</sup>Lob ham raġ ni ving nebē mehö sën Paulus lo loġ alam nġahiseġē rot ahēġ, begġerin ayoġ raġ yi ġaġek sën nenēr nebē anutu pin sën hil nesemu raġ nemad lo, saga og su anutu anon rē. Lob su vonġ nebē sënē vu hil Epesus mu rē, ġaġ vonġ yoh vu distrik Asia\* pin ving. <sup>27</sup>Lob Paulus yi ġaġek sagi su rēġ gevonġ balam degeruu demij vu hil huk-monē-yi sënē mu rē. ġaġ rēġ dahun anutu-avēh böp Artemis yi dub vabuung sënē na geving. Gwëbeng alam distrik Asia\* los alam vu dob pin denēġo arē raġ, rēġ mu nabē Paulus medo nanēr ġaġek nabē saga, og rēġ hil anutu-avēh böpata los niwëēk sënē rēġ natu nġaa meris barē nama na.”

<sup>28</sup>Denġo ġaġek sënē lob ahēġ sengen böpata rot gedetahi rot bē, “Hil Artemis vu Epesus yi böpata rot!” <sup>29</sup>Detahi böpata rot nebē saga galam pin vu nyëġ saga dereseeh rur böpata mekedi deya. Dekedi loġ ti medeseröġ medeya begġang-supinsën-yi, lob dejom Gayus luho Aristarkus ahon mededadii luho ya ving sir. Luho vu distrik Masedonia rēġ luho deyam ving Paulus. <sup>30</sup>Paulus vonġin bē begi na sir vuheng bananēr ġaġek vu sir, rēġ Yesu yi hur degġerin yi. <sup>31</sup>Log alam distrik Asia\* hir ggev böp la, og losho Paulus yō deneraġ nij, om devonġ ġaġek ya vu yi ving bedenēr niwëēk vu yi bē su doġ na begġang-supinsën-yi.

<sup>32</sup>Lob alam nġahiseġē saga deneketul loġ rot, in sir vahi denetahi ġaġek agga ti gevahi denetahi agga ngwē, lob alam vahi su deraġ ġaġek sën desup sir in lo degwa ni rē. <sup>33</sup>Lob alam Yuda derot Aleksander ya nare malaj galam vahi denēr bē mēm yō neraġ ġaġek degwa ni. Lom

Aleksander varah nema raḡ gebë nanër ḡaḡek tato vu sir. <sup>34</sup>Rëḡ ma gederak ni bë yi Yuda ti, lob sir pin ayej loḡ ti gedenetahi rot bë, “Hil Artemis vu Epesus yi böpata rot!” Detahi nebë saga yoh vu nyëḡ mala luu.

<sup>35</sup>Medo denevonḡ medenevonḡ, loḡ mëm mehö sën tu nyëḡ böp Epesus hir ggev benekevu hir ḡaḡek lu nḡaa lo vonḡ bededuj ma, log nër vu sir bë, “Ham alam Epesus! Mehö re rëḡ duḡin nyëḡ böp Epesus nabë neḡin avëh böp Artemis yi dub los ḡenu ḡelönḡ sën luḡ yam vu yaḡek lo? <sup>36</sup>Mehöti su yoh vu bë keyëh ḡaḡek sagi rë. Om ham ayemin nama, geham su pevis megwevonḡ nḡaa ti. <sup>37</sup>Ham nḡo ḡo mehö luu sënë yam, rëḡ mu luho su deggodeḡ dub yi nḡaa ti rë. Geluho su denër pelësën raḡ hil anutu-avëh rë, gema! <sup>38</sup>Om nabë Demetrius losho yi hur hir ḡaḡek ti neggëp vu mehöti, og buk-ḡaḡek-yi neggëp. Gekiap böp nedo. Om yö rëḡ genḡo hir ḡaḡek. <sup>39</sup>Genabë ham ḡaḡek la nahën neggëp, og ham semu doḡ supinsën yi buk niröp. <sup>40</sup>Rëḡ mu alam Rom rëḡ denanër hil nabë hil hevönḡ begö verup gwëbeng gedegwa ma! Genabë dedoḡ tepëḡ in hil in supinsën nipaya sënë degwa, og ḡaḡek ti su neggëp in bë hil rëḡ nanër doḡ nah vu sir rë!” <sup>41</sup>Mehö sën nekevu ḡaḡek lu nḡaa lo nër nebë sënë, log kevoh supinsën ya bedeketëḡin sir.

### Paulus Ya Meḡo Loḡ Distrik Masedonia Los Grik

**20** <sup>1</sup>ḡaḡek sënë ahë yes raḡ ggovek, log Paulus supin Yesu yi hur lo deyam vu yi, menër ḡaḡek vahi vu sir in bë bo niwëëḡ doḡ ayoj. Log jom nemaj geya raḡ beya distrik Masedonia. <sup>2</sup>Ya meyoh vu nyëḡ pin menër ḡaḡek nḡahiseḡë in ḡadu Kerisi-yi-alam beya verup dob Grik, <sup>3</sup>lom nedo sagu yoh vu kwev löö ggovek, log bë jaḡ yaḡ mena Suria. Rëḡ nḡo bë alam Yuda deḡoo ḡaḡek bë dengis yi menadiiḡ, lom sepa vaha meyoh distrik Masedonia beyah. <sup>4</sup>Yah log Purus nalu Sopater vu Beroya, ḡAristarkus lu MonSekudus vu Tesalonika, ḡeGayus vu Derbe, ḡeTimoti, ḡeTukikus luho Tropimus vu distrik Asia\*, bedeneya ving yi. <sup>5</sup>Alam sënë demuḡin meya deneḡin alu Paulus vu Troas. <sup>6</sup>Log alu halë Buk-gḡöksën-yi\* ggovek log alu hevuu Pilipi galu araḡ yaḡ maya. Alu aya buk nemadvahi loḡ mëm atöḡ ya vu sir ggëp Troas behe nado soda ti.

### Etikus Vës Vu Troas Loḡ Vesa Loḡ

<sup>7</sup>Lob Buk-sewahsën-yi\* sehuksën, lob he supin he in bë aḡa nos los Pasa. Lob Paulus nër ḡaḡek vu alam, in monbuk og bë na jaḡ. Lob nër ḡaḡek hus ading rot vu sir bebuk vuheng raḡ. <sup>8</sup>Lob detaggi loḡ ram nḡahiseḡë benare loḡ begganḡ ayo vavunë sën he nasupin he loḡ lo. <sup>9</sup>Lob maluh maḡëm ti arë nebë Etikus nedo raḡ veluung avi ayöönḡ yi, ḡePaulus nenër ḡaḡek hus ading rot vu sir. Lob Etikus mala neggëp rot, lob ggëp yiiḡ lom vës vu begganḡ ayo ti sën tëb netu löö vu vavunë lo,

beyam dob. Lob deluḵ meya devër yi raḵ rëḵ diiḵ. <sup>10</sup>Loḵ Paulus luḵ meya tabuu mehõ magëm saga genër bẽ, “Ham su newamin jaḵ, in anon nahën nedo loḵ yi.”

<sup>11</sup>Lob Paulus raḵ yah vavunë belosho alam saga debu brët medegga. Ggovek loḵ nër ḡaḡek hus adingsekë vu sir rot benyëḡ heng, log ya raḵ. <sup>12</sup>Gedeḵo maluh magëm sënë medeya. Rëḵ su diiḵ rë genedo vesa, lob kwaj vesa raḵ yah.

### Paulus Vu Troas Meya Miletus

<sup>13</sup>Paulus nër muḡin bẽ noh dob mena geto Asos, lob mëm he ḡaḵo yi jaḵ nom yaḡ vu sagu. Lob he raḵ yaḡ bamuḡin baya neheḡin yi ggëp Asos. <sup>14</sup>Loḵ Paulus yõk to metõḵ vu he, lob he haḵo yi raḵ yom yaḡ mehe los aya Mitulene. <sup>15</sup>He kesuu Mitulene gaya, lob he hëp benyëḡ heng, gehe ya verup dus vu Kios. Log he ya bebuk loḵ yah geheng, lob mëm he ya matõḵ ya Samos. Loḵ he hëp yah beheng to, log mëm he ya matõḵ ya Miletus. <sup>16</sup>Paulus kwa vo vorot bẽ kesuu Epesus gena in nilël bẽ su medo distrik Asia\* pangësën. Gaḵ bẽ pevis in kwa vo bẽ gelë Buk-supinsën-yi sën denenër bẽ Pentikos lo, ḡëp Yerusalem.

### Paulus Jom Alam Epesus Nemaj

<sup>17</sup>He tõḵ ya Miletus, log Paulus vonḡ ḡaḡek ya Epesus in Kerisi-yi-alam hir ggev lo bẽ denam vu yi. <sup>18</sup>Deverup vu yi lob nër vu sir bẽ, “Ham nõ raḵ nḡaa pin sën sa nehevong wirek loḵ sën sa nahën neverup mewis ggëp distrik Asia\* lo ni. <sup>19</sup>Ham raḵ ni bẽ alam Yuda dejoo ḡaḡek vunsën beron ngahisekë in bẽ dengis sa, lob saga vo maggin vu sa pangësën. Rëḵ sa su haḵo sa raḵ rë, gaḵ sa malaḡ ruḵ keseh in Mehõbõp yi huk gesa medo nehevong. <sup>20</sup>Sa su vun ḡaḡek nivesa ti rë, gaḵ senër rangah behevonḡ nḡaa pin in bẽ doḵ vu ham. Gesenër rangah vu ham loḵ ham supinsën, geloḵ ham begganḡ ayo ving. Besagaḵ ham raḵ ni. <sup>21</sup>Senër ḡaḡek niwëëk raḵ buk vu alam Yuda, gevu alam Grik in degërin ayoj nah vu Anutu, gayoj na timu vu hil Mehõbõp Yesu. <sup>22</sup>Om ham gwengõ rë! Anon Vabuung negejiin sa bẽ sena Yerusalem. Lob maḵ va rëḵ natõḵ vu sa vu sagu? Sa duḡin. <sup>23</sup>Rëḵ Anon Vabuung tateḵin vu sa yoh vu nyëḡ pin sën seya lo meseraḵ ni bẽ sëḵ natõḵ vu qarabus gengaa maggin ngahisekë rëḵ deḡinengin sa. <sup>24</sup>Rëḵ sa su kwaḡ nevo navig sënë bẽ nḡaa anon rë. Sa su niḡ wëëk ata bẽ najom ahon rë, gaḵ sa bẽ sepa doḵ aggata sën sa nesepa loḵ lo, benama na rë. Sa bẽ semu huk sën sa haḵo vu Mehõbõp Yesu lo na. Huk sën sa nanër Bengõ Nivesa jaḵ Mehõbõp yi semusemu lo. <sup>25</sup>Om ham gwengõ rë! Wirek seyõk vu ham besa haḵo loḵ menanër ḡaḡek raḵ Anutu-yi-nyëḡ. Rëḵ gwëbeng seraḵ ni bẽ ham su rëḵ gwelë sa malaḡ gökin nah rë. <sup>26</sup>Nebë saga, om gwëbeng sa bẽ nanër vu ham nabë: Nabë ham ti nadiiḵ bemala nama, og su degwa vu sa rë, <sup>27</sup>in sa su hõneng rë, gaḵ sa tateḵin Anutu

kwa pin los dahis vu ham. <sup>28</sup>Om ham gweġin ham nivesa, gegweġin Kerisi-yi-alam vahi geving, in Anon Vabuung ggooġin ham raḡ tu alaj. Ham gweġin ham nivesa beham gweġin Mehöböp yi alam sën yö baġo sir raḡ niḡöḡ lo geving. <sup>29</sup>In seraḡ ni bë sëḡ ġevuu ham gesena, log rëḡ alam ġaġek kuungsën la nabë anöö bemën nij paya rëḡ desarömin sir geving ham, lob degevonġ paya vu Kerisi-yi-alam. <sup>30</sup>Geham ggev la rëḡ dekedi medenanër ġaġek kuungsën la in dedadii Kerisi-yi-alam nah detamuin sir. <sup>31</sup>Om ham gweġin ham noh vu buk. Ham kwamin bo nabë sa tato aggata niröp vu ham buk los rangah yoh vu ta löö. Gesa nasu in ham pin ti ti.

<sup>32</sup>Lob gwëbeng sa hetunġ ham loḡ ya Anutu nema, gelöḡ yi ġaġek semusemu ayo, lob saga yoh vu bë bo niwëek vu ham gemëm ham rëḡ gweḡo nġaa nivesa vesa pin sën Anutu rëḡ gevonġ vu alam pin sën yö ggooġin sir raḡ tu yi alam lo. <sup>33</sup>Sa su malaġ anon in mehöti yi seriva ma goor ma tob lu nġaa ti rë. <sup>34</sup>Gaḡ ham nġo raḡ ni bë sa nemaġ sënë yö jom huk beloḡ vu sa in nġaa sën sa naraḡ vu in lo. Genelöḡ vu alam sën denesepa sa lo ving. <sup>35</sup>Sa nehevönġ huk nebë sënë in tato vu ham nabë hil ġevönġ huk niwëek in hil adoḡ vu alam seḡej masën. Gehil kwad bo ġaġek sën Mehöböp Yesu yö nër lo nebë, ‘Mehöti sën nabë bo nġaa vu mehö ngwë, gesu kwa bo nabë rëḡ geḡo nyëvewen doḡ nah rë lo, og kwa vesa rot kesuu kwa-vesasën sën kwa vesa in nġaa sën mehö ngwë denevo vu yi lo.’ ”

<sup>36</sup>Paulus nër ġaġek saga ggovek, log yun lus gejom raḡ ving alam ggev pin. <sup>37</sup>Lob sir pin desu rot gedekebi Paulus ahon gedemul\* yi in bë rëḡ gevuu sir gena. <sup>38</sup>Ayoj maggin rot in Paulus nër bë su rëḡ degelë yi gök nahin rë. Log mëm deḡo yi meya detunġ raḡ ya yaġ.

### Paulus Raḡ Ya Yaġ In Na Yerusalem

**21** <sup>1</sup>He hevuu sir gehe raḡ ya yaġ maya, baya heto sesor niröp maya Kos. Geheng to lob he ya rot batöḡ ya Rodos. Lob he kesuu Rodos gehe ya verup Patara. <sup>2</sup>Lob he töḡ raḡ yaġ ti vu saga geneya los Ponisia. Lob he raḡ ya baya. <sup>3</sup>He ya heto halë Kupros negġep ya los he nemamin ḡej, lob he kesuu gaya rot baya neto nyëġ böp Suria maloḡ ya Ture. In yaġ bë getunġ kupeḡ duḡ ġep nyëġ sagu.

<sup>4</sup>Lob he ya matöḡ raḡ Kerisi-yi-alam la vu sagu, lob he nado soda ti ving sir. Loḡ Anon Vabuung vër kwaj lob denër vu Paulus bë su na Yerusalem. <sup>5</sup>Rëḡ ma gehe buk ggovek ya, lob he hevuu nyëġ sagu gaya, lob Kerisi-yi-alam pin ving hir avëh los hur mahen deli he vu begganġ ya loo nenga. Lob he yun lupin ggëp loo nenga genajom raḡ. <sup>6</sup>Log mëm he jom nemamin, log he raḡ ya yaġ baya gedeyah bej.

### Agabus Nër ġaġek Rangah Raḡ Paulus

<sup>7</sup>He raḡ yaġ bekesuu Ture gaya rot batöḡ ya Petolemais. Lob he jom Kerisi-yi-alam lo nemaj gehe nado buk ti ving sir. <sup>8</sup>Lob monbuk lob he vu

Petolemais batōk ya Sisarea, behe loḵ ya sinarē Pilip yi begganḡ benado ving yi. Alam nemadvahi-bevidek-luu sēn deloḵ vu sinarē nyēdahis in nos vu Yerusalem wirek lo ti yi. <sup>9</sup>Lob nalu avēh avō lubeluu sēn maluh su dehov sir rē lo, lob sir avēh-denenēr-ḡāḡek-ranḡahsēn.

<sup>10</sup>He nado Sisarea buk la ving rot, lob mehō-nenēr-ḡāḡek-ranḡahsēn ti arē nebē Agabus vu distrik Yudea meluḵ meyam Sisarea. <sup>11</sup>Yam in bē gelē he, lom ḵo Paulus yi ḵabi beduu yō vaha los nema raḵ, log nēr bē, “Anon Vabuung nēr bē, ‘Alam Yuda vu Yerusalem rēḵ denaduu ḵabi sēnē ala nabē sēnē, log rēḵ debo yi doḵ na alam-yu-ngwē nemaj.’” <sup>12</sup>He hanḡo nebē sēnē, lob he los alam pin sēn he nado loḵ begganḡ ti saga lo anēr niwēēk vu Paulus bē su ḵaḵ mena Yerusalem. <sup>13</sup>Loḵ Paulus nēr ḡāḡek yom vu he bē, “Nebē va sēn ham nesu benevonḡ mesayoḡ maggin neraḵ-ē? Seyoh vu bē sena ḵarabus. Gaḵ nabē sa nadiiḵ in Mehōbōp arē geving ḡēp Yerusalem, og yiḵ yoh vu ving!” <sup>14</sup>Lom he su ayoh vu bē rēḵ aḡēr in kwa rē, om sēn he ayemin ma, gehe nēr bē, “Om maam anon ḵaḵ noh vu Anutu kwa!”

<sup>15</sup>Ggovek log he semu nḡaa nḡaa loḵ, garaḵ maya Yerusalem. <sup>16</sup>Lob Kerisi-yi-alam la vu Sisarea desepa he bedeli he ya vu mehō sēn he bē ana medo geving yi lo. Yi Kupros ti barē nebē Menason, sēn yō vonḡ ving wirek nyēmuginsēn lo. <sup>17</sup>He tōḵ ya Yerusalem, lob Kerisi-yi-alam deḵo he raḵ los kwaj vesa. <sup>18</sup>Gemonbuk lob Paulus ya ving he, behe ya halē Yakobus. Lob alam ggev pin denedo ving yi. <sup>19</sup>Paulus jom nemaj ggovek, log turin huk pin sēn Anutu ḡadu yi bevonḡ vu alam-yu-ngwē lo los dahis vu sir.

### Paulus Nḡo Alam Ggev Hir Ḡāḡek Beya Dub Ayo

<sup>20</sup>Denḡo lob deḵo Anutu arē raḵ, loḵ tum denēr vu yi bē, “Ari! Ḡeraḵ ni bē alam Yuda raḵ negḡēp mehōmehō detu Kerisi-yi-alam ggovek ya, lom denesepa loḵ horek sēn Moses ḵo agi niwēēk ata. <sup>21</sup>Rēḵ denenḡo bē ḡenenēr vu alam Yuda sēn denedo ving alam-yu-ngwē lo bē degevu Moses yi horek na, geḡenenēr bē su degerah\* naluj navij, gesu desepa doḵ nḡaa wirek hen ḡokin. <sup>22</sup>Om hil rēḵ ḡevonḡ nabē va? Yōnon rot, rēḵ degenḡo ḡāḡek nabē ḡeyam ggovek ya. <sup>23</sup>Om ḡepevis begwevonḡ nḡaa noh vu sēn he bē nanēr vu honḡ agi. He alam lubeluu denēr ḡāḡek ti venuh negḡēp Anutu mala. <sup>24</sup>Om gweḵo alam saga, beḡesepa doḵ horek pin sēn gevonḡ beham nimin veseek ḵaḵ ḡēp Anutu mala lo, gegwetunḡ monē natu seriveng in sir gedekeping yuj viis na. Gwevonḡ nabē sēnē, og alam pin rēḵ deḵaḵ ni nabē ḡāḡek sēn denenēr raḵ honḡ lo, og anon ma. Gemēm yō rēḵ deḵaḵ ni nabē ḡenesepa loḵ Moses yi horek ving. <sup>25</sup>Gaḵ alam-yu-ngwē sēn detu Kerisi-yi-alam lo, og hil ḵevu ḵapiya ya vu sir ggovek ya banēr ḡāḡek sēn hil ajoo wirek lo vu sir bē: Deḡēḡin sir nivesa, gesu dega reggu sēn alam denesis in bē deḡetunḡ seriveng vu anutu-

kuungsën lo, gesu dega kōk, gesu dega reggu sën alam deneseyu kwaj medenediik lo, gesu degevonḡ baggëb.”

<sup>26</sup>Nebë saga, lob Paulus kō alam saga monbuk belosho desepa loḡ horek pin sën gevonḡ benij veseek jaḡ gëp Anutu mala lo. Log loḡ ya dub-vabuung-böp ving benër buk sën buk-niveseeksën-yi govek na lo tato vu alam-deneḡo-seriveng lo. Buk sën degetunḡ seriveng balam-deneḡo-seriveng debesi jaḡ jepō vu sir lo.

### Alam Yuda Dejom Paulus Ahon Loḡ Dub Ayo

<sup>27</sup>Buk-niveseeksën-yi nemadvahi-bevidek-luu saga dus raḡ bē nama na, loḡ alam Yuda la vu distrik Asia\* delë Paulus genedo loḡ dub-vabuung-böp ayo, lob deloḡ alam pin ahëj bahëj sengën raḡ. Lob dekedo dejom Paulus ahon <sup>28</sup>gedetahi bē, “Ham alam Israel, ham doḡ vu he! In mehō sagi nenër vu alam yoh vu nyëḡ pin bē dedahun hil hed alam los hil horek gedub-vabuung-böp sagi geving. Beḡo alam Grik la loḡ yam dub-vabuung-böp sënë ving bevongḡ paya vu nyëḡ vabuung sënë!” <sup>29</sup>Denër nebë sënë in delë Tropimas vu nyëḡ böp Epesus genedo Yerusalem ving Paulus, lob dekuung bē Paulus kō yi loḡ ya dub ayo ving.

<sup>30</sup>Nebë saga, lob alam Yerusalem pin ahëj sengën raḡ, lob deserōḡ beya dejom Paulus ahon, gededadii to meyah in dub-vabuung-böp. Gedepevis bedevhii dub yi repinḡ pin.

### Alam-begō-yi Vu Rom Deḡo Paulus Medeya Hir Ḳatum Ayo

<sup>31</sup>Devonḡin bē dengis Paulus menadiik, rëḡ bengō ya verup vu Rom hir alam-begō-yi losho alaj bē begō verup beyoh vu Yerusalem pin. <sup>32</sup>Lob pevis beḡo alam-begō-yi la, geyi kapten, bedeserōḡ medeluḡ medeya vu sir. Yuda delë alam-begō-yi losho alaj, lob devuu Paulus gesu desis rë. <sup>33</sup>Lob alam-begō-yi alaj ya dus bejom Paulus ahon genër vu yi alam-begō-yi bededuu ahon raḡ sëḡ luu.

Log loḡ tepëḡ in sir bē, “Mehō re sënë? Vonḡ va paya?” <sup>34</sup>Rëḡ alam vu böpata, om detahi ḡaḡek ya niḡelap bededun böp rot. Lob alam-begō-yi alaj su yoh vu bē genḡo ḡaḡek degwa nivesa rë, lom nër vu alam-begō-yi bē degeḡo Paulus doḡ na hir ḡatum ayo. <sup>35</sup>Lob Paulus ya verup dus vu ḡatum sënë yi lël lob alam nij wëëk rot bē dengis yi menadiik, lob alam-begō-yi su deyoh vu bē degërin yi nivesa rë, lom devaḡu yi ya vavunë. <sup>36</sup>Galam pin denesepa sir bedetahi bē, “Ḡengis menadiik!”

### Paulus Nër Yi Degwa Vu Alam Yuda

<sup>37</sup>Alam-begō-yi bē degeḡo Paulus doḡ na hir ḡatum ayo, rëḡ Paulus loḡ tepëḡ vu alaj bē, “Yoh vu bē sa nanër ḡaḡek ti vu hong rë?” Loḡ alam-begō-yi alaj lëk beloḡ tepëḡ yah bē, “Ḡeraḡ Grik ayej ni? <sup>38</sup>Sa hekuung bē hong Ejep ti sën ḡesis begō vu gavman vu buk agu geḡeḡo alam nij paya



los begö hodek 4,000 megeya nyëg-yumeris lo!” <sup>39</sup>Rëk Paulus nër yah vu bë, “O saḵ Yuda, gataḵ ḵo sa ggëp Tarsus vu distrik Kilisia. Sa nyëg los bengö. Om gëngögek gesa nanër ḵaḵek dus ti vu alam sënë rë.” <sup>40</sup>Lob alam-begö-yi alaj yoḵekin. Lob Paulus raḵ ya nare lël gevarah nema raḵ. Lob alam pin ayej ma, gemëm nër ḵaḵek ya vu sir loḵ Hibru ayej.

**22** <sup>1</sup>Nër bë, “Arig lo amaḵ lo, ham gwëngo rë! Sa bë tateḵin sa ḵaḵek degwa ranḵah vu ham.” <sup>2</sup>Dëngo bë Paulus nër vu sir loḵ Hibru ayej, lob ayej ma rot gesu deggee rë. Log mëm Paulus nër bë, <sup>3</sup>“Sa Yuda ti. Sataḵ ḵo sa ggëp Tarsus vu distrik Kilisia, rëḵ serig ggëp nyëg böp Yerusalem sënë geGamaliel ḵo sa luḵ yi dub betahu sa niröp loḵ hil ḵenud lo hir horek pin. Gesa niḵ wëëk mesayoḵ ya vu Anutu timu nebë sën gwëbeng ham nimin wëëk menetamuin yi agi. <sup>4</sup>Wirek sevo maggin vu alam sën denesepa loḵ Yesu yi aggata lo, lob sa bë ngis sir medenadiik. Lob seduu maluh los avëh ving raḵ sëng beya denedo begganḵ ḵarabus. <sup>5</sup>Alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp losho kaunsor hir alam teta pin deyoh vu bë rëḵ denanër ḵaḵek saga ranḵah vu ham, in dekevu ḵapiya vu arij lo vu nyëg böp Damaskus besa haḵo beya in bë sa naduu alam vu sagu beḵaḵo nam Yerusalem bedeḵo vanë.

**Paulus Tateḵin Sën Ggërin Yi Tu Yesu Yi Hur**  
(*Sn 9:3-19; 26:12-18*)

<sup>6</sup>Lob sa nahën nayök aggata beseya verup dus raḵ nyëg böp Damaskus, lob hes vuheng raḵ. Loḵ pevis beranḵah ti vër böpata nebë davës vu yaḵek beyam jëh raḵ sa. <sup>7</sup>Lob sevës beya nahëp dob, log sa hanḵo ḵaḵek ti yam vu sa bë, ‘Saulus, ḵëvong vanë vu sa in va?’ <sup>8</sup>Rëḵ seloḵ tepëḵ yah bë, ‘Mehöbö-p-a? Hong re?’ Loḵ nër yom bë, ‘Sa Yesu Nasaret sën ḵenevong vanë vu sa lo!’ <sup>9</sup>Galam sën deneya ving sa lo delë ranḵah sënë ving, rëḵ su dëngo mehö sënë aye rë.

<sup>10</sup>Lob senër bë, ‘Om Mehöbö, sëḵ ḵevong nabë va?’ Loḵ Mehöbö nër yom vu sa bë, ‘Kwedi jaḵ meḵena Damaskus. Lob vu nyëg sagu rëḵ mehöti nanër huk pin sën sehooin raḵ vu hong lo tato vu hong.’ <sup>11</sup>Ranḵah sagi gelu sa malaḵ, lob sa su yoh vu bë ḵalë nyëg lu nḵaa rë, om alam sën deya ving sa lo dejom loḵ sa nemaḵ bedeli sa ya Damaskus.

<sup>12</sup>Lob mehöti nedo barë nebë Ananias. Yi mehö nesepa loḵ Moses yi horek anon rot, lom alam Yuda pin sën denedo Damaskus lo deneḵo yi raḵ bë yi mehö nivesa. <sup>13</sup>Mehö saga yam vu sa benër bë, ‘Arig Saulus! Malam natum nah!’ Lob pevis besa malaḵ tum ggökin yah besa halë yi. <sup>14</sup>Log nër ving bë, ‘Hil ḵenud hir Mehöbö yö ggöoin hong raḵ in bë gejaḵ kwa ni. Gelë Mehö yohvu sënë ggovek ya, geḵëngo ḵaḵek sën raḵ verup avi lo. <sup>15</sup>In rëḵ ḵenanër yi ḵaḵek ranḵah. Genanër nḵaa sën gelë los ḵëngo lo vu mehönon pin. <sup>16</sup>Ma ḵeneḵin va rot-a? Kwedi jaḵ beḵejipek bël. Genanër Yesu arë gerëḵ jipek hong nḵaa nipaya na.’ ”

### Anutu Vonǵ Paulus Ya Vu Alam-yu-ngwĕ

<sup>17</sup>“Seyom heto Yerusalem, gebuk ti lob sa medo najom raḵ loḵ dub-vabuung-böp, lob sa ḵenug ya nebĕ pesepsĕn <sup>18</sup>besa halĕ Mehöböp. Lob nĕr vu sa bĕ, ‘Ĝepevis! Gwevuu Yerusalem geġena! Nabĕ ġenanĕr sa ġaġek vu alam sĕnĕ og su rĕḵ degenġo bedegevonġ geving rĕ!’ <sup>19</sup>Lob senĕr bĕ, ‘Mehöböp, yö deraḵ ni bĕ wirek seyoh vu dub-supinsĕn-yi pin beseduu alam sĕn ayoj neya timu vu hong lo, gesa neheveek sir. <sup>20</sup>Gewirek desis Stepan sĕn nenĕr hong ġaġek ranġah lo mediik, lob sayoġ nivesa in saga gesa vare nemalaġin alam sĕn denetengwa yi lo hir röpröp.’ <sup>21</sup>Rĕḵ nĕr vu sa bĕ, ‘Ĝena! Rĕḵ sa ġevonġ hong na aggata ading beġena vu alam-yu-ngwĕ.’”

### Alam-begö-yi Alaj Ġin Paulus

<sup>22</sup>Alam Yuda vare denenġo Paulus yi ġaġek rot beya verup loḵ ġaġek vewen sagi loḵ detahi niwĕĕk bĕ, “Ham jaḵ na genadiik! Mehö nebĕ saga su medo vesa!” <sup>23</sup>Lom denetahi ya niḵelap gedekah hir röpröp medenetetĕhin, gedeneraa kebus raḵ medenetĕ ya vavunĕ.

<sup>24</sup>Nebĕ saga lob alam-begö-yi alaj nĕr bedeko Paulus loḵ ya hir ḵatum ayo. Genĕr vu sir ving bĕ debeek yi in denatöḵ jaḵ degwa sĕn alam Yuda denetahi ġaġek ya niḵelap raḵ yi lo. <sup>25</sup>Lom deduu Paulus ya vetii keḷe ggovek in bĕ debeek, rĕḵ alam-begö-yi hir kapten nare dus vu Paulus, lob Paulus nĕr vu yi bĕ, “Ham horek nĕr bĕ yoh vu bĕ ham beek Rom ti geham su gwenġo yi ġaġek namuġin rĕ?”

<sup>26</sup>Lob kapten nġo ġaġek sĕnĕ, lob ya menĕr vu alam-begö-yi alaj bĕ, “Ĝevonġin bĕ gwevonġ nabĕ va? Mehö saga lo yi Rom ti!” <sup>27</sup>Lob ala yom vu Paulus meloḵ tepĕḵ vu yi bĕ, “Ĝenanĕr vu sa nabĕ hong alam Rom ti ma ma?” Rĕḵ Paulus yoġek bĕ, “Ēĕ-ĕ, sa Rom ti!” <sup>28</sup>Loḵ alam-begö-yi alaj nĕr bĕ, “Sa hetĕ monĕ nġahiseḵĕ in sa vu gavman Rom gesetu Rom ti!” Rĕḵ Paulus nĕr yah bĕ, “Gaḵ sa og amaġ Rom, om ataġ ḵo sa besa Rom.”

<sup>29</sup>Lob alam sĕn bĕ debeek yi lo pevis bedelĕĕin yi, galaj newa raḵ rot in kwa vo bĕ duu Rom ti raḵ sĕng. <sup>30</sup>Rĕḵ vonġin bĕ jaḵ nġaa sĕn alam Yuda denĕr bĕ Paulus vonġ paya lo ni niröp, om ḵo yi vĕr monbuk gevonġ ġaġek ya vu alam-deneḵo-seriveng hir ggev los kaunsor pin bedesupin sir yam, log ḵo Paulus luḵ ya nare malaj.

### Paulus Nĕr Ġaġek Vu Yuda Hir Kaunsor

**23** <sup>1</sup>Lob Paulus ġĕt kaunsor genĕr bĕ, “Arig lo, setu Anutu yi hur ti besa medo mekwaġ nevo bĕ sa nehevonġ yoh vu yi ġaġek rot beberup gwĕbeng!” <sup>2</sup>Nĕr nebĕ sĕnĕ, lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev böp Ananias nĕr vu yi alam sĕn denare dus vu yi lo bedepetap avi. <sup>3</sup>Rĕḵ Paulus nĕr yah vu yi bĕ, “Hong ġanġ nipaya rĕḵ heveḵ nivesa raḵ nedo

navi vavunë mu! Anutu rëḵ petap hong! Ġenedo sagi in bē gwengō sa ḡaḡek meḡeseggi jaḵ hil horek, rëḵ mu ngo kweyēh horek sagi in ḡenēr bedesis sa!”

<sup>4</sup>Lob alam sēn denare dus vu Paulus lo denēr bē, “Su ḡenanēr ḡaḡek nipaya jaḵ Anutu yi ggev bōp sēnē!” <sup>5</sup>Rëḵ Paulus nēr yah bē, “Arig lo, sa su raḵ ni bē yi alam-deneḵo-seriveng hir ggev bōp rē. Gaḵ Anutu nēr menegḡep loḵ yi ḵapiya bē: Su ḡenanēr ḡaḡek nipaya jaḵ ala sēn neḡin hong alam lo!”

<sup>6</sup>Lob Paulus raḵ ni bē alam teta Sadukai\* la geParisai\* la medenedo, lom tahi ya vu kaunsor bē, “Arig lo! Sa og sa Parisai\* soḡek rot! Sa nehevong ving bē alam-diḵsēn rëḵ dekedo jaḵ gökin, lob yik raḵ degwa saga sēn gwēbeng devong ḡaḡek vu sa.” <sup>7</sup>Nēr ḡaḡek saga lob ḡaḡek ahē sengēn yi verup pevis loḵ Parisai\* losho Sadukai\* vuheng atov, lob devasuh sir. <sup>8</sup>In alam Sadukai\* denenēr bē mehōnon su deyoh vu bē rëḵ dekedo jaḵ nah ḡep bedub rē, gangēr ma, genḡaahur ma. Gaḵ alam Parisai\* devong ving lööhoho. <sup>9</sup>Lom alam lo devong dedun bōpata, loḵ alam Parisai\* hir alam-horek-yi la kedi denare bedenēr niwēēk bē, “He halē mehō saga bē nḡaa nipaya ti su negḡep vu yi rē! Maḵ nḡaahur ti ma angēr ti yō vengwēng vu yi!” <sup>10</sup>Lob ḡaḡek ahē-sengēn-yi ya meḡōp raḵ rot, lob Rom hir alam-begō-yi alaj ḡḡōneng. In sir yu luu, lob bē rëḵ dedadii Paulus vewen vewen lob denabij teka teka benadiiḵ. Lom nēr balam-begō-yi deluḵ beya devo Paulus vēr in sir gedekō yi loḵ yah hir ḵatum ayo.

<sup>11</sup>Ggovek gebuk lob Mehōbōp yam nare ranḡah vu Paulus ḡenēr vu bē, “Ġemedo los nim wēēk! Ġenēr sa ḡaḡek ranḡah ḡḡep Yerusalem ggovek, gerëḵ ḡenanēr sa ḡaḡek ḡep Rom nabē saga geving.”

### **Yuda Dejoo ḡaḡek Bē Dengis Paulus Menadiiḵ**

<sup>12</sup>Nyēḡ heng lob alam Yuda desupin sir medenēr ḡaḡek venuh gedetato nemaj ya vavunē bē su dega los denanum rot bemēm nabē dengis Paulus benadiiḵ loḵ mēm. Gaḵ nabē dega ma denanum namuḡin og Anutu ngis sir. <sup>13</sup>Sir sēn denēr ḡaḡek venuh lo sir mehōdahis luu gela sevōḵ.

<sup>14</sup>Lob deya vu alam-deneḵo-seriveng hir ggev los alam teta bedenēr bē, “He nēr ḡaḡek niwēēk betato nemamin ya vavunē ganēr venuh bē he su rëḵ aḡa nos los nanum bēl rē rot, bena berup doḵ buk sēn he ngis Paulus menadiiḵ lo loḵ mēm. <sup>15</sup>Om ham los kaunsor gwevong ḡaḡek na vu Rom hir alam-begō-yi alaj pehi nabē degeḵo Paulus duḵ menam vu ham. Ham nanēr vu yi nabē ham bē gwengō Paulus yi ḡaḡek degwa gök nahin in ham jaḵ ni nirōp. Gehe semu he ggovek ya. Su rëḵ nam natōḵ nam vu ham rē, gaḵ he rëḵ angis yi menadiiḵ doḵ aggata!” <sup>16</sup>Rëḵ Paulus mewa ngo ḡaḡek bē rëḵ degetung dum ḡep aggata bedengis Paulus menadiiḵ, lob ya meloḵ ya Rom hir alam-begō-yi hir ḵatum beloḵ ya menēr ranḡah

vu Paulus. <sup>17</sup>Lob Paulus tahi alam-begö-yi hir kapten ti yam, benër vu bë, “Gweko hur magëm sagi na vu ham ggev, in ço gağek ti in bë nanër vu yi.” <sup>18</sup>Lob kapten ço yi beli ya vu ala benër vu bë, “Qarabus Paulus tahi sa benër vu sa bë sa gaço hur magëm sënë nam vu hong, in ço gağek ti beyam vu hong.”

<sup>19</sup>Lom ala jom loğ nema, beko meya nenga, beluho yö luu ya denedo, log mëm loğ tepëk in yi bë, “Gevonğin bë gënanër gağek re vu sa?” <sup>20</sup>Lok hur magëm nër bë, “Alam Yuda dejoo gağek ggovek bë rëk dedok tepëk in hong begweko Paulus duk mena vu kaunsor neheng in dedok tepëk in yi gağek degwa pangsen vu yi. <sup>21</sup>Rëk mu su gwebë nengam vu hir gağek, in hir alam mehödahis luu gela sevök bedenër gağek venuh bë su rëk dega los denanum rë, rot bemëm yö dengis Paulus menadiik rë. Gwëbeng desemu sir gemedo denebuu aggata medeneğin hong bë rëk gëngoğekin hir gağek ma nama.”

<sup>22</sup>Lob alam-begö-yi alaj vonğ mehö magëm sënë yah, genër niwëek vu yi bë, “Su gëna gënanër vu mehöti nabë genër gağek sënë rangah vu sa!”

#### **Alam-begö-yi Vu Rom Alaj Vonğ Paulus Ya Vu Kiap Böp Peliks**

<sup>23</sup>Lob alam-begö-yi vu Rom alaj tahi kapten luu yam, benër vu luho bë, “Melu barah alam-begö-yi. Alam sën denerak hoos lo mehödahis löö benemadluho (70), galam sën denejom ruğ lo jak gëp alam nemadluho (200). Bedegero sir in ham na Sisarea jak 9 krök buk. <sup>24</sup>Log ham barah hoos la geving in Paulus jak, geham gweğin yi nivesa bena berup vu kiap böp Peliks.”

<sup>25</sup>Lob alam-begö-yi alaj kevu kapiya ti ving nebë:

<sup>26</sup>Sehuksën! Kiap böp Peliks, mehö-los-bengö!

Sa Klaudius Lusias, sa kevu kapiya sënë yök vu hong.

<sup>27</sup>Alam Yuda dejom mehö sagi ahon gebë dengis yi menadiik, rëk sa hangö bë yi Rom ti lob seya ving alam-begö-yi behe tok ya vu sir, lob he haço yi vër loğ nemaj. <sup>28</sup>Lom sa bë ganço gağek degwa sën denër rak yi lo, om sën sa haço yi luğ meyah vu hir kaunsor. <sup>29</sup>Rëk sa hangö denër gağek rak yi in yö hir horek la. Gağ su devonğ gağek vu yi in ngaa nipaya ti in bë mëm hil angis yi menadiik ma, hil getunğ yi na qarabus rë. <sup>30</sup>Log gwëbeng gağek ti tok vu sa bë dekeyëhin yi vunsën in bë dengis yi menadiik. Om sën sa pevis behevonğ yi yök vu hong, gesenër vu alam sën denenër gağek rak yi lo bë yö nök denanër hir gağek rangah jak malam niröp.

<sup>31</sup>Lob alam-begö-yi vu Rom devonğ yoh vu yi gağek, bedeko Paulus medeli ya Antipatris loğ buk. <sup>32</sup>Log nyëğ heng lob alam-begö-yi sën deneyoh dob lo deyah medeya Yerusalem, galam sën denerak hoos lo deko Paulus ya Sisarea. <sup>33</sup>Detök ya Sisarea, lob devo kapiya ya vu kiap böp gedevonğ Paulus loğ ya nema ving. <sup>34</sup>Kiap böp tevin kapiya lob

loḵ tepëḵ in Paulus bē, “Hong distrik tena?” Rëḵ Paulus nēr bē, “Sa vu Kilisia.” <sup>35</sup>Lob nēr bē, “Alam sën denenēr ġaḡek raḵ hong lo deberup, log mēm sa ġanġo hong ġaḡek.” Lom nēr bedëḵo Paulus beya negġëp mehōlos-bengō Herot\* yi begganġ bōp sën denenēr arē nebē Prëtoryam lo.

### Alam Ggev Vu Yuda Devo Ġaḡek Raḵ Paulus

**24** <sup>1</sup>Buk nemadvahi ya ggovek ya, log alam-deneḵo-seriveng hir ggev bōp Ananias luḵ meya, lob ḵo alam teta la ving, beḵo mehō sën nenēr alam avij vu kiap lo ti ving, arē nebē Tertulus. Lob ya denēr ġaḡek sën denenēr jaḵ Paulus lo rangah vu kiap bōp. <sup>2</sup>Kiap bōp tahi Paulus beberup, log Tertulus kedi muġin menēr ġaḡek raḵ yi bē, “Mehō los bengō Peliks! Ngo ġeloḵ vu he behe nado nivesa rot gebeġō lu nġaa ma. Genġo kwam bōp beġeneloḵ vu he in huk beġenevonġ nġaa aggagga pin sën he nehevong paya paya wirek lo benivesa neraḵ. <sup>3</sup>Om sën he ayomin nivesa rot in nġaa pin saga gehe kwamin vesa in hong rot. <sup>4</sup>Om sa su rëḵ aġërin hong pangsen rot rē. Gaḵ sa bē ḵetaġ hong mu nabē gwengō sa ġaḡek dus ti sën sa bē nanēr agi. <sup>5</sup>He halē mehō sënaga bē mehō nipaya rot. Nevong balam Yuda yoh vu nyëġ pin ahëj sengën neraḵ medenesis begō vu sir. Lob tu alam yu ti sën yō deggooin sir raḵ medenenēr sir nebē Nasaret lo hir ggev ti. <sup>6</sup>Genevonġ in bē gevong paya vu he dub-vabuung-bōp geving, rëḵ he jom yi ahon. [Lob he bē seggi yi jaḵ he horek, <sup>7</sup>rëḵ ham alam-begō-yi alaj Lusias yam, lob niwëëk rot beḵo yi vër loḵ he nemamin <sup>8</sup>genēr bē alam sën bē denenēr ġaḡek jaḵ yi lo denatōḵ nam malam.] Om nabē ġedoḵ tepëḵ in Lusias og maḵ yō rëḵ nanēr nġaa pin sën he nēr raḵ Paulus lo rangah vu hong nabē yōnon!”

<sup>9</sup>Lob alam Yuda deġadu mehō sënë yi ġaḡek sën nēr raḵ Paulus lo ving bē, “Ġaḡek pin saga yōnon rot!”

### Paulus Vong Ġaḡek Vu Peliks

<sup>10</sup>Lob kiap bōp tē kwa in Paulus, lob Paulus nēr ya bē, “Seraḵ ni bē ngo ġeneġin he sënë yoh vu ta nġahiseḵë, om sën sa kwaġ vesa besa bē nanēr ġaḡek nyëvewen doḵ nah vu hong. <sup>11</sup>Hong kiap bōp, om ġeyoh vu bē ġedoḵ tepëḵ vu hong alam, lob mēm rëḵ detateḵin vu hong nabē seraḵ yaġ menahën neverup Sisarea sagi. Log seyoh dob beseraḵ meya Yerusalem in bē najom jaḵ beyiḵ buk su hus ading rē, gaḵ yiḵ buk nemadluho-bevidek-luu mu ggovek ya. <sup>12</sup>Lob alam Yuda su delē sa bē alu mehōti anēr he rē. Gesu delē bē seloḵ alam ahëj loḵ dub-vabuung-bōp ma, loḵ dub-supinsën-yi ma, ggëp telig rē, gaḵ ma. <sup>13</sup>Gaḵ ġaḡek sën gwëbeng denēr raḵ sa agi lo, og saga su deyoh vu bē rëḵ denatōḵ vu degwa ti beġejaḵ ni nabē yōnon rē. <sup>14</sup>Gaḵ mēm sa bē nanēr rangah vu hong nabē sa nesepa loḵ aggata sën denenēr pelē raḵ agi bē aggata kuungsën lo. Sa nesepa loḵ aggata saga in bē sa ġaḵo he ḵenumin lo hir Anutu jaḵ. Log sa

nehevong ving gagek pin sen neggëp loḵ horek lo los gagek pin sen alam-denenër-gagek-rangahsën dekevu lo. <sup>15</sup>Lob sa nehevong ving bë Anutu rëḵ gevong balam-diiḵsën dekedu jaḵ nah gökin, alam yohvu galam nij paya geving. Lob yik sir sën yam denare-ë, denevong ving nebë saga.

<sup>16</sup>Lob sa kwaḡ nevo sa pangësën bë sa gevong ngaa nivesa vu Anutu gevu mehönon noh vu buk. <sup>17</sup>Sa hevu sa nyëḡ geseya nado nyëḡ ngwë bengebek la ggovek ya loḵ seyom vu sa alam. Sa haḵo monë lu ngaa yom in bë doḵ vu alam sën deneraḵ vu in lo, gesa bë getung seriveng la vu Anutu geving. <sup>18</sup>Sa nehevong nebë sënë, lob sa sepa loḵ he horek in sa niḡ veseek jaḵ gëp Anutu mala. Lob sa nado loḵ dub ayo balam delë sa bë mehönon ngahi su denare ving sa rë, gemehö la su devong dedun rë. <sup>19</sup>Gaḵ mëm Yuda la vu distrik Asia\* denedo, om nabë alam saga mëm maḵ yö detöḵ raḵ gagek nipaya ti geneggëp vu sa, og mëm nam debare malam gedenanër rangah vu hong. <sup>20</sup>Gaḵ nama, om alam sagi mëm yö denanër ngaa sën delë gesa hevong paya loḵ buk sën sa nare kaunsor malaj vu Yerusalem lo vu hong. <sup>21</sup>Maḵ yik gagek timu sënë, sën sa nare loḵ sir vuheng gesa tahi bë, ‘Sa hevong ving bë alam-diiḵsën rëḵ dekedu jaḵ nah gökin.’ Yik raḵ degwa saga sën gwëbeng devong gagek vu sa.”

<sup>22</sup>Rëḵ mu Peliks raḵ Yesu yi aggata sën Paulus nër lo ni vorot, lom nër vu alam Yuda bë degeḡin galam-begö-yi alaj Lusias duḵ menam rë, log mëm rëḵ genḡo hir gagek sagi gök nahin. <sup>23</sup>Lob nër vu kapten bë geḵo Paulus nah ḵarabus, rëḵ mu su geḵo duḵ na ḵarabus niwëëḵ rot. Gesu gërin Paulus yi alam sën nabë dedoḵ vu yi in ngaa vahi lo.

### **Peliks Jom Paulus Ahon Menedo Ḵarabus Ngebek Luu**

<sup>24</sup>Buk la ya ggovek log Peliks ḵo venë Drusila yam. Drusila yi Yuda avëh ti. Lob Peliks tahi Paulus in bë tateḵin degwa sën alam degevonḡ geving Yesu Kerisi lo vu yi. <sup>25</sup>Rëḵ Paulus tateḵin gagek raḵ sën hil gevong ngaa niröp lo, geraḵ sën hil gëḡin hil nivesa lo, geraḵ sën Anutu rëḵ gevong nyëvewen doḵ nah hil ngaa nipaya lo. Lob tum Peliks ggöneng benër bë, “Genah meḡena rë! Genabë buk len ti gëp og sëḵ tahi hong meḡenom gökin.”

<sup>26</sup>Log Peliks kwa nevo ngaa ngwë loḵ ayo ving. Kuung bë maḵ Paulus rëḵ bo monë la vu yi in bo yi vër, om sën tahi yi beron ngahi yam beluhu denevengwëḡ. <sup>27</sup>Lob Paulus nedo ḵarabus beta luu ggovek ya getum kiap mewis Porkius Pestos loḵ yah Peliks ben. Rëḵ Peliks vong in bë alam Yuda ahëḡ geving yi om su ḵo Paulus vër rë geyö nahën nedo loḵ ḵarabus.

### **Paulus Ketaḡ Bë Alam Rom Hir Mehö-los-bengö Sisar\* Genḡo Yi Gagek**

**25** <sup>1</sup>Pestos verup betu kiap loḵ yah Peliks ben benedo Sisarea buk löö loḵ mëm raḵ meya Yerusalem. <sup>2</sup>Lob alam-deneḵo-seriveng hir ggev losho alam böp vu Yuda deya vu yi bedenër gagek raḵ Paulus.

Denēr niwëek vu Pestos bë, <sup>3</sup>“Ġedok vu he, begwevonġ Paulus nam Yerusalem.” In kwaj nevo bë degetunġ dum dok aggata bedengis Paulus menadiik. <sup>4</sup>Rëk Pestos nēr yah bë, “Dus raġ in senah mena Sisarea, om Paulus medo qarabus sagu. <sup>5</sup>Om ham alam ggev deduk medenam geving sa, in nabë mehō sagi vonġ nġaa ti paya, og denanēr ġaġek jaġ yi.”

<sup>6</sup>Lob Pestos nedo ving sir maġ yoh vu buk nemadvahi-bevidek-löö ma nemadluho ggovek, log luġ meyah Sisarea. Log monbuk lob raġ ya nedo begganġ-ġaġek-yi, log nēr vu sir bë degeko Paulus nam. <sup>7</sup>Paulus verup lob alam Yuda sën deluġ medeyam vu Yerusalem lo yam detetup yi gedenēr ġaġek maggin nġahisekë raġ yi. Rëk su deyoh vu bë detato hir ġaġek vu Pestos nabë yönön rë.

<sup>8</sup>Lob Paulus nēr yah bë, “Sa su hevönġ nġaa nipaya ti vu alam Yuda hir horek ma, vu dub-vabuung-böp ma, vu mehō-los-bengö Sisar\* rë.” <sup>9</sup>Rëk Pestos vonġin bë alam Yuda ahëj geving yi om loġ tepëk vu Paulus bë, “Yoh vu bë hil anah Yerusalem besa ġanġo honġ ġaġek ġëp sagu ma ma?” <sup>10</sup>Rëk Paulus nēr yah bë, “Gwëbeng sa nare loġ mehō-los-bengö Sisar\* yi begganġ-ġaġek-yi, lom begganġ sagi og begganġ-ġaġek-yi om ham gwönġo sa ġaġek dok! Gerak ni ggovek ya bë sa su hevönġ nġaa nipaya ti vu alam Yuda rë. <sup>11</sup>Nabë nipaya böp ti neggëp vu sa beyoh vu bë dengis sa dok nah mesa nadiik, og ggovek, gemëm dengis sa. Gaġ nabë ġaġek sën denenēr raġ sa agi su anon rë, og mehöti su yoh vu bë bo sa dok na nemaj rë. Om sën sa ketaġ vu mehō-los-bengö Sisar\* bë genġo sa ġaġek.”

<sup>12</sup>Lob Pestos vengwëng ving yi alam sën denevo kwa vu yi lo muġin, loġ mëm nēr bë, “Gekwetaġ bë Sisar\* genġo honġ ġaġek, om gena vu Sisar\*!”

### **Pestos Loġ Tepëk In Paulus Vu Agripa**

<sup>13</sup>Buk la ya ggovek loġ mehō-los-bengö Agripa luho venë Bernisi deyam Sisarea in bë degelë Pestos medenajom nema. <sup>14</sup>Luhō denedo Sisarea buk nġahi lob Pestos nēr Paulus yi ġaġek bengö ya vu mehō-los-bengö bë, “Peliks ko mehöti ya qarabus wirek meya nedo. <sup>15</sup>Lob seraġ meya Yerusalem lom alam-deneko-seriveng hir ggev los alam teta vu Yuda denēr ġaġek raġ yi, gedenēr vu sa bë sebo nyëvewen vu yi. <sup>16</sup>Rëk senēr yah vu sir bë he Rom, og he su navo maggin meris meris vu mehöti rë. Gaġ mehō sën ġaġek neggëp vu yi lo, og mëm ya nare alam sën denenēr ġaġek raġ yi lo malaj muġin, gehe navo nyëġ vu yi in bë bare menanēr ġaġek nom jaġ ġaġek sën denenēr raġ yi lo.

<sup>17</sup>Lob he sepa he mayam, lob sa su köpek rë. Gaġ heng to log sa nado raġ begganġ-ġaġek-yi gesenēr bedeko mehō saga yam. <sup>18</sup>Lob alam sën denēr ġaġek raġ yi lo denare. Lob sa hekuung bë rëk denanēr ġaġek nipaya jaġ yi, rëk ma. <sup>19</sup>Gaġ losho deneggök sir in aggata sën degeko hir qeriing lu nġaa jaġ lo. Gedeneggök sir in mehō diiksën ti arë nebë Yesu,



in Paulus nēr bē mehō saga nedo mala vesa. <sup>20</sup>Lom serak ni bē sa su yoh vu bē gangō gāgek degwa la nabē saga rē, om selok tepək in Paulus bē, ‘Maḵ hil anah Yerusalem lok mēm sēḵ gangō hong gāgek sēnē gēp sagu.’ <sup>21</sup>Rēḵ Paulus nēr bē yō medo doḵ qarabus, gemehō-los-bengō Sisar\* genḡo yi gāgek rē. Lom senēr bē nah medo qarabus besa natōḵ vu aggata rē, lok mēm sa gēvonḡ yi na vu Sisar\*.” <sup>22</sup>Lob Agripa nēr vu Pestos bē, “Sa bē gangō mehō sagi yi gāgek!” Lob yoḡek bē, “Neheng rēḵ gwengō!”

<sup>23</sup>Lob monbuk lob Agripa luho Bernisi devunek log alam deḡo luho rak kapah medeyam. Luho delok ya begganḡ-supinsēn-yi ving alam-beḡō-yi alaj pin, los alam bōp bōp vu nyēḡ sagu, lob Pestos nēr bedeko Paulus yam. <sup>24</sup>Log nēr bē, “Mehō-los-bengō Agripa, geham alam pin sēn ham yam nedo ving he-ē, ham gwelē mehō sēnē! Alam Yuda pin vu Yerusalem gevu sēnē ving bedejij sa rot bedetahi niwēek bē su medo mala vesa, gaḵ nadiik. <sup>25</sup>Rēḵ sa halē bē su vonḡ nḡaa nipaya ti in bē mēm hil angis yi menadiik rē. Log yō ketaḡ rak avi bē Sisar\* genḡo yi gāgek, om sēn sa hevongin bē gēvonḡ yi na. <sup>26</sup>Rēḵ sa su tōḵ vu yi gāgek anon degwa ti meneggēp ranḡah in bē mēm sa kevu kapiya betateḵin vu hil mehōbōp Sisar\* rē. Om mēm sēn sa haḡo mehō sagi yam vu hong mehō-los-bengō Agripa, gevu ham pin saga ving in hil pin gangō yi gāgek nivesa, lok mēm sa natōḵ vu yi gāgek la in sa kevu doḵ kapiya. <sup>27</sup>Nabē sa gēvonḡ qarabus ti na, gesa su gēvonḡ yi gāgek degwa na geving rē, og saga su yoh vu rē.”

### Paulus Tateḵin Yi Gāgek Vu Agripa

**26** <sup>1</sup>Lob Agripa nēr vu Paulus bē, “Bē ḡenanēr hong gāgek la, og ḡenanēr!” Lom Paulus kedi nare betelē nema genēr yi gāgek bē, <sup>2</sup>“Mehō-los-bengō Agripa! Alam Yuda denenēr gāgek rak sa yoh vu buk, lob gwēbeng sa kwaḡ vesa rot in sa nare malam meḡenēr bē gwengō sa gāgek. <sup>3</sup>Sa kwaḡ vesa in nḡo ḡeraḡ nḡaa pin sēn hil Yuda nḡo nesepa lok lo ni, genḡaa pin sēn hil nemehoo hil in lo. Om sa bē gwengō sa gāgek, og su nim tebō jaḵ pevis.

<sup>4</sup>Nḡaa pin sēn sengō nahēn maḡēm gesa hevong wirek rot beberup gwēbeng agi, og saga alam Yuda pin denerak ni, in sa nado ving sir ggēp Yerusalem. <sup>5</sup>Yō denerak sa niḡ rot, om nabē kwaj nevo, og deyoh vu bē denanēr ranḡah vu hong nabē sa Parisai\* ti, besetu sir vahi sēn denesepa lok horek pin los dahis lo ti. <sup>6</sup>Om sēn gwēbeng sa nare agi, gedenevonḡ gāgek vu sa in sa nehevong ving gāgek nivesa sēn wirek Anutu vo vu hil kenud lo lo, gesa navo kwaḡ in buk sēn bē gāgek agi anon jaḵ lo. <sup>7</sup>Gehil degwa nemadluho-bevidek-luu lo yiḵ denevo kwaj in buk sēn bē gāgek agi anon jaḵ lo ving, lom denejom rak vu Anutu buk geranḡah. O Mehō Ḡayheng, yiḵ rak degwa sēnē sēn Yuda denēr gāgek kuungsēn rak sa. <sup>8</sup>Ma nebē va sēn ham kwamin nevo bē Anutu su

yoh vu bë gevonḡ balam-diiḡsën dekedu jaḡ nah gökin rë-ë? <sup>9</sup>Wirek sa hevonḡ nḡaa nḡahiseḡë in bë sa dahun Yesu Nasaret arë, lob sa hekuung bë sa nehevonḡ nḡaa nivesa. <sup>10</sup>Sa nehevonḡ nebë sënë vu Yerusalem, lom alam-deneḡo-seriveng hir ggev devo niwëëk vu sa beseya naduu Anutu-yi-alam nḡahiseḡë benehako yah qarabus. Log kaunsor denenër bë dengis sir medenadiiḡ, lob sa navo veyovin hir ḡaḡek ving. <sup>11</sup>Gesa navo maggin nḡahiseḡë vu sir loḡ dub-supinsën-yi pin. Sa nehevonḡ in bë denenër pelë los degeruu demij vu Mehöböp, gesahëḡ sengën böpata rot vu sir besa nesepa sir rot meya nayoh vu alam-yu-ngwë hir nyëḡ ving.”

**Paulus Nër Yi ḡaḡek Sën Gḡerin Yi Mevonḡ Ving Yesu Lo**  
(*Sn 9:3-19; 22:6-16*)

<sup>12</sup>“Log alam-deneḡo-seriveng hir ggev denër ḡaḡek niwëëk vu sa medeḡadu sa ving meseya Damaskus. <sup>13</sup>Lob Mehö ḡayeheng! Sa medo naya raḡ hes vuheng atov, lob sa halë ranḡah ti vër nebë davës betum vu yaḡek begelu yam raḡ sa loḡ aggata. Tum böpata rot kesuu nyëḡ mala, lom yam jëh raḡ he los alam pin sën deneya ving sa lo. <sup>14</sup>Lob he pin avës baya nahëp dob, lob sa hanḡo ḡaḡek ti yam loḡ Hibru ayej bë, ‘Saulus, Saulus ḡëvo vanë vu sa in va? Vongin ḡebaḡë nḡaa sën los nevu lo, lob nḡo vongin ḡebo vanë vu hong.’

<sup>15</sup>Lob seloḡ tepëḡ bë, ‘Mehöböp, hong re?’ Lom Mehöböp nër yom bë, ‘Sa Yesu sën ḡenevonḡ vanë vu sa lo! <sup>16</sup>Om kwedi ḡebare niwëëk. Gwëbeng seyam vu hong in sa bë ḡooiin hong jaḡ in ḡenatu sa hur meḡena ḡenanër ranḡah nabë ḡelë sa nebë sënë. Gerëḡ ḡenanër nḡaa sën sëḡ tato vu hong beron la vu tamusën lo ranḡah geving. <sup>17</sup>Gesëḡ ḡëgin hong doḡ alam Israel los alam-yu-ngwë sën sëḡ ḡevonḡ hong na vu sir lo nemaj. <sup>18</sup>Sëḡ ḡevonḡ hong na vu sir in tateḡin malaj medegevuu malakenu na gedegërin sir nom vu ranḡah. Degevuu Satan yi niwëëk gedenam vu Anutu, lom ayoj nam timu vu sa, log senḡo rëḡ dahun hir nḡaa nipaya na. Gemëm rëḡ denam sa nyëḡ geving alam sën ayoj neyam timu vu sa bedetu sa nḡaa gḡovek lo.’”

**Paulus Nër Vu Agripa Bë Nevonḡ Yesu Yi Huk**

<sup>19</sup>“O Mehö-los-bengö Agripa, sa halë nḡaa yaḡek yi sënë, lob sa su ḡeyëh ḡaḡek rë. <sup>20</sup>ḡaḡ senër ḡaḡek ranḡah vu alam Damaskus muḡin, log senër vu alam Yerusalem, gevu nyëḡ Yudea pin, gevu alam-yu-ngwë ving. Senër vu sir bë degërin sir vu hir nḡaa nipaya gedenam vu Anutu, bedegevonḡ nḡaa niröp in tato nabë deggërin ayoj gḡovek ya. <sup>21</sup>Sa hevonḡ nebë sënë, lob alam Yuda dejom sa ahon raḡ degwa saga loḡ dub-vabuung-böp, gebë dengis sa besa nadiiḡ. <sup>22</sup>Rëḡ Anutu loḡ vu sa, rot besën verup gwëbeng besa nare ḡenanër ḡaḡek yöḡ vu alam meris, gevu ham alam los arëmin lo agi. Sa su nanër ḡaḡek agga ngwë rë, ḡaḡ

sa nanër gägek sën wirek alam-denenër-gägek-rangahsën losho Moses denenër bë rëk berup lo. <sup>23</sup>Denër nebë, ‘Kerisi rëk geḱo vanë, log yö rëk kedi jaḱ namuḱin gëp bedub. Lob rëk nanër gägek-rangah-yi vu alam Israel, gevu alam dahis geving.’ ”

### Paulus Nër Gägek Vu Agripa In Bë Ayo Na Timu Vu Yesu

<sup>24</sup>Paulus nër nebë sënë, lob kiap böp Pestos petupek raḱ yi bë, “Paulus, hong bado! Geluḱ dub ngahiseḱë, lom kwam böpata vonḱ beyum vonḱ paya!” <sup>25</sup>Rëk Paulus nër yah bë, “Mehö niwëëk Pestos, sa yuḱ su vonḱ paya mesenër gägek jeggjin jeggjin rë, gaḱ senër gägek niröp beyönon. <sup>26</sup>Mehö-los-bengö sënë neraḱ nḱaa pin sënë ni, om sa su nahöneng rë gesenër rangah vu yi. Seraḱ ni bë nḱaa pin sën agi su yoh nenga in mala los nenga rë. Gaḱ raḱ ni, in nḱaa pin sënë su verup vunsën rë. <sup>27</sup>O Mehö-los-bengö Agripa, maḱ ḱevonḱ ving alam-denenër-gägek-rangahsën hir gägek-a? Èë-ë, seraḱ ni bë ḱevonḱ ving!”

<sup>28</sup>Loḱ Agripa nër yah vu Paulus bë, “Nabë ḱenanër hus ading teka rot og maḱ hong gägek rëk ḱevonḱ meseḱërin sa natu Yesu yi hur ti!”

<sup>29</sup>Lom Paulus nër yah vu bë, “Èë-è! Nabë sa nanër dus, ma ading, og yik yoh vu! Sa najom raḱ vu Anutu bë, hong, galam pin sën ham los nengo sa gägek gwëbeng-ë lo gwërin ham nabë sa, gaḱ mëm sëng sënë og su natöḱ vu ham.” <sup>30</sup>Paulus nër nebë sënë, loḱ mehö-los-bengö kedi nare ving kiap böp Pestos, geBernisi, galam sën denedo ving sir lo meto deya.

<sup>31</sup>To deyah dobnë ggovek, loḱ desap sir raḱ medenër bë, “Mehö sagi su vonḱ nḱaa ti paya in bë nadiik ma medo ḱarabus rë.” <sup>32</sup>Lob Agripa nër vu Pestos bë, “Nabë mehö sënë su ketaḱ nabë Sisar\* genḱo yi gägek rë, og yoh vu bë ḱebo yi vër mena.”

### Deḱo Paulus Raḱ Ya Yaḱ In Na Rom

**27** <sup>1</sup>Kwaj vo gägek venuh bë he jaḱ yaḱ mana Rom, lob detunḱ Paulus losho ḱarabus vahi loḱ ya kaptin ti nema. Arë nebë Yulius lob neḱin alam-begö-yi raḱ negḱëp alam nemadvahi (100) loḱ vu böpata ti sën denenër sir bë mehö-los-bengö Augustus yi alam lo. <sup>2</sup>Lob Adramitiam hir yaḱ ti bë geḱo ḱupeḱ na nyëḱ böp la vu distrik Asia\*, lob he raḱ ya baya. Lob Aristarkus vu Tesalonika vu distrik Masedonia ya ving he. <sup>3</sup>Heng to log he ya seyu yaḱ ya Sidon, lob Yulius vonḱ nivesa beyoḱekin Paulus bë yoh vu bë na gelë yi alam medegeḱin yi jaḱ nos lu nḱaa. <sup>4</sup>He vu Sidon maya, rëk sang böp yam ggëp yaḱ neru meruuk he. Lom yaḱ yom rivin dob Kupros demi meya <sup>5</sup>meyoh ya Kupros gedistrik Kilisia los Pampulia vuheng atov, behe töḱ ya Mura vu distrik Lusia. <sup>6</sup>Vu nyëḱ saga alam-begö-yi hir kaptin töḱ vu Aleksandria hir yaḱ ti geneya los Itali, lom ḱo he raḱ ya. <sup>7</sup>Behe ya raḱ baya. He vimengin baköpeḱ rot buk ngahiseḱë, loḱ mëm he töḱ ya verup dus vu nyëḱ böp Kenidus. Loḱ

sanğ ggërin he, lom he su ayoh vu bē ana rē, om he yah arivin dob Krete demi dus vu Salmone baya, in sanğ böpata.

<sup>8</sup>He yoh loo nenga Krete bevimengin rot batōk ya nyëg ti arē nebē Yag-ben-nivesa neggëp dus vu nyëg böp Lasea. <sup>9</sup>He vasap buk ngähisekë ggëp saga geBuk-dali-nos-yi-lo<sup>b</sup> maya ggovek ya, gebuk sën hob los sanğ yi lo verup beloo vongin dahun he behe malamin nama. Lom Paulus nër gägek vorot vu sir bē, <sup>10</sup>“Alam-e! Nabē hil ana, og hil rëk natōk vu maggin böpata. Hil rëk basap kupek los yağ, gehil mehōnon rëk malad nama geving.” <sup>11</sup>Rëk alam-begö-yi hir kapten bē nenga vu yağ ala luho yağ yi kapten, gesu nğo Paulus yi gägek rē. <sup>12</sup>Yağ ben sënë su nyëg nivesa in bē yağ medo doğ doğ buk sanğ yi rē, om alam ngähisekë denër gägek venuh bē dekesuu nyëg saga gedena. Kwaj nevo bē rëk denatōk na nyëg böp Poniks bedemedo nyëg sagu doğ buk ayöong los sanğ yi, og mēm nivesa. In Poniks saga yiğ yağ ben nivesa ti vu Krete, geyağ vaha neggëp luu. Ngwë neggëp ahë, gengwë neggëp nën.

### Sanğ Vong Meloo Nipaya Rağ

<sup>13</sup>Lob ayöong nalu verup gesu yam niwëek rot rē, lob dekuung bē deyoh vu bē na denatōk na nyëg saga. Lob dedadii anka rağ yah gedeseпа loo nenga Krete rot medeya. <sup>14</sup>Rëk pevis besanğ niwëek böpata ti sën denenër bē Nyëhuhek lo, yam ggëp kedu Krete. <sup>15</sup>Lob rot he avuti ggëp hus bedu ya, lob he su ayoh vu bē pekwë yağ neru nah vu sanğ rē, lom he hevuu besanğ ko he mehe ya rot. <sup>16</sup>He serög meheto maya kedu loo vuheng sën denenër arē nebē Kauda lo demi. Lob he hevong huk böp rot menaduu dëgi ahon. <sup>17</sup>Dedadii dëgi rağ yam yağ vavunë ggovek ya, log deduu aggis la loğ yağ anon atov in bē niwëek jağ. Rëk newaj rağ bē yağ rëk na mejağ vu saap Surtis sën neggëp dus vu Aprika lo, lom detë anka sël luğ ya loo gesanğ ko he gehe medo nahök mu. <sup>18</sup>Sanğ los loo sis merot he niwëek ata, lob kedi detë kupek luğ ya loo monbuk. <sup>19</sup>Gebuk netu löö lob dejom kupek yağ yi pin rağ nemaj medetë luğ ya loo ving.

<sup>20</sup>Lob Nyëhuhek böpata sënë sis he rot gesu ahë yes nerağ teka rē. Ggërin he buk ngähisekë gehe su ayoh vu bē galë hes mala los betuheng rē, lom he kwamin nevo bē rëk he malamin nama yönon. <sup>21</sup>Denedo mu buk ngähisekë genos ma, lob Paulus kedi menër vu sir bē, “Alam-e, bē ham gwengö sa gägek wirek behil medo Krete, og mağ hil su rëk natōk vu maggin nabē sënë rē, gehil su rëk basap nğaa pin sënë rē. <sup>22</sup>Rëk ma lo, om ham nimin wëek! Mehöti su rëk mala nama rē, gağ yağ mu yö rëk

<sup>b</sup> 29:9 Buk-dali-nos-yi sënë og yiğ buk sën alam Yuda hir alam-deneko-seriveng yusekë nesis sipsip tuvek meneko niğok meneloğ ya dub-vabuung-böp ayo vabuung soğek in kevoh alam Yuda hir nğaa nipaya na lo. Denelë buk sënë loğ kwev Oktoba neyoh vu ta pin gayej nenër dali ggërin nos besu denegga rē.

mala nama. <sup>23</sup>In Anutu sën setu yi hur besa najom raḵ vu yi lo, yi angër ti yam vu sa gwëbeng buk <sup>24</sup>benër bē, ‘Paulus, su gëgöneng! In rëḵ gëna gëbare mehö-los-bengö Sisar\* mala. Om gwengö rë! Genejom raḵ in alam pin sën denedo raḵ yaḡ ving hong agi, lom Anutu yoḡekin bē rëḵ demedo vesaj geving hong.’ <sup>25</sup>Om alam! Ham su göneng! Sa hevong ving bē Anutu rëḵ gevong ngaa pin sënë banon jaḵ nabë sën nër vu sa agi. <sup>26</sup>Rëḵ mu yaḡ rëḵ na medah doḵ kedu loo vuheng ti.”

<sup>27</sup>Lob soda luu ggovek ya gehe nahën medo neketul loḵ baya verup Loo Adria. Gebuk vuheng raḵ lob alam yaḡ denḡo bē yaḡ maḵ ya medus raḵ dob ti. <sup>28</sup>Lob deseju gëlönḡ loḵ aggis medetë luḵ ya loo medetahöo raḵ nemaj medelë bē ading yoh vu mehödahis ti. Loḵ heḵ heto maya teka ving lob detë ggökin yah, lob delë bē ading yoh vu nemadluho menemadvahi. <sup>29</sup>Lom deggöneng bē he hevongin ana ketul he jaḵ gëlönḡ, om detë anka lubeluu luḵ ggëp yaḡ hus, gedenejom raḵ bē rangah jaḵ pevis.

<sup>30</sup>Log alam yaḡ vahi denesero aggata in bē degevu u yaḡ gedebeya medena roneḵ, lob desejesin dëgi luḵ ya, gedetetuhin bē degetë anka la na yaḡ neru. <sup>31</sup>Rëḵ Paulus nër vu alam-begö-yi losho hir kapten bē, “Nabë alam sënë geto dena in yaḡ, og ham pin rëḵ malamin nama!”

<sup>32</sup>Lob alam-begö-yi delov aggis in dëgi geto meluḵ ya loo.

<sup>33</sup>Log nyëḡ ggovek in bē geheng, lob Paulus nër vu alam gejj sir bē dega nos teka rë. Nër bē, “Ham ngo medo newamin neraḵ yoh vu soda luu ggovek ya beham diiḵahëmin rot, geham su newa nos rë. <sup>34</sup>Om sën sa nanër niwëëk vu ham bē ham gwa nos teka benimin wëëk doḵ. Ham ti su rëḵ mala nama rë!” <sup>35</sup>Nër bē saga log ḵo brët bejom raḵ ya vu Anutu raḵ malaj, log debu megga. <sup>36</sup>Lom alam pin nij wëëk raḵ gedëḵo hej nos raḵ ving medegga. <sup>37</sup>He pin sën nado raḵ yaḡ lo raḵ neggëp alam nemadluho, bemehödahis löo menemadluho-menemadvahi-bevidek-ti (276). <sup>38</sup>Degga ggovek log detë wit\* los bëëk ngahiseḵë sën nahën nedo loḵ yaḡ ayo lo luḵ ya loo in bē sepëp jaḵ in yaḡ.

### Yaḡ Vong Paya

<sup>39</sup>Heng to dob bedelë nyëḡ, rëḵ mu sir duḡin. Rëḵ delë nyëḡ len ti geloo ggurek ya, geraggër nivesa, lom kwaj nevo bē maḵ degevonḡ yaḡ na mejak na sagu. <sup>40</sup>Lob delov aggis in anka pin beluḵ nedo loo gedekevelekin aggis in stiya. Gededadii sël raḵ yah in bē ayöönḡ doḵ megeḵo yaḡ na roneḵnë.

<sup>41</sup>Rëḵ loo ḵo yaḡ beyoh paya meraḵ ya saap ti belah loḵ. Neru lah loḵ niwëëk ata menedo, geloo nesis ya meneraḵ yaḡ hus rot lom veröp. <sup>42</sup>Nebë saga lob alam-begö-yi devong in bē dengis alam ḵarabus medenadiiḵ, in bē ti su gök loo mebeya mena. <sup>43</sup>Rëḵ hir kapten kwa vo Paulus lom nërin sir. Genër bē alam sën deyoh vu bē degök bël lo pin depesönḡ na loo namuḡin bena dejaḵ na roneḵnë. <sup>44</sup>Galam vahi sën su deneggök bël rë lo,

og jaḵ degëp yaḡ nyë veröpsën ti ti bena dejaḵ na roneḵ geving. Lom alam pin devong nebë saga meya deraḵ ya roneḵ los navij dahis.

### Paulus Nedo Dob Malta

**28** <sup>1</sup>He ya maraḵ ya roneḵ, lob he hanḡo gedenenër nyëḡ sënë arë nebë dob Malta. <sup>2</sup>Lob alam nyëḡ sënë devong nivesa rot vu he. Hob to raḵ genyëḡ nikul lom devev nengwah böpata bedëḡo he pin ya behe venguh. <sup>3</sup>Lob Paulus supin nengwah bun ti bebev raḵ ya nengwah, rëḵ nyël ti loḵ neggëp benengwah panḡ, lob tur to beranḡa Paulus nema besoo loḵ. <sup>4</sup>Lob alam vu nyëḡ saga delë nyël sënë gevare nesoo loḵ Paulus nema lob denër bë, “Maḵ yönon, mehö sënë sis mehöti mediik, rëḵ loo su rehöö yi rë, om sën yi nyëvewen töḵ vu yi besis yi agi.” <sup>5</sup>Rëḵ Paulus tetëhin nyël beya meto meraḵ ya nengwah rëḵ nḡaa ti su vonḡ yi rë. <sup>6</sup>Lob medo deneḡin yi in dekuung bë rëḵ buuk ma, rëḵ nadiik pevis. Lob medo deneḡin yi hus ading, rëḵ ma gedelë bë nḡaa nipaya ti su nevong yi rë, lom tum depekwë medenër bë, “Maḵ yi anutu ti!”

<sup>7</sup>Lob alam saga hir ggev arë nebë Publius, yi dob neggëp dus vu nyëḡ sagu. Mehö saga ḡo he ya yi begganḡ, beḡin he nivesa rot yoh vu buk löö. <sup>8</sup>Lob Publius sënë ama niraḵ meneggëp. Nivanë böp gahë neverup ḵöḵ, rëḵ Paulus ya mejom raḵ yi, gebë nema raḵ lom vesa loḵ. <sup>9</sup>Vonḡ nebë saga, lob alam niraḵ sën vu nyëḡ sagu pin deyam vu Paulus ving bevong benijvesa raḵ ggökin. <sup>10</sup>Lob deḡo he raḵ nivesa rot. Lob ggovek gehe bë ajaḵ na yaḡ mana, lob deḡo nos lu nḡaa vu he medetung raḵ ya yaḡ.

### Paulus Ya Metöḵ Ya Rom

<sup>11</sup>He nado kwev löö ggëp sagu, loḵ he raḵ alam nyëḡ böp Aleksandria hir yaḡ ti sën anutu-kuungsën-pepid ḵenuj denare raḵ neru lo baya. In yaḡ saga rivin menedo loḵ buk sanḡ los ayöong yi vu nyëḡ sagu.

<sup>12</sup>Lob he ya verup Surakus menado buk löö. <sup>13</sup>Mëm he raḵ mayoh dus vu loo nenga baya verup Regium. Lob buk ti ya ggovek, log ayöong nalu verup ggëp ahë gebuk netu luu lob he töḵ ya Puteoli. <sup>14</sup>He töḵ vu Yesu-yi-alam la vu sagu, lob denër bë he medo geving sir soda ti rë. Lob he nado ggovek log he ya verup Rom. <sup>15</sup>Lob Yesu-yi-alam vu nyëḡ böp Rom denḡo bë he ya verup, lom yam denebuu he ggëp aggata. Lob vahi deyam medeto maket Apius, gevahi deto Begganḡ-vatëveḵ-löö. Paulus lë sir, lom jom raḵ ya vu Anutu los ahë nivesa in sir, gayo niwëëḵ raḵ. <sup>16</sup>Log he loḵ ya nyëḡ böp Rom, lob kiap böp nër bë yoh vu bë Paulus yö baḡo begganḡ ya dahis bemedo doḵ, galam-begö-yi ti medo geving in geḡin yi.

### Paulus Nër Bengö Nivesa Ggëp Nyëḡ Böp Rom

<sup>17</sup>Buk löö ya ggovek ya log Paulus tahi alam Yuda hir ggev, log nër vu sir bë, “Arig lo, sa su nehevong nḡaa nipaya ti in bë dahun hil hed alam

ma, juuk nġaa wirek hen sĕn hil ķenud lo hir nġaa lo rĕ. Rĕķ deduu sa ggĕp Yerusalem gedetunġ sa loķ alam Rom nemaj. <sup>18</sup>Lob alam Rom deloķ tepĕķ in sa rot, rĕķ ma gesu denetōķ vu nġaa nipaya ti in bĕ mĕm dengis sa mesa nadiiķ rĕ, lob kwaj vo bĕ dekevelekin sa vĕr. <sup>19</sup>Rĕķ ma, galam Yuda dekeyĕh ġaġek sagi, lom sehōġ aggata ngwĕ su neggĕp rĕ, om sĕn sa ķetaġ bĕ mehō-los-bengō Sisar\* genġo sa ġaġek. Gaķ sa su bĕ rĕķ ġevonġ ġaġek vu salam in nġaa ti rĕ. <sup>20</sup>Om sĕn sa tahi ham raķ degwa saga, gesa bĕ galĕ ham benanĕr ġaġek vu ham, in sa nehevonġ ving meneheġin mehō sĕn hil Israel pin neheġin lo. Lob yiķ deduu sa raķ sĕng raķ degwa sagi.”

<sup>21</sup>Lob denĕr vu yi bĕ, “Alam Yudea la su dekevu ķapiya yam in bĕ denanĕr honġ vu he rĕ. Galam Yuda ti su yam nĕr vu he genĕr ġaġek nipaya raķ honġ rĕ. <sup>22</sup>Gaķ he bĕ ġanġo ayom jaķ nġo avim. He su arak ġaġek saga degwa ni rĕ. Gaķ he raķ ni mu bĕ vu nyĕġ pin alam denenĕr ġaġek nipaya raķ Yesu-yi-alam.”

<sup>23</sup>Lob deggoin buk ti raķ, lob sir nġahiseķĕ deyam vu Paulus ggĕp yi begganġ betateķin ġaġek degwa vu sir monbuk anon rot behes luķ ya. Nenĕr ġaġek raķ Anutu-yi-nyĕġ, log nenĕr Moses yi horek los alam-denenĕr-ġaġek-ranġahsĕn hir ġaġek in tato Yesu ranġah vu sir bayoj na timu vu yi. <sup>24</sup>Lob sir la devonġ ving yi ġaġek, gela su devonġ ving rĕ. <sup>25</sup>Lob demehoo sir log deya raķ, loķ Paulus nĕr ġaġek ti vu sir bĕ, “Anon Vabuung nĕr yōnon rot beberup mehō-nenĕr-ġaġek-ranġahsĕn Yesaya avi vu hil ķenud lo bĕ:

<sup>26</sup> ‘Ġena vu alam sĕnĕ beġenanĕr vu sir nabĕ sĕnĕ:

“Rĕķ ham gwenġo ġaġek gōķ gōkin,  
rĕķ mu ham su rĕķ jaķ degwa ni rĕ.

Rĕķ ham gwelĕ gōķ gōkin,  
rĕķ mu ham su rĕķ natōķ jaķ degwa rĕ.”

<sup>27</sup>In alam saga ayoj dahis raķ,  
gesu denenġo ġaġek rĕ,  
gedemir malaj.

Devonġ nebĕ sĕnĕ in bĕ malaj rĕķ gelĕ nġaa,  
genengaj rĕķ genġo ġaġek,  
lob ayoj rĕķ natōķ jaķ ġaġek degwa,  
lob degĕrin bedenom vu sa  
besa ġevonġ benijvesa jaķ nah gōkin.’

<sup>28</sup>Om ham gwenġo rĕ, ġaġek nivesa sĕn Anutu vonġ yam in bĕ geķo mehōnon nah vu yi lo, og vo ya vu alam-yu-ngwĕ ggovek ya, om rĕķ deġenġo medegevonġ geving.” <sup>29</sup>Paulus nĕr ġaġek saga ggovek, lob alam Yuda demehoo sir los ahĕj sengĕn bōpata geto deyah doġnĕ medeya.

<sup>30</sup>Lob Paulus nedo loķ begganġ sĕn nebaġo genedo loķ lo yoh vu ta luu, lob nevonġ nivesa vu alam sĕn deneyam vu yi lo pin. <sup>31</sup>Nenĕr ġaġek raķ Anutu-yi-nyĕġ, genetateķin Mehōbōp Yesu Kerisi yi ġaġek vu sir. Nenĕr ranġah los niwĕĕk gemehōti su nĕrin yi rĕ.